

Nr 148.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om utrymningshjälp, m. m.; given Stockholms slott den 8 mars 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) förordning om utrymningshjälp;
 - 2) lag om vissa skyldigheter för kommun i avseende å utrymning m. m.;
 - 3) lag om ändrad lydelse av 18 § luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504);
- samt
- 4) förordning med vissa bestämmelser om legosängsavgifter under utrymning.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag
till
Förordning
om utrymningshjälp.

Härigenom förordnas som följer:

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Då luftskyddsort eller annat område utrymmes i anledning av krig eller krigsfara, må genom statens försorg utrymningshjälp beredas i enlighet med bestämmelserna i denna förordning.

Utrymningshjälp utgår in natura (*naturahjälp*) eller kontant (*kontanthjälp*) och må avse den tid utrymningen varar ävensom den tid, som efter utrymningsens upphörande skäligen åtgår för återflyttning.

Utrymningshjälp skall ej anses såsom fattigvård i annat fall än då hjälpen lämnats person, som mottagits till stadigvarande försörjning av fattigvårds-samhälle.

2 §.

Med *utrymningskommun* förstås i denna förordning den kommun, varest utrymning sker, och med *inkvarteringskommun* den kommun, varest uppehåll tages.

3 §.

Utrymningshjälp må utgå till den, vilken tillhör befolkningsgrupp, som av myndighet blivit i vederbörlig ordning ålagd eller uppmanad att i anledning av utrymningen bortflytta till annan kommun.

4 §.

Utrymningshjälp må meddelas allenast i den mån den hjälpsökande kan antagas sakna tillgång till bestridande av utgifterna för det eller de ändamål, som genom den sökta utrymningshjälpen skall tillgodoses, eller efter utgivande helt eller delvis av kostnaderna härför komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina. Vid prövning av hjälpbehovet skall hänsyn ej tagas till moderskapspenning, moderskapshjälp eller mödrahjälp, vartill sökande kan vara berättigad.

Vad i första stycket sägs gäller ej utrymningshjälp, som avser resa eller som utgår till barn tillhörande utrymd skolklass, ej heller utrymningshjälp för den enligt 14 § bestämda tiden efter ankomsten till inkvarteringskommunen.

Om naturahjälp.

5 §.

Naturahjälp meddelas genom att hjälptagaren kostnadsfritt eller till nedsatt kostnad erhåller *resa* till eller från inkvarteringskommunen eller i nämnda kommun *förplägnad*, *inkvartering* eller *sjukvård*.

6 §.

Naturahjälp i form av sjukvård omfattar erforderlig läkar- och sjukhusvård jämte läkemedel ävensom transport till eller från läkare eller vårdanstalt.

Om kontanthjälp.

7 §.

Kontanthjälp utgöres av *resebidrag, underhållsbidrag, hyresbidrag* och *sjukbidrag*.

8 §.

Resebidrag utgår för gäldande av kostnaden för resa från utrymningskommunen till inkvarteringskommunen eller åter.

9 §.

Underhållsbidrag, som ej utgår jämsides med förplägnad in natura, må för dag högst utgöra för ensam person, som fyllt sexton år, och för person, som förestår hushåll, en krona 75 öre samt för annan person, som fyllt sexton år, en krona och eljest 70 öre. Bidraget fastställes särskilt för varje person.

Ätnjutes förplägnad in natura, må underhållsbidrag utgå allenast till person, som fyllt sexton år, samt för dag utgöra högst 50 öre eller, om han har att draga försorg om barn, högst nämnda belopp, ökat med 25 öre för varje barn.

10 §.

Hyresbidrag utgår för gäldande av kostnaden för nödig bostad i inkvarteringskommunen. Bidraget må högst utgöra för ensam person, som fyllt sexton år, och för person, som förestår hushåll, 60 öre för dag samt för annan person 30 öre för dag. Bidrag till medlemmar i gemensamt hushåll fastställes för hushållet i dess helhet. Minskas antalet hushållsmedlemmar, må det oaktat bidraget under skälig tid utgå med oförändrat belopp.

Skulle, därest utrymning ej skett, bostadsbidrag jämlikt krigsfamiljebidragsförordningen uppenbarligen hava utgått till beredande åt hjälpsökande av bostad i utrymningskommunen, må det enligt första stycket bestämda hyresbidraget ökas med det belopp, som för nämnda fall skulle hava utgått i bostadsbidrag, eller sistnämnda belopp utgå jämsides med inkvartering in natura.

11 §.

Sjukbidrag utgår till gäldande av kostnader för sådana ändamål, som omförmälas i 6 §.

Om skyldighet att utföra eller söka arbete.

12 §.

För arbetsför person skall såsom villkor för erhållande av utrymningshjälp gälla skyldighet dels att utan ersättning utföra arbete, som föranledes av ut-

rymningen eller de bortflyttades vistelse i inkvarteringskommunen, dels ock att, där så finnes skäligt, under den tid utrymningshjälp åtnjutes hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen anmäla sig såsom arbetssökande samt antaga lämpligt arbete, i den mån sådant erbjudes. Vad sist sagts gäller dock ej den, som på grund av vård om andra bortflyttade är hindrad att antaga arbete.

Om vad som förstås med lämpligt arbete gäller vad därom stadgas i förordningen om erkända arbetslöshetskassor.

Om utrymningshjälpens handhavande m. m.

13 §.

Den centrala ledningen och övervakningen av frågor om utrymningshjälp samt om vidtagande av nödiga förberedande åtgärder härför utövas av den myndighet Konungen därtill utser.

De lokala åtgärderna med avseende å utrymningshjälpens förberedande och handhavande ombesörjas i utrymningskommun av dem, som utöva ledningen av luftskyddet inom kommunen, och i inkvarteringskommun av *inkvarteringsnämnd*, som därvid i fall varom Konungen särskilt stadgar står under närmare tillsyn av *inkvarteringschef*.

14 §.

Den, som önskar erhålla resa in natura eller resebidrag, eller som för de fjorton första dagarna efter ankomsten till inkvarteringskommunen önskar erhålla annan utrymningshjälp, har att därom göra *anmälan* i den ordning, som bestämmes, beträffande anmälan som sker innan vederbörande bortflyttat, av luftskyddschefen i utrymningskommunen och eljest av inkvarteringsnämnden i inkvarteringskommunen.

Den i 13 § första stycket angivna myndigheten må på framställning av inkvarteringsnämnd medgiva förlängning av den i första stycket angivna tid av fjorton dagar, under vilken utrymningshjälp må meddelas allenast efter anmälan.

15 §.

Den, som i annat fall än i 14 § sägs önskar erhålla utrymningshjälp, har att därom göra *ansökan* hos vederbörande inkvarteringsnämnd. För personer, som i inkvarteringskommunen tillhöra samma hushåll, må ansökan göras av den, som förestår hushållet.

Ansökan skall för varje däri avsedd person innehålla uppgift om namn, yrke, födelsedag och bostadsadress i såväl utrymningskommunen som inkvarteringskommunen. Vid ansökan skall vara fogad en på heder och samvete avgiven *deklaration* rörande sökandens ekonomiska förhållanden, dock att sådan deklaration icke erfordras, då ansökningen avser barn tillhörande utrymd skolklass eller person, som av fattigvårdssamhälle mottagits till stadigvarande försörjning eller som omhändertagits av barnavårdsnämnd.

Ansökan och deklaration skola vara avfattade i överensstämmelse med formulär, som fastställs av den i 13 § första stycket avsedda myndigheten.

16 §.

Då någon är i så trängande behov av utrymningshjälp i inkvarteringskommunen, att med behovets avhjälpande ej kan anstå, till dess inkvarteringsnämnden sammanträder, må nämndens ordförande meddela utrymningshjälp. Enahanda befogenhet må, enligt bestämmande av den i 13 § första stycket avsedda myndigheten, tilldelas annan ledamot av nämnden eller tjänsteman hos densamma. Om sålunda beviljad utrymningshjälp skall anmälan göras vid nämndens nästa sammanträde.

Inkvarteringsnämnd må utan särskild ansökan eller anmälan meddela utrymningshjälp, som ej utgår fortlöpande och ej heller i fråga om varje särskild hjälptagare är av större ekonomiskt värde.

17 §.

Då utrymning anbefalles eller då den i 13 § första stycket avsedda myndigheten eljest det föreskriver, skall myndighet, som meddelar utrymningshjälp, utfärda kungörelse om vad den som önskar erhålla sådan hjälp har att härför iakttaga.

18 §.

Beslut om meddelande av utrymningshjälp, som i 15 § avses, skall, där ej omständigheterna prövas föranleda, att hjälpen skall utgå för viss bestämd tid eller för bestridande av viss engångskostnad, innefatta, att hjälpen skall utgå tills vidare så länge utrymningen varar eller till dess inkvarteringsnämnden annorlunda bestämmer.

19 §.

Underhållsbidrag och hyresbidrag utbetalas i förskott för vecka. Efter medgivande av den i 13 § första stycket avsedda myndigheten må utbetalning ske jämväl för längre tidsperiod än vecka.

Inkvarteringsnämnd äger bestämma, att hyresbidrag skall av nämnden utbetalas direkt till hyresvärden. Är hjälptagaren inackorderad hos enskild, äger nämnden, när betalningsförsummelse av hjälptagaren därtill giver anledning, bestämma, att jämväl viss del av underhållsbidraget skall utbetalas till den, hos vilken han är inackorderad.

Avser ansökan om kontanthjälp flera hushållsmedlemmar, bör, där ej vad i andra stycket stadgas äger tillämpning eller eljest särskilda skäl föranleda till annat, utbetalning ske till den, som förestår hushållet.

20 §.

Har den, som åtnjuter utrymningshjälp, eller gentemot denne försörjningspliktig person erhållit avlönat arbete eller eljest högre inkomster eller hava hjälptagares ekonomiska förhållanden i övrigt väsentligt förbättrats, är hjälptagaren skyldig att till inkvarteringsnämnden anmäla förhållandet inom en vecka efter därom erhållen kännedom. Enahanda anmälningsskyldighet åligger honom vid ombyte av bostad eller vid intagning å sjukvårds- eller annan anstalt.

Har den, som förestår hushåll, sökt utrymningshjälp för flera hushållsmedlemmar, gäller för honom den i första stycket stadgade uppgiftsplikten samtliga med ansökningen avsedda personer.

21 §.

Har inkvarteringsnämnd genom anmälan enligt 20 § eller eljest erhållit kännedom om eller skälig anledning antaga att väsentlig ändring ägt rum i hjälptagares ekonomiska förhållanden, åligger det nämnden att efter den utredning i ärendet, som må vara erforderlig, snarast möjligt företaga omprövning av hjälpbehovet.

Inkvarteringsnämnd må, där det finnes påkallat, förelägga hjälptagare att inkomma med ny deklaration.

22 §.

Därest hjälptagare gör sig skyldig till olämpligt uppträdande mot myndigheter, anstaltspersonal, inkvarteringsvärdar eller andra, med vilka han i anledning av utrymningen kommer i förbindelse, vårdslöshet vid handhavande av annans egendom, liknöjdhet i fråga om tillsyn över minderåriga familjemedlemmar eller annan därmed jämförlig försummelse, må inkvarteringsnämnd minska de förmåner han genom utrymningshjälpen åtnjuter.

Har mellan inkvarteringsvärd och inkvarterad uppkommit allvarlig missämja, bör inkvarteringsnämnd söka anvisa annan inkvartering.

Om skyldighet att utgiva ersättning för utrymningshjälp.

23 §.

Skyldighet att ersätta statsverket erhållen utrymningshjälp föreligger:

a) för utrymningshjälp, avseende den enligt 14 § bestämda tiden efter ankomsten till inkvarteringskommunen, därest för tiden därefter ansökan om hjälp ej gjorts eller sådan ansökan icke bifallits, ävensom för utrymningshjälp, som föregått sådant beslut om hjälpens indragning, vilket ej föranletts av omständighet, som i 20 eller 21 § omförmäles;

b) för utrymningshjälp till barn tillhörande utrymd skolklass;

c) för utrymningshjälp till hustru eller till person, som icke fyllt sexton år, då hjälpbehovet orsakats av att i förra fallet mannen och i senare fallet föräldrar eller adoptant uppenbarligen ej fullgjort sin underhållsskyldighet mot hjälptagaren; samt

d) för utrymningshjälp, som erhållits genom sådant brottsligt förfarande, som i 35 § sägs.

Ersättningsskyldighet, som nu sagts, åligger i fall, som avses:

under a) den, som för egen del erhållit hjälpen, samt, i fråga om hjälp, som utgått till hustru eller person, som icke fyllt sexton år, i förra fallet mannen och i senare fallet föräldrar eller adoptant;

under b) barnets föräldrar eller adoptant;

under c) den, som åsidosatt underhållsskyldigheten; samt

under d) den, som genom det brottsliga förfarandet erhållit utrymningshjälp.

Ersättningsskyldigheten må ej göras gällande, därest den, mot vilken anspråket riktas, kan antagas sakna eller genom ersättningsskyldighetens utkrävande komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina.

24 §.

Ersättningsskyldigheten för utrymningshjälp till barn tillhörande utrymd skolklass utgår med 70 öre för dag. Beloppet erlägges månadsvis i efterskott. Kan den underhållsskyldige icke fullgöra denna betalningsskyldighet, må den i 31 § angivna nämnden på ansökan helt eller delvis meddela honom befrielse därifrån; vid prövning av sådan ansökan skall vad i 23 § tredje stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

25 §.

Värnpliktig samt hans hustru och barn äro frikallade från ersättningsskyldighet, som i 23 § under a)—c) sägs, för utrymningshjälp, som åtnjutits av den värnpliktiges familj, medan den värnpliktige varit inkallad till värnpliktstjänstgöring. Vad om värnpliktig samt dennes hustru och barn sagts skall äga motsvarande tillämpning å annan vid krigsmakten tjänstgörande, som avlönas enligt de för värnpliktiga gällande grunder, samt dennes hustru och barn.

26 §.

För naturahjälp i form av resa föreligger ej ersättningsskyldighet.

Ej heller föreligger ersättningsskyldighet för sådan utrymningshjälp, som avses i 16 § andra stycket.

27 §.

Ersättning för förplägnad samt för därutöver möjligen utgående underhållsbidrag må sammanlagt ej bestämmas till högre belopp än som, därest dylik naturahjälp ej erhållits, skulle kunna hava utgått till hjälptagaren i underhållsbidrag. För inkvartering in natura må ej fastställas högre ersättning än som skulle kunna hava utgått i hyresbidrag jämlikt 10 § första stycket.

28 §.

Har utrymningshjälp, som icke avser resa, lämnats person, som mottagits till stadigvarande försörjning av fattigvårdssamhälle eller omhändertagits av barnavårdsnämnd, åligger det samhället eller den kommun, vars barnavårdsnämnd omhändertagit hjälptagaren, att härför till staten utgiva ersättning, i den mån staten till följd av utrymningen fått vidkännas kostnader, som eljest skolat i första hand bestridas av samhället eller kommunen.

29 §.

Fråga om skyldighet att utgiva ersättning för utrymningshjälp eller om befrielse från sådan skyldighet upptages och prövas av en särskild nämnd (*utrymningshjälpsnämnd*).

30 §.

Utrymningshjälpsnämnd består av ordförande och två ledamöter. Sådana nämnder skola, då den i 13 § första stycket angivna myndigheten så förordnar, utses inom utrymningskommun till det antal och för det område nämnda myndighet bestämmer.

Ordförande i utrymningshjälpnämnd jämte suppleant för denne skall utses av länsstyrelsen. Övriga ledamöter, envar jämte suppleant, skola utses av dem, som i allmänhet utöva kommunens beslutanderätt. Vid val av ledamöter och suppleanter skall tillses, att erfarenhet på den sociala behovsprövningens område blir företrädd inom nämnden. I fråga om valbarhet, rätt att avsäga sig uppdraget och beslutförhet skall i tillämpliga delar gälla vad som finnes stadgat angående pensionsnämnd. Över utrymningshjälpnämnds beslut skall föras protokoll.

31 §.

Behörighet att pröva i 29 § angivna frågor tillkommer utrymningshjälpnämnden för det område, från vilket vederbörande hjälptagare bortflyttat.

32 §.

Föreligger ersättningsskyldighet för utrymningshjälp, som icke avser kostnad för barn tillhörande utrymd skolklass, skall den myndighet, som meddelat hjälpen, hos den i 31 § angivna utrymningshjälpnämnden yrka, att vederbörande åläggas betalningsskyldighet. Innan sådan skyldighet ålägges, skall den, mot vilken anspråket riktas, hava beretts tillfälle att yttra sig i ärendet. Då betalningsskyldighet ålägges, skall utrymningshjälpnämnden bestämma, att nämnda skyldighet, vid äventyr av indrivning, skall på närmare angivet sätt fullgöras sist å viss angiven dag eller med visst belopp för vecka eller månad.

Beslut om åläggande av betalningsskyldighet skall tillställas den ersättningsskyldige. Erlägges ej beloppet å fastställd tid, skall indrivning därav ske i den ordning, som är stadgad beträffande kronoutskylder, dock att föreskriften om skyldighet att erlägga indrivningsavgift ej skall äga tillämpning.

33 §.

I fråga om ersättningsskyldigheten för utrymningshjälp till barn tillhörande utrymd skolklass har vederbörande utrymningshjälpnämnd att, i samband med prövning av ansökningar enligt 24 § och med ledning av erhållna uppgifter rörande meddelad utrymningshjälp, fastställa ersättningslängd och hålla densamma, efter därom utfärdad kungörelse, tillgänglig för granskning under tjugu dagar.

Ersättningsbelopp, som ej erlägges inom stadgad tid, skall indrivnas i den ordning, som är stadgad i fråga om kronoutskylder, dock att indrivningsavgift ej skall utgå.

34 §.

Fråga om åläggande av ersättningsskyldighet enligt 28 § för fattigvårdssamhälle eller kommun prövas på framställning av den myndighet, som meddelat utrymningshjälp, av länsstyrelsen i det län, som samhället eller kommunen tillhör.

Om ansvar.

35 §.

Har någon åsidosatt skyldighet, som i 20 § sägs, eller till stöd för ansökan om utrymningshjälp mot bättre vetande eller av grov vårdslöshet lämnat oriktig uppgift, straffes med fängelse eller dagsböter. Böterna tillfalla kronan.

Om besvär.

36 §.

Är någon missnöjd med beslut, som enligt denna förordning meddelats av luftskyddschef, må klagan däröver föras hos vederbörande länsstyrelse. Besvär över beslut enligt denna förordning av inkvarteringsnämnd må anföras hos den i 13 § första stycket avsedda myndigheten.

Besvär enligt första stycket skola inom tjugu dagar från den, då klaganden erhöll del av beslutet, hava inkommit till den myndighet, vars beslut överklagas. Sistnämnda myndighet åligger att med eget yttrande skyndsamt översända handlingarna till besvärsmyndigheten.

Beslut enligt denna förordning av länsstyrelse i annat ärende än enligt 30 eller 34 § må överklagas hos Kungl. Maj:t inom tid, som i allmänhet är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut. Över beslut av länsstyrelse enligt 30 § må klagan icke föras.

För medlemmar av hushåll må talan föras av den, som förestår hushållet.

37 §.

Enskild sakägare, som är missnöjd med utrymningshjälpnsnämnds beslut, må anföras besvär hos kammarrätten. Besvärerna skola till utrymningshjälpnsnämnden avlämnas, i fall, som avses i 33 § första stycket, före klockan tolv å trettonde dagen efter det ersättningslängden blev tillgänglig för granskning och eljest inom samma tid efter det klaganden erhöll del av beslutet.

Klagan över länsstyrelses beslut i ärende, som i 34 § sägs, må av vederbörande fattigvårdssamhälle eller kommun föras hos kammarrätten. Besvärerna skola inom tid, som i första stycket nämnts, räknat från det klaganden erhöll del av beslutet, avlämnas till länsstyrelsen.

Länsstyrelse och utrymningshjälpnsnämnd, som mottagit besvär, skola skyndsamt med eget yttrande översända besvärshandlingarna till kammarrätten.

Över kammarrättens beslut må klagan icke föras.

38 §.

Den omständigheten, att besvär i de 36 § första stycket och 37 § omfördä fall inkommit direkt till vederbörande besvärsmyndighet, utgör icke hinder för besvärens upptagande till prövning, därest besvärerna inkommit före utgången av den för varje särskilt fall stadgade besvärstiden.

39 §.

Beslut om utrymningshjälp eller om ersättningskyldighet därför verkställas utan hinder av att beslutet icke vunnit laga kraft.

Hava besvär, som av enskild sakägare förts över honom ålagd ersättnings-skyldighet, bifallits, och är klaganden i följd därav berättigad till återbäring av erlagt eller uttaget ersättningsbelopp, skola stadgandena om restitution av kronoutskylder och om ränta därvid äga motsvarande tillämpning.

Särskilda bestämmelser.

40 §.

Vad i denna förordning stadgas om utrymningshjälp vid bortflyttning skall i tillämpliga delar gälla vid omflyttning inom viss kommun; dock att jämväl de åtgärder, som enligt denna förordning ankomma å inkvarteringsnämnd, skola handhas av dem, som utöva ledningen av luftskyddet inom kommunen.

Konungen äger förordna, att utrymningshjälp skall utgå och bestämmelserna i denna förordning om sådan hjälp helt eller delvis vara tillämpliga i andra fall än förut i denna förordning är sagt.

41 §.

Förflyttar sjukhus i samband med utrymning sin verksamhet till annan ort, skall verksamheten där bedrivas under samma förvaltningsformer som tidigare, och skola i sådant fall bestämmelserna i denna förordning äga tillämpning å dem, som vårdas å sjukhuset, allenast i fråga om naturahjälp i form av resa.

42 §.

De närmare bestämmelser med avseende å tillämpningen av denna förordning, som må finnas erforderliga, meddelas av Konungen eller, i den mån Konungen därom förordnar, av den i 13 § första stycket angivna myndigheten.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Förslag

till

Lag

om vissa skyldigheter för kommun i avseende å utrymning m. m.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Kommunerna i riket äro skyldiga att i den omfattning Konungen bestämmer fullgöra arbetsuppgifter, vilka vid utrymning i anledning av krig eller krigsfara av luftskyddsart eller annat område eller vid planläggning för sådan utrymning uppkomma i avseende å ordnande av inkvartering, handhavande av utrymningshjälp samt ombesörjande av erforderligt bistånd i övrigt åt dem, vilka flyttat från sin bostad eller bostadsort och tagit uppehåll inom kommunen.

Konungen äger föreskriva, att skyldigheten att fullgöra arbetsuppgifter av den art, som i första stycket sägs, skall beträffande viss eller vissa kommuner avse jämväl det fall, att ett större antal personer av annan anledning än utrymning tillfälligt tager uppehåll inom kommunen.

2 §.

Handhavandet av de uppgifter, som jämlikt denna lag åläggas kommunerna, skall ankomma å kommunala inkvarteringsnämnder, vilka därvid skola efterkomma de föreskrifter, som meddelas av den i 13 § första stycket förordningen om utrymningshjälp avsedda myndigheten.

3 §.

Särskild inkvarteringsnämnd skall, efter förordnande av Konungen eller den myndighet, som avses i 13 § första stycket förordningen om utrymningshjälp, tillsättas inom kommun, till vilken jämlikt förefintliga planer för utrymning ett större antal personer skall bortflytta.

Har Konungen meddelat föreskrift enligt 1 § andra stycket skall kommun, som beröres av föreskriften, ock tillsätta särskild inkvarteringsnämnd.

Är ej särskild inkvarteringsnämnd tillsatt, skall kommunen uppdraga åt annan kommunal myndighet än fattigvårdsstyrelse att vara inkvarteringsnämnd.

4 §.

I fråga om de kostnader, som uppkomma vid fullgörandet av inkvarteringsnämnds åligganden, skall följande gälla.

Vid internatförläggning anställd personal med arbetsuppgifter, för vilkas fullgörande särskild personal var anställd redan före utrymningen, skall avlönas av den, som före utrymningen svarade för avlöningen till sådan personal.

Den kommun, inom vilken särskild inkvarteringsnämnd är verksam, skall bestrida kostnaderna för arvoden åt ledamöterna i nämnden för deltagande i dess sammanträden.

Övriga kostnader bestridas av statsverket.

Kommun, inom vilken inkvarteringsnämnd är verksam, är berättigad att av statsverket erhålla förskott å de utgifter, för vilka kommunen ej själv svarar. Förslår ej erhållet förskott för verksamhetens uppehållande, åligger det dock kommunen att, i avvaktan på vederbörlig utanordning, förskottsvis ställa egna medel till förfogande för gäldande av de erforderliga kostnaderna.

5 §.

Konungen äger meddela närmare bestämmelser angående inkvarteringsnämnder samt rörande tillämpningen av denna lag i övrigt.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 18 § luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504).**

Härigenom förordnas, att 18 § luftskyddslagen den 11 juni 1937 skall erhålla följande ändrade lydelse:

18 §.

I fråga om åtgärder, som föranledas av utrymning eller undanförande för luftskyddsändamål, äger Konungen, utan hinder av vad ovan är stadgat, meddela särskilda föreskrifter angående luftskyddets organisation och förberedande.

Konungen äger ock meddela särskilda föreskrifter om luftskyddets organisation i fråga om fartyg samt kommunikationsverk och andra verk, företag eller inrättningar av större omfattning eller särskild beskaffenhet ävensom beträffande fästnings försvarsområde eller krigsskådeplats.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Förslag

till

Förordning**med vissa bestämmelser om legosängsavgifter under utrymning.**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Är å sjukhus, varå lagen om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus är tillämplig, legosängsavgiften satt till lägre belopp för sjuka från det landstings område eller från den kommun, som driver sjukhuset, än för andra sjuka, skall, oavsett vad därom eljest må vara bestämt, till förstnämnda grupp hänföras person, som vid intagningen vistades inom landstingsområdet eller kommunen av den anledningen att han av myndighet i vederbörlig ordning blivit i samband med utrymning av luftskyddsart eller annat område ålagd eller uppmanad bortflytta.

2 §.

För sjukhusvård, som meddelats person, vars vistelse inom landstingsområdet eller kommunen är föranledd av åläggande eller uppmaning som i 1 § sägs, är den, som driver sjukhuset, berättigad till ersättning av statsmedel i enlighet med vad i lag är stadgat om ersättning för sjukhusvård av krigsskadade, dock med avdrag för vad den, som erhållit sjukhusvården, själv guldit. Sådan ersättning må ej anses såsom utrymningshjälp.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 8 mars 1940.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, finans-, ecklesiastik- och folkhushållningsdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, *vissa med frågan om utrymning för luftskyddsändamål sammanhängande spörsmål* samt anför:

Sociala försvarsberedskapskommittén¹⁾ har i sitt den 22 december 1939 dagtecknade, såsom del II betecknade betänkande (statens off. utredn. 1939: 45) till behandling upptagit frågan om hjälp åt de medborgare, vilka vid utrymning i anledning av krig eller krigsfara åläggas eller uppmanas att bortflytta. Betänkandet utmynnår, bland annat, i förslag till förordning om utrymningshjälp samt till lag om skyldighet att utgiva ersättning för utrymningshjälp.

Vissa andra spörsmål, som ha samband med civilbefolkningens bortflyttning vid luftskyddstillstånd, ha gjorts till föremål för behandling i en inom socialdepartementet utarbetad promemoria. Efter det vissa allmänna synpunkter på utrymningsproblemet anförts behandlas i promemorian utrymningsens praktiska genomförande, dess organisation samt bestridandet av kostnaderna för utrymningen. I anslutning till de förslag, som framkommit i promemorian, ha utarbetats och vid promemorian fogats vissa författningsutkast, nämligen utkast till lag om skyldighet för kommun att fullgöra vissa av luftskyddsarts utrymning m. m. föranledda arbetsuppgifter, till lag om ändring i vissa delar av luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504) och till kungörelse om inkvarteringsnämnder.

Innan jag ingår på en redogörelse för de sålunda framlagda förslagen, torde jag böra i korthet nämna något om de bestämmelser, med stöd av vilka utrymningsfrågorna hittills planlagts.

Gällande bestämmelser om utrymning.

Enligt 2 § lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov äger Konungen eller, efter Konungens förordnande, länsstyrelse eller

¹⁾ Kommittén består av landshövdingen A. N. Thomson, tillika ordförande, direktören A. T. N. Gabrielsson, docenten E. W. Håstad, ledamöterna av riksdagens andra kammare fru Elsa Johansson, N. I. Johansson och J. A. L. Persson samt byråinspektören S. A. Skogh.

annan myndighet föreskriva, att invånare å ort, som hotas av anfall från luften, skola taga uppehåll utom sin bostad eller bostadsort, ävensom, i den mån det prövas nödvändigt, bestämma, varest uppehåll skall tagas. Överträdelse av sådan föreskrift är straffbelagd; enligt 16 § luftskyddsföfogandelagen i dess lydelse enligt lagen den 22 juni 1939 (nr 294) straffas nämligen den, som åsidosätter föreskrift, som meddelats med stöd av lagen eller dess tillämpningsbestämmelser, med dagsböter eller fängelse eller, vid synnerligen försvårande omständigheter, med straffarbete i högst två år.

Luftskyddsföfogandelagen är utarbetad på grundval av ett utav civila luftskyddsutredningen den 21 december 1936 framlagt betänkande (statens off. utredn. 1936: 57). I detta betänkande framfördes den uppfattningen, att utrymningen företrädesvis måste begränsas till att avse områden, vilka äro särskilt hotade, såsom fästningar, större städer samt orter, varest krigs- eller försörjningsindustrier äro belägna. Utredningen fortsatte härefter:

Inom varje samhälle utgöres i regel en avsevärd procent av befolkningen av personer, vilka icke med nödvändighet behöva uppehålla sig där. Till denna kategori hör framför allt åldringar och barn samt en stor del av de personer, vilka på grund av sjukdom eller lyte äro arbetsoförmögna. År 1930 utgjorde således i rikets städer antalet barn under 16 år 20 procent och antalet personer över 65 år 7.7 procent av invånarna. För Stockholm voro motsvarande siffror 15.3 procent och 7.2 procent. Man torde icke böra räkna med, åtminstone då fråga är om en storstad, att hela denna kategori, som i Stockholm omfattar över 100,000 personer, kan flytta bort. Sälunda måste späda barn stanna hos sina mödrar, en del åldringar kräva anhörigas omsorger o. s. v. Emellertid torde likväl det relativa antalet av dem, som utan större olägenhet kunna lämna orten, vara betydande. Med hänsyn till övriga luftskyddsåtgärders genomförande måste det anses som en stor vinst, att äldre personer, vilka hava svårt att förflytta sig med den snabbhet, som kan krävas i händelse av flyglarm, utrymma hotade områden. Vad barnen angår ligger det i öppen dag, att intet bör försummas, som kan vara ägnat att förskona dem från att direkt beröras av stridsåtgärder. Den permanenta utrymningen genom bortförande av barn och åldringar från särskilt hotade områden är därför enligt utredningens mening en åtgärd, som i största möjliga utsträckning bör komma till användning.

I vad mån en dylik utrymning låter sig genomföra är tydligen beroende på dels tillgången å bostäder inom andra, mindre utsatta områden och dels tillgången å kommunikationsmedel. Det torde ur alla synpunkter vara lämpligast, att de personer, som lämna en hotad ort, t. ex. huvudstaden, i första hand söka bostad hos anhöriga och bekanta på landsbygden eller i mindre samhällen. At de övriga måste samhället söka ombesörja bostäder. För sådant ändamål torde kunna disponeras ett stort antal herrgårdsbyggnader, bostadshus å större lantgårdar, byggnader vid brunns- och badorter, pensionat, hotell, vandrarhem, semesterhem, sommarkolonier, missionshus och samlingslokaler samt möjligen även vissa offentliga byggnader såsom kommunalhus, gymnastiksal m. fl. Uppenbarligen motsvara dessa byggnader i många fall icke de anspråk i fråga om uppvärmning och bekvämlighet i övrigt, som stadsbefolkningen numera ställer på bostäder, men genom mer eller mindre provisoriska anordningar torde dessa olägenheter kunna nödortfött avhjälpas. Det synes icke möta alltför stora svårigheter att inom härför lämpade byggnader av det slag som ovan nämnts inrätta ålderdomshem, barnhem och internatskolor.

En evakuering av det slag, varom nu är fråga, kräver riklig tillgång till transportmedel. Icke endast kläder utan även annan utrustning måste i regel medföras. Ur denna synpunkt är det lämpligast, att bortflyttningen försiggår under den tid, som kan förflyta mellan krigsfarans inträde och mobiliseringens början. Under pågående mobilisering lära nämligen transportmedlen i ytterst ringa grad kunna disponeras för andra behov än rent militära. Emellertid kan det synas tveksamt om utrymning bör ovillkorligen anbefallas — att lagstadgade tvångsmedel måste stå till buds för dess genomförande synes ofrånkomligt — innan man ännu har någotsånär *visshet* för att kriget står för dörren. En tvångsvis genomförd utrymning ingriper synnerligen starkt i den medborgerliga självbestämmanderätten och kan i sådant hänseende i viss mån jämföras med en mobilisering och därmed följande rekvisitionsrätt. Med hänsyn härtill torde man böra räkna med, att den permanenta utrymningen kommer att försiggå i följande två stadier. Det första stadiet tager sin början samtidigt med att övriga luftskyddsåtgärder anbefallas och består av frivillig utrymning på myndigheternas uppmaning och med deras medverkan. Detta stadium upphör, då mobilisering börjar. Om förhållandena göra det nödvändigt, vidtager därefter utrymningens andra skede, bestående i obligatorisk utrymning enligt myndigheternas närmare anvisningar.

Vidare framhöll civila luftskyddsutredningen, att en förutsättning för att det av utredningen föreslagna stadgande, som motsvarar 2 § luftskyddsföfogandelagen, skulle kunna göras gällande vore, att utrymningen organiserats såvitt anginge transport, förplägnad, inkvartering och ekonomiskt stöd åt den del av befolkningen, som skulle flytta bort.

I den proposition (nr 4) till 1938 års riksdag, varigenom förslag till luftskyddsföfogandelag framlades, anförde föredragande departementschefen i motiveringen till 2 §, att stadgandet företrädesvis avsåg den mera permanenta utrymningen, som bestode, så länge fara för luftanfall föreläge. Påbud om tillfällig utrymning i samband med omedelbart hotande anfall torde vara en åtgärd för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, som fölle under länsstyrelsens allmänna kompetens och varom särskilt stadgande icke erfordrades. Departementschefen framhöll vidare, att en utomordentligt viktig uppgift för luftskyddet — om icke den viktigaste — vore att förebygga panik. Detta syfte främjades i särskilt hög grad genom att från de mest hotade orterna undanfördes personer, vilkas närvaro där vore obehövligen, framför allt barn och åldringar. Att man därvidlag icke helt kunde åt vederbörande själva eller deras målsmän överlåta att avgöra, i vilken mån utrymning skulle komma till stånd, syntes uppenbart. Med hänsyn till utrymningens djupt ingripande verkningar — måhända som regel berörande flera län — syntes det emellertid välbetänkt, att Kungl. Maj:t förbehölles rätten att besluta, huruvida utrymning skulle komma till stånd. I sådana brådskande fall, då Kungl. Maj:ts beslut ej hunne inhämtas, torde länsstyrelsen utan lagstadgande därom kunna vidtaga erforderliga dispositioner. Att i själva lagtexten inrycka en erinran om att utrymning icke borde genomföras tvångsvis med mindre utrymningen i olika hänseenden på ett tillfredsställande sätt organiserats, torde knappast vara erforderligt. Departementschefen erinrade slutligen, att det torde ligga i sakens natur, att en person icke kunde fällas till straff för överträdelse av myn-

dighets föreskrift i sådant fall, då det erfordrats vissa resurser för att ställa sig föreskriften till efterrättelse men dessa saknats.

Att de förberedande åtgärderna för utrymning ingå såsom led i luftskyddets planläggning framgår av 2 § luftskyddskungörelsen den 10 juni 1938 (nr 307). Enligt nämnda paragraf bör nämligen vid luftskyddets förberedande övervägas, i vad mån planläggningen skall omfatta bland annat utrymning av vissa områden eller byggnader. Härav följer naturligen ock, att tillsynen å utrymningsåtgärderna inom riket utövas av luftskyddsinspektionen, att länsstyrelsen inom varje län handhar ledningen samt att den omedelbara ledningen inom luftskyddsområde utövas av luftskyddschefen.

Till grund för utrymningens planläggning och organiserande ligga luftskyddsinspektionens allmänna anvisningar nr 11. Enligt dessa omfattar utrymningen — som endast planlägges för ett begränsat antal luftskyddsorster — följande befolkningsgrupper, nämligen:

1. barn i åldern 9 till 14 år med lärare,
2. barn under 9 år med mödrar eller vårdarinnor, ävensom blivande mödrar, samt
3. icke arbetsföra (gamla, lytta och sjuka).

Efter förordnande om utrymning är enligt inspektionens anvisningar utrymningen av gruppen 1 obligatorisk. För grupperna 2 och 3 däremot förutsättes utrymningen vara frivillig. Beträffande den första kategorien omfattar planläggningen, förutom enskild bortflyttning genom föräldrarnas försorg, kollektiv utflyttning av skolklasser, för vilka resa, inkvartering och förplägnad ordnas genom myndigheternas försorg. I fråga om de båda senare kategorierna är avsett, att resa och inkvartering genom myndigheternas försorg skall beredas dem, vilka icke själva kunna sörja därför.

Man räknar i anvisningarna vidare med en frivillig omflyttning från en luftskyddsorsts centrala delar till dess förstäder. Myndigheternas uppgift förutsättes huvudsakligen bliva att vägleda och organisera omflyttningen, så att densamma kommer att omfatta de befolkningsgrupper, som i första hand böra bliva föremål för sådan åtgärd, samt att omflyttningen sker till lämpligt belägna områden, vilka erbjuda största möjliga trygghet.

Jag övergår nu till att lämna en kortfattad allmän orientering över sociala försvarsberedskapskommitténs förslag och de i förenämnda promemoria framkomna synpunkterna.

Sociala försvarsberedskapskommittén.

Kommitténs förslag.

Kommittén framhåller, att det kan bliva av nöden att åt personer, som utrymma en luftskyddsort, lämna en viss hjälp, av kommittén benämnd utrymningshjälp. Då sådan hjälp kunde bliva erforderlig även vid utrymning, som icke direkt föranleddes av luftskyddshänsyn, t. ex. vid utrymning av en fästning eller då utrymning skedde i anledning av en fiendes inträngande i landet, torde bestämmelserna om utrymningshjälp böra göras tillämpliga å varje ut-

rymning i anledning av krig eller krigsfara av luftskyddsart eller annat område, däri inbegripet s. k. omflyttning inom en luftskyddsart.

Såsom former för utrymningshjälp kunna enligt kommittén ifrågakomma hjälp in natura och kontant bidrag. Man torde böra räkna med att utrymningshjälpen i stor utsträckning, framför allt under första skedet av en utrymning, måste tillhandahållas in natura. Såsom former för dylik naturahjälp vore enligt kommittén att taga i betraktande transport, förplägnad och inkvartering. Ett väsentligt skäl, varför man måste tillmäta naturahjälpen stor betydelse vore, att den enskilde i många fall icke vore hjälpt genom kontanta bidrag utan därutöver måste erhålla stödet av myndigheternas förfoganderätt över transportmedel, bostäder och förnödenheter. Härtill komme att, då utrymningen företrädesvis avsåge arbetsoförmögna äldre personer samt barn, en direkt vård i många fall bleve behöfvig. Det låge emellertid i sakens natur, framhåller kommittén, att tillhandahållandet av naturahjälp väsentligen bleve en organisationsangelägenhet, som näppeligen borde i detalj regleras genom författningsbestämmelser men för vilken luftskyddsinspektionens anvisningar torde få bliva normgivande. Vissa allmänna regler avseende utrymningshjälp över huvud torde dock böra meddelas i författningsväg, framför allt beträffande vilka som vore hjälpberättigade, förutsättningarna i övrigt för erhållande av hjälp, vem som skulle tillhandahålla hjälpen och huruvida ersättningsskyldighet för denna skulle föreligga.

Beträffande frågan om vilka personer som böra ifrågakomma såsom hjälpberättigade framhåller kommittén, bland annat, att man knappast syntes kunna inskränka antalet hjälpberättigade till dem, som ålagts bortflytta, enär i så fall de mindre bemedlade skulle sakna möjlighet att ställa sig myndigheternas uppmaning till frivillig utrymning till efterrättelse och denna då ej finge den omfattning, som måste anses önskvärd. Många av dem, som från början själva ordnat för sig, kunde ock efter längre eller kortare tid behöva det allmännas bistånd.

Kommittén finner det uppenbart, att utrymningshjälpen i princip borde utgå efter behovsprövning. Då det för den evakuerade gällde att rädda sig undan den livsfara, som ansåges hota å utrymningsorten, torde det få anses skäligt att den, som ägde besparingar, måste tillgripa sitt kapital, innan han kunde påräkna hjälp från staten.

I fråga om bestridandet av kostnaderna för utrymningen erinrar kommittén, att civila luftskyddsutredningen anslutit sig till den ståndpunkten, att dessa kostnader som allmän princip borde bestridas av staten, samt att i samband med luftskyddslagens tillkomst denna mening biträtts av statsmakterna. Statens principiella skyldighet att sörja även för den del av luftskyddet, till vilken utrymningshjälpen vore att hänföra, kunde enligt vad kommittén framhåller i viss mån sägas ha bekräftats genom den av 1938 års riksdag antagna lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov, enligt vilken ersättning för byggnader m. m., som toges i anspråk för luftskyddet, skulle gäldas av staten. Kommittén fortsätter härefter:

Något uttryckligt ståndpunkttagande från statsmakternas sida till frågan om själva understödsverksamhetens bekostande har dock icke skett, och

det torde därför böra närmare övervägas, om på denna punkt något undantag bör göras från statens allmänna skyldighet att bekosta luftskyddet. Till förmån för ett sådant undantag talar, utom statsfinansiella skäl, att understödsverksamheten sedan gammalt i främsta rummet ansetts såsom en kommunal angelägenhet. Kommunernas ställning såsom målsmän för den sociala hjälpverksamheten har emellertid under de senare decennierna blivit mindre framträdande i och med införandet av ett flertal nya former för social hjälp, som i större eller mindre utsträckning bekostas av staten, såsom folkpension, barnbidrag, moderskapspenning, mödrahjälp, blindhetsersättning, olika slag av socialförsäkring, vissa slag av sjukvård, arbetslöshetshjälp m. m. De nu anförda synpunkterna lämna dock föga ledning för ett ståndpunkttagande i kostnadsfrågan utan hänsyn torde i främsta rummet få tagas till förhållandena, sådana de gestalta sig under luftskyddstillstånd. Situationen är då sådan, att utrymningsorten väntas bli utsatt eller måhända redan utsatts för flyganfall, och vissa befolkningsgrupper ha hänvisats till andra orter. I avsaknad av bestämmelser om utrymningshjälp skulle dessa senare orter vara skyldiga att lämna hjälp — fattigvård — och därefter äga regressrätt mot den evakuerades hemortskommun. Denna anordning lär svårligen kunna tillämpas i fråga om utrymningshjälp, då det icke kan förväntas, att de ofta små och obemedlade inkvarteringskommunerna skola kunna förskjuta de avsevärda belopp, som mången gång erfordras. Av samma anledning kan det än mindre ifrågasättas, att dessa kommuner skola slutligen vidkännas någon del av kostnaderna för inkvarteringshjälpen. Vad utrymningskommunen beträffar kan utrymningen uppenbarligen medföra en lindring i fattigvårdsbördan genom att en del av fattigvårdsklientelet evakueras och erhåller utrymningshjälp. Det synes skäligt, att kommunen blir betalningsskyldig för sådan utrymningshjälp. Av praktiska skäl torde det emellertid vara nödvändigt att begränsa denna betalningsskyldighet till att avse utrymningshjälp (utom resa) åt personer, vilka mottagits till stadigvarande försörjning eller omhändertagits av barnavårdsnämnd. Därest kommunen helt eller delvis skulle bekosta utrymningshjälpen även i övrigt, skulle på den ifrågavarande kommunen läggas en börda, var till i fråga om icke utrymda kommuner motsvarighet skulle saknas. Detta synes knappast förenligt med rättvisa och billighet, i synnerhet om man betänker, att den ifrågavarande kommunen mänskligt att döma måste bli mera utsatt för ett luftkrigs verkningar än de icke evakuerade kommunerna och att i varje fall utrymningen i sig själv innebär allvarliga rubbningar i kommunens ekonomiska liv, ägnade att minska dess skattekraft. Kommittén kan således icke finna annat än att staten bör svara även för de luftskyddskostnader, som förorsakas av utrymningshjälpen, dock med nyssnämnda undantag beträffande fattigvårds- och barnavårdsklientelet. Även i sistnämnda fall kan emellertid staten av organisatoriska hänsyn komma att förskjuta kostnaderna.

I fråga om hjälpverksamhetens organisation säger sig kommittén, i enlighet med luftskyddsinspektionens anvisningar, ha utgått från att utrymningshjälpen in natura skulle handhas av luftskyddsmyndigheterna, d. v. s. länsstyrelserna och under dem lydande luftskyddschefer eller för utrymningen särskilt tillsatta luftskyddsorgan. Då naturhjälp och kontanthjälp kompletterade varandra på sådant sätt, att de i organisatoriskt hänseende svårligen kunde särskiljas, har kommittén funnit det naturligt, att luftskyddsmyndigheterna anförtroddes jämväl kontanthjälpens administrerande.

Vad beträffar frågan huruvida skyldighet skall föreligga för den, som mottagit utrymningshjälp, att till staten utgiva ersättning för hjälpen framhåller

kommittén, att stora svårigheter möta för en tillfredsställande behovsprövning. Skulle återbetalningsskyldighet ej finnas, kunde det befaras, att ett stort antal personer — under ett förklarligt tryck av ovissa framtidsutsikter — förskaffade sig utrymningshjälp utan att trängande behov därav föreläge. Något bättre medel att i görligaste mån förhindra missbruk av hjälpmöjligheterna än att i princip stadga återbetalningsskyldighet säger sig kommittén icke ha kunnat utfinna. Härtill komme, att utrymningshjälpen i icke ringa utsträckning av organisatoriska skäl måste utgå även i sådana fall, där behov av ekonomisk hjälp icke föreläge, såsom förhållandet kunde vara vid evakuering av skolklasser. Kommittén har dock för vissa fall föreslagit undantag från eller begränsning av ersättningsskyldigheten. — Kommittén har jämväl framlagt förslag i fråga om sättet för ersättningsskyldighetens realiserande.

Kommitténs förslag till förordning om utrymningshjälp samt till lag om skyldighet att utgiva ersättning för utrymningshjälp torde såsom bilagor (*Bilaga A*, *Bilaga B*) få fogas till förevarande protokoll.

Yttranden över kommitténs förslag.

Över kommitténs förslag ha efter remiss yttranden avgivits av riksvärderingsnämnden, medicinalstyrelsen, socialstyrelsen, luftskyddsinspektionen, statens arbetsmarknadskommission, statskontoret, kammarrätten, allmänna civilförvaltningens lönenämnd, skolöverstyrelsen, samtliga länsstyrelser, överexekutorerna i Göteborg och Malmö, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, svenska landstingsförbundet, svenska fattigvårds- och barnvårdsförbundet, stadsfullmäktige i Stockholm, Göteborg och Malmö samt Frustuna och Söderbärke kommuner. Åtskilliga länsstyrelser ha överlämnat av dem infordrade yttranden från olika myndigheter inom länet, såsom luftskyddsmyndigheter, drätselkamrar, fattigvårds- och andra kommunala myndigheter, överexekutorer m. fl.

Trosa—Vagnhärads och Leksands kommuner ävensom Nora landskommun ha beretts tillfälle att avgiva yttrande över förslaget men icke begagnat sig därav.

Departementspromemorian.

Promemorians innehåll.

I promemorian framhålles inledningsvis, att bortflyttningen av civilbefolkningen vore den luftskyddsåtgärd, som hade de mest vittgående konsekvenserna. Luftskyddssynpunkterna på bortflyttningens problem torde enligt promemorian i huvudsak koncentrera sig kring dels den allmänna frågan om de lämpliga proportionerna mellan bortflyttning och andra skyddsanordningar (skyddsrum) för civilbefolkningen, dels frågan, vilka orter som borde ifrågakomma vid bortflyttningens planerande och verkställande. Sedan avgöranden av denna art träffats, bildade bortflyttningen ett samhällsproblem, som icke nödvändigtvis hörde samman med den egentliga luftskyddsverksamheten. Skäl funnes tvärtom för den ståndpunkten, att bortflyttningen organiserades såsom en särskild samhällelig angelägenhet. Efter det i promemorian berörts den

planläggning för utrymningens praktiska genomförande, som hittills ägt rum, framhålles, att såväl vid den fortsatta planläggningen som vid ett eventuellt verkställande av utrymningen uppgifter gäve sig till känna, vilka endast kunde handhavas genom ett lokalt organ på inkvarteringsorten. Det framhålles, att i promemorian anförda skäl syntes motivera dels att utrymningen centralt leddes av en särskild myndighet, dels ock att denna myndighet finge till sitt förfogande en kommunal organisation. Den centrala myndigheten kunde enligt promemorian lämpligen utgöras av en *utrymningskommision*, medan de lokala organen kunde benämnas *inkvarteringsnämnder*.

Vid promemorian funnos, såsom förut nämnts, fogade förslag till vissa författningar.

Yttranden över promemorian.

Över promemorian ha efter remiss yttranden avgivits av chefen för försvarsstaben, medicinalstyrelsen, luftskyddsinspektionen, statskontoret, samtliga länsstyrelser, den sakkunnige för utredning rörande luftskyddsinspektionens arbetsuppgifter och personalbehov, statens livsmedelskommision, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, riksluftskyddsförbundet, kvinnoföreningarnas beredskapskommitté, stadskollegiet i Stockholm, drätselkamrarna i Göteborg och Malmö samt kommunalnämnderna i Rö, Bro och Lossa, Villberga, Hedemora lands-, Båstads, Höör, Gråmanstorps, Virestads, Stenbrohults, Markaryds och Lerums kommuner. Länsstyrelserna ha i flera fall överlämnat av dem infordrade yttranden från olika myndigheter inom länet, såsom luftskyddsmyndigheter, drätselkamrar, kommunalnämnder, skolmyndigheter m. fl.

Kommunalnämnderna i Norrsunda, Sånge (Stockholms län), Yttergrans, Överjärna, Hölö, Aringsås, Traryds, Råda (Göteborgs och Bohus län), Landvetters och Bollebygds kommuner ha beretts tillfälle att avgiva yttrande över promemorian men icke begagnat sig därav.

Med ledning av de yttranden, som inkommit över dels sociala försvarsberedskapskommitténs, dels ock departementspromemorians förslag, ha dessa blivit föremål för överarbetning inom socialdepartementet. Innan jag övergår till en redogörelse för de därvid utarbetade förslagen och i samband därmed för innehållet i de avgivna yttrandena, vill jag till diskussion upptaga två för samtliga med utrymningen sammanhängande problem gemensamma spörsmål. nämligen dels organisationsfrågan, dels ock kostnadsfrågan.

DEPARTEMENTSCHEFENS FÖRSLAG.

Utrymningens organiserande.

Kommittéförslaget.

I det föregående har omnämnts att kommittén — med utgångspunkt från att, i enlighet med luftskyddsinspektionens anvisningar, utrymningshjälpens in natura skulle handhavas av luftskyddsmyndigheterna, d. v. s. länsstyrelserna och under dem lydande luftskyddschefer eller för utrymningen särskilt tillsatta luftskyddsorgan samt från att naturhjälpens och kontanthjälpens i organisatoriskt hänseende svårligen kunde särskiljas — före-

slagit, att luftskyddsmyndigheterna anförtroddes jämväl den kontanta utrymningshjälpens administrerande. Kommittén framhåller, att det borde ankomma på myndighet i utrymningsorten att meddela hjälp för resan därifrån och på myndighet i inkvarteringsorten att tillhandahålla den hjälp, som där kunde bliva av nöden. Kommittén säger sig förutsätta, att särskild personal ställdes till luftskyddschefernas förfogande för arbetet med utrymningen och utrymningshjälpen och framhåller i detta sammanhang vikten av att därvid personer med erfarenhet från socialt arbete knötes till luftskyddsmyndigheterna.

I överensstämmelse med kommitténs nu nämnda synpunkter stadgas i 14 § i förslaget till förordning om utrymningshjälp, att nämnda hjälp skall handhavas av vederbörande länsstyrelse samt, enligt länsstyrelsens närmare föreskrifter, av underlydande luftskyddschefer eller särskilt inrättade luftskyddsorgan (*lokala luftskyddsmyndigheter*). Sker utrymning från ett län till annat, skall transport ordnas eller resebidrag utbetalas av den länsstyrelse (lokala luftskyddsmyndighet), varunder utrymningsorten i luftskyddshänseende lyder, medan utrymningshjälpen i övrigt skall handhavas av den länsstyrelse (lokala luftskyddsmyndighet), under vilken inkvarteringsorten i nyssnämnda hänseende lyder.

Departementspromemorian.

Såsom förut omnämnts framhålles i promemorian, att skäl finnas för den ståndpunkten, att bortflyttningen organiseras såsom en särskild samhällelig angelägenhet. I den fortsatta argumenteringen härför anföres i promemorian följande:

Ett av de tyngst vägande skälen för denna ståndpunkt ligger däri, att bortflyttningen i sig innehåller ett arbetsmarknadsproblem. Bortflyttningens begränsning till vissa kategorier av medborgare har motiverats, bland annat, med önskemålet, att den arbetsföra delen av befolkningen i största möjliga utsträckning skall stanna kvar och fortsätta sin dagliga gärning eller ock fylla de luckor, som en mobilisering lämnar. Därmed är emellertid icke en gång för alla sagt, att alla de personer, som ur skyddssynpunkt icke anses behöva bortflytta, bäst skulle fylla denna viktiga uppgift genom att stanna kvar på utrymningsorten. Tänkbart är tvärtom, att åtskilliga ungdomar över 15 år kunna tillåtas bortflytta i sällskap med yngre syskon eller moder till en gemensam uppehållsort under förutsättning, att de där kunde utföra exempelvis jordbruksarbete. En sådan bortflyttning förutsätter givetvis å ena sidan, att behov av sådan arbetskraft föreligger inom jordbruksområden, å andra sidan, att arbetskraften är ledig eller icke erfordras för andra mera angelägna uppgifter på utrymningsorten. I vilket fall som helst bildar beaktandet av sådana och liknande synpunkter vid bortflyttningen ett arbetsmarknadsproblem och icke något luftskyddsproblem.

Man bör vidare observera, att samhället kan nödgas taga befattning med organiserandet av en bortflyttning, som icke orsakas av luftskyddstillstånd på vissa orter utan exempelvis av en mera allmän militär evakuering. Även om en dylik evakuering icke kan planeras i detalj, torde vissa förberedelser i begränsad omfattning vara motiverade. Därtill kommer, att en organisation skapad för det svenska samhällets egna behov av utrymning av det ena eller det andra slaget även kan tänkas vara lämplig att leda och omhändertaga en flyktingsinvasion från utlandet, om en sådan i större omfattning skulle uppträda. Härigenom skulle såväl förberedelserna som de verkliga arbetsupp-

gifterna komma att väsentligt vidgas utöver den ram, som ursprungligen tänkts för verksamheten såsom en detalj inom det civila luftskyddet.

Slutligen, men icke minst, tillkommer den omständigheten, att bortflyttningen, sedan den verkställts, kommer att ställa stora ekonomiska krav på samhället. Behovet av understöd och hjälp kommer åtminstone efter någon tid att bli stort bland dem som bortflyttat. Enligt det förslag, som avgivits av sociala försvarsberedskapskommittén, skulle detta hjälpbehov fyllas medelst en särskild hjälpform, kallad *utrymningshjälp*. Enligt förslaget skulle utrymningshjälpen handhas av länsstyrelserna och lokala luftskyddsmyndigheter. Man torde emellertid kunna ifrågasätta lämpligheten av att länsstyrelserna, som i den situationen att bortflyttning måst tillgripas äro starkt belastade med andra uppgifter, även skola handlägga utrymningshjälpen. Ej heller torde det vara ändamålsenligt, att ledningen av denna sannolikt mycket omfattande verksamhet handhas såsom en detalj inom den centrala luftskyddsinspektionen, vilken organiserats för andra syften såsom huvudsak.

Starka skäl tala sålunda för den allmänna ståndpunkten, att bortflyttningen av civilbefolkningen — *utrymningen* — vilken från början av naturliga skäl förberetts och organiserats som en detalj av det civila luftskyddet, numera utbrytes och handlägges som en självständig samhällelig uppgift.

I promemorian framhålles härefter, att den verkställda planläggningen för utrymningsens praktiska genomförande i vissa avseenden endast kunnat bli en planläggning på papperet. Beträffande internatsförläggningarna vore dessa sålunda väl inspekterade och preliminärt godkända, men de vore i regel icke fullt utrustade för sitt ändamål, och garantier funnes icke, att de vid behov kunde snabbt iordningställas och utrustas. De fastigheter, som avsåges skola tagas i bruk såsom förläggningar, utgjordes som regel endast i mindre utsträckning av förstklassiga pensionat, herrgårdar, bondgårdar och dylikt. I regel hade man måst lita till lokaler, som icke vore avsedda för detta ändamål, främst allmänna samlingslokaler av olika slag. Inredning och utrustning torde i flertalet förläggningar tarva förbättring. Därtill komme vinterboning av sommarbostäder eller eljest otillfredsställande lokaler samt förbättring av uppvärmningsanordningar. Anskaffandet av den lösa utrustningen torde i stor utsträckning kunna ske på inkvarteringsorten genom lån eller köp därstädes först då inflyttningen i förläggningen ägde rum. Uppläggning i större förråd av nyinköpta saker torde icke erfordras. Det väsentliga problemet utgjordes av anskaffning av sängar. I vissa fall hade man övergivit tanken att insamla eller köpa sängar och lägga dem i förråd på inkvarteringsorten och i stället ansett sig kunna nöja sig med enkla britsar hoptimrade på platsen. I flertalet fall måste man nöja sig med att material för dylika britsar vore tillgängligt i det ögonblick man flyttade in i förläggningen, enär lokalerna som regel till dess skulle användas för sitt normala ändamål. Liknande inrednings- och utrustningsproblem föreläge även, efter vad erfarenheten visat, beträffande de inkvarteringsutrymmen, som stode till buds för den enskilda inkvartering, som ordnades genom samhällets försorg.

Det låge, enligt vad i promemorian fortsättningsvis påpekas, i sakens natur, att övervakandet av att förläggningar och enskilda inkvarteringsutrymmen befunne sig i acceptabelt skick och att praktiska förbättrings- och utrustningsåtgärder företoges endast kunde ske genom ett lokalt organ på inkvarteringsorten. Ett dylikt organ vore emellertid erforderligt även ur andra synpunkter. Härom anföres i promemorian följande:

Transporterna av de bortflyttande skola visserligen ledas av utrymningsortens myndighet, men mottagandet på inkvarteringsorten kräver en lokal organisation därstädes. Förläggningarna skola vid ankomsten till inkvarteringsorten vara uppvärmda och någorlunda inredda, hjälp med transporten ut i bygden skall vid behov lämnas, tillfällig inkvartering för dem, vilka sökt samhällets bistånd för att få bostad, bör kunna ombesörjas, om en mera definitiv placering icke omedelbart medhinnes, mat och vård skola kunna lämnas för tillfället etc.

Då bortflyttningen ägt rum och inkvarteringen hunnit ordnas på längre sikt, erfordras ävenledes en lokal organisation för handläggande av de ständigt återkommande problemen. Sålunda måste finnas någon ansvarig för internatförläggningarnas tillsyn och drift, de enskilt inkvarterade behöva råd och hjälp etc.

Betydande praktiska och sociala uppgifter komma sålunda att åvila den lokala organisationen på inkvarteringsorterna, åtminstone där inkvarteringen har större omfattning och det synes därför lämpligt, att denna organisation utgöres av kommunala nämnder. Det förtjänar även framhållas, att en nämnd bestående av kommunalmän eller andra personer med ortsbefolkningens förtroende bör ha de bästa utsikterna att organisera den frivilliga beredskap, som erfordras hos traktens egen befolkning för de inkvarterades mottagning.

Såsom förut omnämnts förordas i promemorian inrättandet av en central myndighet — en utrymningskommission — samt av lokala organ — inkvarteringsnämnder. I promemorian framhålles, att kommissionen borde om möjligt innesluta representanter för luftskyddet, den allmänna hygien, skolväsendet, arbetsmarknaden, de större utrymningsorterna och inkvarteringsorterna. Lika viktigt vore emellertid, att den även erhöles representanter för de stora folkliga organisationerna, gärna ungdomsorganisationerna, vilka senare ägde dels praktisk erfarenhet av i någon mån likartade problem, dels möjligheter att mobilisera en frivillig arbetsberedskap.

Inkvarteringsnämndernas ledamöter skola enligt promemorian utses av kommunen, i den mån ett ordinarie kommunalt organ icke anses tillfyllest för uppgiften. Då de lokala organen skulle disponera över statsmedel, borde de även givas ett inslag av mera påtaglig statlig kontroll. Med hänsyn härtill föreslås i promemorian, att länsstyrelsen utser nämndens ordförande och att utrymningskommissionen utser ett kronoombud, en *inkvarteringschef*, för större områden, vilken såsom ledamot skulle deltaga i sammanträdena med nämnderna inom sitt område och därvid ha möjlighet att hänskjuta avgörandet av en fråga till överordnad statlig myndighet. Ordföranden i nämnden skulle i egenskap av *inkvarteringsledare* ansvara för de dagliga uppgifterna inom kommunen.

I promemorian förutsättes, att utrymningshjälpen handhaves av utrymningskommissionen och dess lokala organ och alltså icke, såsom av sociala försvarsberedskapskommittén föreslås, av länsstyrelserna och de lokala luftskyddsmyndigheterna. Det framhålles i samband härmed i promemorian, att en samling och centralisering av alla med utrymningen sammanhängande spörsmål och arbetsuppgifter endast kan vara till nytta för saken. I de förlämningsutkast, som bifogats promemorian, har emellertid avvikelser ej skett från kommittéförslaget och förutsättes alltså däri, att länsstyrelserna skola

handhava utrymningshjälpen, medan utrymningskommissionen i övrigt är centralorgan.

I det vid promemorian fogade förslaget till lag om skyldighet för kommun att fullgöra vissa av luftskyddsots utrymning m. m. föranledda arbetsuppgifter åläggas kommunerna, bland annat, att i den omfattning Konungen bestämmer fullgöra arbetsuppgifter, vilka vid utrymning av luftskyddsots eller annat område eller vid planläggning för sådan utrymning uppkomma i avseende å ordnande av inkvartering, handhavande av utrymningshjälp samt ombesörjande av erforderligt bistånd i övrigt åt dem, vilka flyttat från sin bostad eller bostadsots och tagit uppehåll inom kommunen. Handhavandet av dessa uppgifter skall enligt lagförslaget ankomma å kommunala inkvarteringsnämnder. Inkvarteringsnämnd skall, om ej särskild sådan blivit tillsatt, utgöras i stad av drätselkammare och å landet av kommunalnämnd, eventuellt förstärkta med statlig representant. Särskild inkvarteringsnämnd tillsättes, om Konungen eller den myndighet Konungen därtill förordnar det föreskriver. Sådan föreskrift må lämnas allenast beträffande kommun, inom vilken ett större antal personer jämlikt förefintliga planer för luftskyddet skola vid utrymning taga uppehåll.

I ett vid departementspromemorian jämväl fogat utkast till kungörelse om inkvarteringsnämnder regleras närmare nämndens arbetsuppgifter, särskild inkvarteringsnämnds sammansättning, beslutsmässighet m. m. Nämndens arbetsuppgifter gruppera sig kring dels förberedelsetiden, dels tidpunkten då utrymningen verkställles, dels ock den tid, under vilken utrymningen varar. Vid fullgörandet av sina åligganden skall inkvarteringsnämnd ställa sig till efterrättelse de föreskrifter och anvisningar, som meddelas av utrymningskommissionen eller, såvitt angår frågor om meddelande av utrymningshjälp, av länsstyrelsen; såsom förut nämnts bygger nämligen författningsutkastet på sociala försvarsberedskapskommitténs förslag att länsstyrelserna skola handhava utrymningshjälpen.

Vad angår särskild inkvarteringsnämnds sammansättning föreslås i kungörelseutkastet, att nämnden skall bestå av ordförande och minst fyra ledamöter. Ordförande skall förordnas av länsstyrelsen bland inom kommunen boende personer. Utrymningskommissionen skall, efter samråd med länsstyrelsen, förordna viss person att vara inkvarteringschef och ledamot i samtliga särskilda inkvarteringsnämnder inom ett eller flera luftskyddsområden eller delar därav. Övriga ledamöter skola utses av kommunen; därvid har föreskrivits, att en av dem skall vara ledamot av kommunalnämnd eller drätselkammare och en av fattigvårdsstyrelsen samt att minst en av ledamöterna skall vara kvinna. Inkvarteringschefens åliggande har i utkastet angivits sålunda, att han skall utöva ledningen, såvitt angår verkställigheten av de inkvarteringsnämnders beslut, i vilka han är ledamot, samt att han såsom nämndledamot har att särskilt öva tillsyn å att enhetlighet och sparsamhet iakttagas. I fråga om nämndens ordförande föreskrives, att han tillika skall tjänstgöra såsom inkvarteringsledare och i denna egenskap, bland annat, med särskild uppmärksamhet följa förhållandena vid internatförläggning.

I utkastet föreskrives vidare underställningsförfarande för det fall att ordförande i särskild inkvarteringsnämnd eller den av utrymningskommisionen förordnade ledamoten anmält skiljaktighet mot beslut, som nämnden meddelat.

Slutligen föreslås i kungörelseutkastet, att såsom ledamot i drätselkammare och kommunalnämnd, som utgöra inkvarteringsnämnd, skall inträda en av länsstyrelsen förordnad, inom eller utom kommunen boende ledamot. Jämväl vid skiljaktighet från denne ledamots sida mot meddelat beslut föreslås underställningsförfarande.

Yttranden.

Då huvudparten av dem, vilka yttrat sig över kommittébetänkandet, yttrat sig jämväl över departementspromemorian, vilken utremitterats senare än betänkandet, och då i promemorian organisationsfrågan i högre grad än i betänkandet står i förgrunden, torde redogörelsen för avgivna yttranden kunna begränsas till de över promemorian avgivna remissyttrandena.

De i promemorian beträffande organisationsfrågan anförda synpunkterna ha helt tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *chefen för försvarsstaben, luftskyddsinspektionen, skolöverstyrelsen, den sakkunnige för utredning rörande luftskyddsinspektionens arbetsuppgifter och personalbehov, statens livsmedelskommission, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Kalmar, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Värmlands, Kopparbergs, Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län, svenska landskommunernas förbund, kvinnoföreningarnas beredskapskommitté, kommunalnämnden i Rö kommun, luftskyddscheferna i Uppsala och Enköping, utrymningschefen i Uppsala, kommunalnämnderna i Bro och Lossa, Villberga, Virestads, Stenbrohults och Markaryds kommuner, luftskyddscheferna i Visby och Karlskrona, folkskolestyrelsen i Karlskrona, rektorn vid högre allmänna läroverket i Karlskrona, drätselkammaren i Karlshamn, landsfiskalen i Jämskögs distrikt, kommunalnämnderna i Kyrkhults, Båstads, Gråmanstorps och Höörs kommuner, luftskyddscheferna i Halmstad och Bofors-Karlskoga samt kommunalnämnden i Hedemora landskommun.*

I övriga yttranden framställas mot promemorian, såvitt nu är ifråga, vissa erinringar, vilka i det följande skola närmare beröras.

Av de synpunkter, som anförts vid tillstyrkandet av promemorians organisationsförslag, må följande här återgivas.

Luftskyddsinspektionen anför:

Under arbetet med planläggningen för utrymning av luftskyddsorter, vilken planläggning skett under inspektionens överinseende, delvis under dess ledning, har alltmera framstått önskvärdheten av att de hårt arbetstygda länsstyrelserna befrias från ansvaret för utrymningens planläggning i detalj och dess verkställande. Detta torde emellertid ej kunna ske med mindre en statlig central myndighet tillägges de befogenheter, som i vissa avseenden nu tillkomma länsstyrelse i samband med utrymningsåtgärder. Närmast till hands

hade därvid måhända legat, att åt luftskyddsinspektionen uppdragits att fungera som sådan centralmyndighet. De betydande arbetsuppgifter, som efter vad erfarenheten nu givit vid handen komma att åvila denna myndighet, och icke minst det förhållandet att vissa i departementspromemorian omnämnda arbetsuppgifter ligga helt utanför inspektionens verksamhetsområde, tala dock för att, på sätt i promemorian föreslagits, ett särskilt centralorgan — statens utrymningskommission — skapas för ändamålet. Åt detta organ bör uppdragas bland annat ledningen av samtliga åtgärder, avseende den fortsatta planläggningen av utrymning av luftskyddsart samt genomförandet av dessa planer.

Inspektionen förutsätter dock, att densamma alltjämt bör taga befattning med utrymningen, då det gäller att fastställa dess omfattning med hänsyn till luftskyddssynpunkterna i det särskilda fallet. Sålunda är tillgången på skyddsrum eller andra skyddsanordningar för civilbefolkningen å en ort av utslagsgivande betydelse för frågan om i vilken omfattning planläggning och genomförande av utrymning böra ske. Det torde sålunda böra åläggas inspektionen att i samråd med överbefälhavaren till Kungl. Maj:t avgiva förslag till, eventuellt enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande fastställa den omfattning, i vilken utrymning bör planläggas och verkställas beträffande olika orter och befolkningsskategorier. Därjämte torde böra uppdragas åt inspektionen att anvisa de områden å stort, som komma i fråga till inkvartering av bortflyttade. Övriga med utrymningen såväl med dess planläggning som verkställande sammanhängande åtgärder böra ankomma på utrymningskommissionen.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anför:

Beträffande organisationen synes det länsstyrelsen riktigt att denna, såsom i förslaget gjorts, frigöres från sin direkta bundenhet av luftskyddet. Mot uppdraget av ett centralorgan — utrymningskommissionen — uteslutande för evakueringsfrågor har länsstyrelsen därför intet att erinra. Tvärtom torde det vara en betydande fördel, att länsstyrelserna, som vid sådana tillfällen då en evakuering skall genomföras, med säkerhet äro särskilt starkt tyngda av andra arbetsuppgifter, kunna befrias från ansvaret för utrymningsfrågorna. Det synes länsstyrelsen härvid i hög grad önskvärdt, att denna befrielse får omfatta också utrymningshjälpen och att även denna får, såsom i promemorian men icke i författningsförslagen förutsättes, handhavas av utrymningskommissionen och dess lokala organ. Den uppdelning mellan kommissionen och länsstyrelserna av arbetsuppgifter, som författningsförslagen äro byggda på, torde snarast vara ägnad att giva en onödig tyngd åt myndigheternas arbete. När länsstyrelsen sålunda uttalar sig för tillskapandet av en central kommission med uppdrag att handhava evakueringsfrågor, häri inbegripet även utrymningshjälp, gör länsstyrelsen detta även med tanke på den större sakkunskap ett dylikt specialorgan kan vinna och den, efter vad erfarenheten visat, mycket behöfliga överblick över förhållandena i hela riket, som endast kan erhållas hos en central myndighet.

De lokala organ, som föreslås, överensstämman praktiskt taget fullständigt med den organisation för inkvarteringsorterna, som denna länsstyrelse och de med densamma rörande inkvartering av evakueringsberättigade från Göteborg samarbetande länsstyrelserna i Älvsborgs och Skaraborgs län för närvarande tillämpa, och som visat sig ändamålsenlig. Förslaget tillstyrkes därför i denna del.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län yttrar:

Redan i sitt yttrande över sociala försvarsberedskapskommitténs betänkande del II med förslag till bestämmelser om utrymningshjälp m. m. framhöll läns-

styrelsen, att frågan om organisationen av utrymningshjälpens handhavande borde bliva föremål för närmare utredning. Länsstyrelsen fann, att de arbetsuppgifter, som enligt förslaget till förordning om utrymningshjälp skulle påläggas länsstyrelserna och dem underlydande luftskyddschefer, voro av sådan omfattning, att uppgifterna allenast med största svårighet och endast med avsevärd utökning av personalen skulle kunna fullgöras. Länsstyrelsen hälsar på grund härav förslaget om inrättandet av särskilda kommunala organ för handhavandet av såväl utrymningshjälpen som i promemorian omförmälda arbetsuppgifter i övrigt med tillfredsställelse. På skäl, som i promemorian anförts, måste en utbrytning av de frågor, som i promemorian berörts, från den centrala luftskyddsinspektionen vara ändamålsenlig. En enhetlig ledning under en utrymningskommission måste medföra en bättre lösning av de mångskiftande arbetsuppgifter, som här kunna komma i fråga. Länsstyrelsen anser sålunda, att såväl utrymningshjälpen som övriga av luftskyddsarts utrymning föranledda arbetsuppgifter böra handhas av en utrymningskommission och dess lokala organ.

I åtskilliga yttranden uttalas i mer eller mindre bestämd form betänkligheter mot att länsstyrelserna frigöras från handläggningen av inkvarteringsärendena. Uttalanden i sådan riktning förekomma sålunda i yttrandena av *förste ställföreträdande luftskyddschefen i Stockholm, länsstyrelsen i Östergötlands län, luftskyddscheferna i Linköping och Norrköping, länsstyrelserna i Jönköpings och Gotlands län, drätselkammaren i Karlskrona, landsfiskalen i Tvings distrikt samt länsstyrelserna i Kristianstads, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands, Gävleborgs och Norrbottens län.*

Sålunda yttrar *länsstyrelsen i Östergötlands län:*

Så välbehöfvig en minskning av länsstyrelsernas under ifrågavarande förhållanden väldiga arbetsbördan än må vara, måste förslaget att avkoppla dem från att vara ett led mellan den centrala myndigheten och ortsmyndigheterna betecknas såsom en avgjord försämring i sakligt avseende. Under det hittills utförda arbetet med evakueringsplanerande har länsstyrelsens ort- och personalkännedom visat sig vara av största betydelse och skulle säkerligen bliva så än mera, om det gällde att omsätta planerna i verkligheten. Länsstyrelserna kunna på ett sätt, som ej är möjligt för en central myndighet, skaffa sig biträde av socialt kunniga enskilda personer samt tjänsteläkare, barnavårdsombud, distriktssköterskor m. fl. Likaså torde länsstyrelserna med den praktiska och patriarkaliska karaktär dessa myndigheter i stor utsträckning äga kunna bättre än några andra framlocka och tillgodogöra sig den under kritiska förhållanden framträdande stora offervilligheten hos många av dem, som disponera de för inkvartering avsedda fastigheterna, och hos andra, som i orterna kunna bidra till förläggningarnas utrustning, ett förhållande som har olika skiftningar i olika delar av vårt land men alltid är av största betydelse icke blott för inkvarteringsförbilligande utan ock för dess kvalitet och för de inkvarterades trevnad. — — — Slutligen måste man säga sig att inkvarteringsnämnderna i kommunerna icke skulle kunna praktiskt övervakas och ledas direkt av centralmyndigheten i Stockholm utan att denna remissvägen av länsstyrelserna krävde en hjälp, vilken nog bleve för dessa nästan lika betungande men i sak mindre effektiv än länsstyrelsernas nuvarande uppgift såsom var i sitt län högsta ledare av inkvarteringarna. Om länsstyrelsen bibehålles i denna uppgift, kommer detta dessutom att utgöra en viss garanti för uppehållande av det nödvändiga sambandet mellan

utrymning och inkvartering i de fall, då utrymnings- och inkvarteringsorterna tillhöra samma län.

Länsstyrelsen måste ock ställa sig betänksam mot att luftskyddscheferna i inkvarteringsorterna, i regel landsfiskaler, avkopplas från befattning med inkvarteringen, såvida nu icke förutsättes att de i allmänhet skola förordnas till inkvarteringschefer. Att finna andra till inkvarteringschefer lämpliga personer torde ofta bliva svårt.

Enligt *länsstyrelsens i Jönköpings län* mening bör bortflyttningen, såsom föreslagits, organiseras såsom en särskild samhällelig angelägenhet men en detalj förbehållas länsstyrelse, nämligen bestämmandet av de lokaliteter, som få tagas i anspråk för ändamålet. Skulle annan myndighet eller annat organ få handhava denna uppgift, riskerades att en och samma byggnad eller annan lokalitet kunde komma att tagas i anspråk för olika ändamål. Länsstyrelsen i inkvarteringslänet borde efter framställning av länsstyrelsen i utrymningslänet tillhandagå med utforskandet av möjligheterna att anordna internatförläggning eller enskild inkvartering genom det allmännas försorg. Inkvarteringsnämndernas åliggande härutinnan skulle i så fall begränsas till skyldighet att tillhandagå länsstyrelsen i inkvarteringslänet och denna underställda myndigheter med erforderlig utredning. En dylik anordning komme enligt länsstyrelsens mening att stå i överensstämmelse med föreskrifterna i kungörelsen den 20 maj 1939 med vissa bestämmelser om företrädesrätt med avseende å planläggning av rekvisition och förfogande m. m., enligt vilka länsstyrelse utgjorde det förmedlande och reglerande organet med avseende å dylik planläggning i fredstid.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län framhåller, att det för en central myndighet torde bliva en vanskelig uppgift att utan ett centralt länsorgan bemästra de olika spörsmål, som uppkomma vid förberedandet och genomförandet av en evakuering. Särskilt om, såsom ifrågasatts, jämväl utrymningshjälpen skulle handhavas av den rikscentrala myndigheten, torde förhållanden kunna inträffa, som i hög grad försvårade eller rent av omöjliggjorde uppgiftens genomförande. Den rikscentrala myndigheten syntes därför enligt länsstyrelsens mening icke kunna undvara ett centralt *länsorgan*. Under alla omständigheter torde, framhåller länsstyrelsen vidare, medverkan från länsstyrelsens sida vara ofrånkomlig så till vida, att denna myndighet borde lämna direktiv angående för inkvartering lämpliga och tillgängliga lokaler. Enligt gällande författning utgjorde nämligen länsstyrelsen det förmedlande och reglerande organet med avseende å egendom, som avsågs att tagas i anspråk vid krig eller krigsfara. Någon ändring härutinnan hade icke ifrågasatts och torde heller icke vara önskvärd.

Länsstyrelserna i Kronobergs och Blekinge län föreslå, att för inkvarteringsärendena tillskapas en särskild länsmyndighet såsom instans mellan de kommunala inkvarteringsnämnderna och utrymningskommissionen. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* anför till motivering härav följande:

Utrymningen kommer såsom i promemorian omnämnts att medföra en mängd problem av social och ekonomisk art, som i många fall icke kunna avgöras av inkvarteringsnämnderna utan böra hänskjutas till avgörande av

överordnad myndighet. På grund härav skulle arbetsbördan för den centrala utrymningsmyndigheten bliva osedvanligt stor. Utrymningsfrågorna äro dessutom av sådan art, att utrymningsmyndigheterna ofta bliva nödsakade att inhämta råd och bistånd av länsstyrelserna, som återigen hava behov av att ständigt vara underrättade om utrymningsverksamheten. Härtill kommer att utrymningskommissionen kommer att sakna för åtskilliga uppgifter nödvändig ortskännedom. Länsstyrelsen vill därför starkt ifrågasätta om icke en länsmyndighet för utrymningen — förslagsvis kallad utrymningsstyrelsen — bör inrättas. Utrymningsstyrelsen skulle intaga liknande ställning till utrymningskommissionen och inkvarteringsnämnderna som kristidsstyrelsen till livsmedelskommissionen och kristidsnämnderna. I likhet med vad som gäller för kristidsstyrelsen skulle ordföranden och ett antal ledamöter utses av Konungen, varjämte landshövdingen eller vid förfall för honom landssekreteraren skulle äga närvara vid utrymningsstyrelsens sammanträden och länsstyrelsen äga utse en ledamot — i regel den tjänsteman, som är föredragande i luftskyddsärenden — i utrymningsstyrelsen. Vidare torde med hänsyn till att utrymningen kommer att medföra en mängd hälsovårdsfrågor och hygieniska problem förste provinsialläkaren böra vara självskriven ledamot i utrymningsstyrelsen. Såsom föredragande i utrymningsstyrelsen kunde vederbörande inkvarteringschefer lämpligen tjänstgöra.

Genom inrättande av länsmyndighet för utrymningen kunde man därjämte vinna den fördelen, att — till lättnad för länsstyrelsen — utrymningsstyrelsen såsom första instans handhade jämväl utrymningshjälpen med undantag av själva utbetalningen, som lämpligast bör ske genom landskontoren.

Länsstyrelsen i Uppsala län, luftskyddschefen i Norrköping, länsstyrelsen i Blekinge län, rektorn vid högre allmänna läroverket i Karlskrona samt folkskolestyrelsen i Karlskrona hålla före, att utrymningschef eller annan myndighet å utrymningsorten bör tilldelas vissa befogenheter med avseende å inkvarteringsbestyren. *Länsstyrelsen i Uppsala län* yttrar härom:

Enligt länsstyrelsens uppfattning bör utrymningschefen på utrymningsorten alltjämt äga ledningen av inkvarteringarna, i den mån det är möjligt, samt inkvarteringsnämnderna i princip vara biträden till denna ledning. I promemorian synes däremot — ehuru ståndpunkten ingalunda är klart uttryckt — meningen vara, att inkvarteringsnämnderna, sedan inkvartering kommer till stånd, skola fungera självständigt under ledning av utrymningskommissionen. Med det synnerligen stora antal inkvarteringsorter, som redan planlagts, synes det dock icke möjligt, att utrymningskommissionen kan utöva en sådan ledning. Däremot är det väl ganska självfallet, att den utrymningscentral (-chef), som från vederbörande utrymningskommun handhaft hela planläggningen, icke sättes ur stånd att övervaka, hur systemet fungerar på de olika platserna.

Statskontoret framhåller, att även bestyret med utflyttningen från utrymningskommunen borde kunna anförtros kommunala organ under ledning av utrymningskommissionen. Ett närmare övervägande av detta spörsmål synes statskontoret påkallat.

Luftskyddsnämnden i Stockholm framhåller, att spörsmålet hur försörjningen skall ordnas måste ingå som ett viktigt led i planläggningen för inkvartering av evakuerade. Denna fråga sammanhängde intimt med de problem, som inom kommunerna handhades av kristidsnämnderna. Utan varje tvekan måste kristidsnämndernas medverkan vid inkvarterings-

ordnande alltid påräknas. Det kunde därför enligt luftskyddsnämndens mening ifrågasättas, huruvida icke inkvarteringsbestyren, i den mån så efter prövning med hänsyn till de lokala förhållandena inom en kommun ansåges lämpligt, kunde anförtros åt kristidsnämnderna.

Medicinalstyrelsen och *länsstyrelsen i Skaraborgs län* föreslå, att möjlighet beredes att förordna gemensam inkvarteringsnämnd för flera kommuner.

I åtskilliga yttranden framställas härjämte erinringar, som emellertid närmast röra frågor rörande inkvarteringsnämnds sammansättning.

Tillsättande av statlig utrymningskommission.

Genom beslut den 26 januari 1940 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för socialdepartementet, bland annat, att tillkalla dels en statlig utrymningskommission av högst sju ledamöter, dels ock en rådgivande nämnd för att biträda kommissionen i dess arbete. I det anförande till statsrådsprotokollet, som föregick beslutet om kommissionens tillsättande, anförde jag att, ehuru bortflyttningen vore en luftskyddsåtgärd, den även innefattade problem av ekonomisk och social art. Jag erinrade jämväl om sociala försvarsberedskapskommitténs förslag om statlig utrymningshjälp samt förklarade det ligga i sakens natur, att handhavandet av denna utrymningshjälp hörde samman med övriga bortflyttningsåtgärder; för dess handhavande tedde det sig önskvärt att ha tillgång till en central myndighet samt lokalorgan med utpräglad social kompetens. Fortsättningsvis yttrade jag vidare:

Det förtjänar även framhållas, att problem av liknande karaktär, som de vilka uppstå på grund av bortflyttning vid luftskyddstillstånd, även uppkomma vid en av militära skäl betingad utrymning eller vid en flyktingsinvasion från utlandet. Planer för omhändertagandet av en flyktingsinvasion av större omfattning böra samordnas med andra utrymningsplaner och torde därför med fördel kunna uppgöras av det organ, som uppbygges för det svenska samhällets egna bortflyttningsbehov. En dylik centralisering är välbetänt även vid förberedelserna för att undvika konflikter beträffande inkvartering för olika ändamål m. m. Härigenom skulle emellertid såväl förberedelserna som arbetsuppgifterna i övrigt komma att väsentligt vidgas utöver den ram, som ursprungligen tänkts för bortflyttningen, då denna infogats såsom en detalj inom det civila luftskyddet. Redan vid planläggningen av bortflyttningsåtgärderna har det visat sig, att nu gällande ordning med dess förhållandevis starka decentralisering av ledningen varit mindre lycklig. Denna omständighet påkallar, med hänsyn till att verksamheten kan komma att sättas på än allvarligare prov, i särskilt hög grad uppmärksamheten.

Starka såväl sociala som organisatoriska skäl tala sålunda för den ståndpunkten, att bortflyttningen av civilbefolkning, *utrymningen*, vilken från början av naturliga skäl förberetts inom det civila luftskyddets nuvarande organisation, hädanefter handlägges som en självständig samhällelig uppgift. Detta innebär, såvitt angår den centrala ledningen, att en särskild utrymningsmyndighet skapas för utrymningsens förberedande och verkställande.

Erfarenheterna från den genom luftskyddsmyndigheterna hittills verkställda planläggningen av utrymning ha klart visat nödvändigheten av en

lokal organisation på inkvarteringsorterna redan på förberedelsestadiet. Det är sålunda icke tillfyllest enbart med registrering och inspektion av inkvarteringsutrymmen. Såväl internatförläggningar som i viss utsträckning även enskilda bostäder, avsedda för inkvartering genom samhällets försorg, erfordra inredning och utrustning. Dylika praktiska åtgärder kunna icke lämpligen vidtagas annat än av lokala myndigheter. Dessa erfordras jämväl för att mottaga de bortflyttade vid ankomsten till inkvarteringsorten och där ge dem omedelbar hjälp med de praktiska inkvarteringsproblemen. Då bortflyttningen ägt rum och de bortflyttade installerat sig i den nya omgivningen, krävas slutligen lokala myndigheter för driften av internatförläggningar, för meddelande av utrymningshjälp samt för allmän rådgivnings- och tillsynsverksamhet m. m.

Efter att ha erinrat om det i nu förevarande departementspromemoria innefattade förslaget samt förklarat min avsikt vara att snarast taga definitiv ståndpunkt till ifrågasvarande förslag yttrade jag, att det vore av största betydelse, att det praktiska förberedelsearbetet för utrymningen kunde utan dröjsmål fullföljas och intensifieras under enhetlig ledning, varför jag förordade, att en organisation av provisorisk karaktär omedelbart skapades i avvaktan på en slutgiltig lösning. Jag föreslog därför inrättande av en statlig utrymningskommission med en rådgivande nämnd vid sin sida samt anförde, att länsstyrelserna torde böra anbefallas att för provisorietiden förordna kommunala inkvarteringsledare i de orter, där mera omfattande inkvartering genom samhällets försorg planerades. Jag förklarade mig därvid utgå från att, för den händelse kommunala inkvarteringsnämnder med ordförande, förordnade av länsstyrelserna, komme till stånd, det såsom regel komme att finnas lämpligt att knyta de av länsstyrelserna i avvaktan på denna organisations genomförande förordnade inkvarteringsledarna till nämnderna.

Jag framhöll vidare, att luftskyddsinspektionen alltjämt borde taga befattning med utrymningen, då det gällde att fastställa dess omfattning med hänsyn till luftskyddssynpunkter. Det borde sålunda åligga luftskyddsinspektionen att till Kungl. Maj:t avgiva förslag till den omfattning, i vilken utrymning borde planläggas och verkställas beträffande olika orter och befolkningskategorier. Utrymningskommissionens uppgifter under dess provisoriska skede och intill dess särskild instruktion för densamma utfärdats angåvos av mig omfatta tillsyn över

1. registreringen av utrymningsklientelet på utrymningsorterna;
2. de lokala transportförberedelserna på utrymningsorterna och över huvud taget förberedelserna därstädes för bortflyttningens ändamålsenliga verkställande;
3. inventering, inredning och utrustning av inkvarteringsutrymmen på inkvarteringsorterna jämte övriga åtgärder för de bortflyttades mottagning därstädes.

Beträffande samtliga dessa uppgifter borde utrymningskommissionen utfärda de föreskrifter och anvisningar, som kunde anses erforderliga, samt centralt vidtaga åtgärder, ägnade att underlätta verksamhetens genomförande. Slutligen betonade jag, att kommissionen borde, med iakttagande av

de erfarenheter, som kunde vinnas från den verksamhet, som för närvarande bedreves för att mottaga flyktingar, förbereda de statliga åtgärder, som kunde anses nödvändiga för mottagandet av en mera omfattande flyktingsinvasion.

I anslutning till beslutet om bemyndigande för chefen för socialdepartementet att tillkalla en statlig utrymningskommission har Kungl. Maj:t tillika anbefallt länsstyrelserna i samtliga län att i envar av de kommuner, inom vilka ett större antal personer jämlikt förefintliga planer för luftskyddet skall vid utrymning taga uppehåll, förordna inom vederbörande kommun boende person att — tills vidare intill dess en särskild organisation för handhavande inom kommunen av ifrågavarande uppgifter kunde komma till stånd — i enlighet med de föreskrifter och anvisningar utrymningskommissionen meddelade vidtaga förberedande åtgärder för ordnande av den inkvartering, som vore planlagd att genom det allmännas försorg komma till stånd inom kommunen.

Ledamöter i den statliga utrymningskommissionen och dess rådgivande nämnd äro numera förordnade, och kommissionen har börjat sin verksamhet.

*Departements-
chefen.*

Det är ett allbekant faktum, att utrymningsproblemet intager en betydelsefull ställning bland de åtgärder, vilka inom det civila luftskyddets ram vidtagas för att begränsa verkningarna av anfall från luften.

De olika utrymningsproblemen bilda emellertid icke ett odelbart helt. Tvärtom faller det sig ganska naturligt att ingruppera dem i två skilda kategorier.

I den första av dessa kategorier befinna sig frågorna, för vilka orter planläggning för utrymning skall äga rum, huru planläggningen skall med hänsyn till sin omfattning differentieras mellan de olika orterna samt vilka befolkningsgrupper utrymningen skall omfatta och vilken karaktär — obligatorisk eller frivillig — den bör äga enligt de olika planerna. Vid dessa frågors handläggning spela uppenbarligen i väsentlig mån strategiska hänsyn in. Jämte de strategiska hänsynen ha nu nämnda frågor aspekter, som nära sammankoppla dem med övriga luftskyddsproblem; det behöver därutinnan endast erinras om att utrymningens omfattning måste i väsentlig mån vara betingad av effektiviteten av övriga luftskyddsåtgärder å utrymningsorten.

Till nu nämnda kategori torde även vara att hänföra frågan, till vilka delar av riket utrymning bör dirigeras. Å denna fråga kunna anläggas synpunkter analoga med dem, som göra sig gällande beträffande frågan om utrymningsorternas gradering. Förstnämnda fråga torde emellertid i nu nämnda sammanhang icke böra innefatta mera än ett bestämmande i stora drag av de olika inkvarteringsområdena; detta bestämmande är alltså avsett att skapa garanti för att inkvarteringsorten är en tryggare tillflyktsort för vederbörande än utrymningsorten.

I den andra av de båda kategorierna åter ingå de frågor, som sammanhänga med ordnandet i olika avseenden för de inkvarterade under deras vistelse å inkvarteringsorten. Dessa frågor måste i det stora hela anses vara artskilda från övriga luftskyddsfrågor. För det första äro inkvarteringsfrågorna icke

lokaliserade till utrymningsorten utan till den i många fall långt därifrån belägna inkvarteringsorten; i åtskilliga fall är inkvarteringsorten belägen i annat län än utrymningsorten. Just därigenom accentueras angelägenheten av att för dessa frågor handläggning äga tillgång till ett centralt organ, som kan efter enhetliga grunder och med stöd av den överblick det äger över såväl utrymningsbehov som inkvarteringstillgång dirigera ifrågavarande verksamhet. Ej mindre angeläget är, att ett organ med en hög grad av ortskänedom och ett visst sinne för praktiska organisationsfrågor finnes att tillgå å de olika inkvarteringsorterna. Vidare tillkommer den omständigheten, att de till inkvarteringsorten lokaliserade utrymningsproblemen på verkställighetsstadiet i främsta rummet utgöra sociala omvårdnadsfrågor; de torde kunna sägas närmast äga samband med den i olika former under kommunal medverkan bedrivna sociala hjälpverksamheten.

På grund av överväganden av nu antydd art har den frågan trängt sig fram till aktualitet, huruvida icke vissa organisatoriska förändringar böra ske i fråga om handläggningen av utrymningsfrågorna.

Vad nu först den centrala ledningen av utrymningsfrågorna angår torde vad i det föregående anförts utgöra tillfyllestgörande motivering för förslag om inrättande av ett centralt organ för ledning av och tillsyn å dessa ärendens handläggning. Den utomordentliga vikt dessa frågor äga påkallar, att de icke allenast inlemmas som en detalj i det civila luftskyddet. För en enhetlig *central* ledning talar även den förut anförda omständigheten, att utrymning ofta sker från ett län till annat. Förslaget att inrätta en särskild utrymningskommission har icke heller mött erinran i remissyttrandena.

Någon erinran i princip har icke heller mött förslaget, att inkvarteringsbestyren skulle åvila särskilda kommunala inkvarteringsnämnder. Värdet av att äga tillgång till ett lokalt organ, som kan i inkvarteringsorten gripa sig an med dessa frågor såsom huvuduppgift, synes mig vara uppenbart.

Frågan om organisationens närmare utformning kräver emellertid ur flera synpunkter särskilt övervägande. Av den förut lämnade redogörelsen framgår ock, att erinringar framställts i flera punkter, vilka jag nu vill närmare beröra.

Länsstyrelsernas ställning i den nya organisationen har varit föremål för uttalande i flera remissyttrandena, och den åsikten har framförts, att länsstyrelserna borde inpassas såsom en instans mellan de kommunala nämnderna och den centrala kommissionen. Till stöd härför har, bland annat, anförts, att kommissionen icke kunde effektivt övervaka de kommunala nämnderna och att länsstyrelserna i allt fall behövde i sådan utsträckning anlitas såsom mellanhand, att det vore bättre att de i stället finge avgörandena i sin hand.

Vad båda dessa anmärkningar beträffar är deras räckvidd beroende av hur de kommunala nämnderna organisatoriskt gestaltas. Jag är i denna sak av den uppfattningen, att såväl enhetligheten de kommunala nämnderna emellan som intresset av att få kontakten mellan kommissionen och nämnderna ordnad på ett praktiskt sätt bör tillgodoses genom att kommissionen förordnar en *inkvarteringschef* att inom visst område hava den närmare tillsynen å inkvar-

teringsnämndernas verksamhet samt övervaka, att ändamålsenlighet och sparsamhet prägla nämndernas verksamhet. Vid bestämmandet av området för inkvarteringschefens verksamhet måste hänsyn naturligen tagas till antalet inkvarterade enligt gällande planer; avsikten är emellertid, att inkvarteringschefen skall kunna medhinna att på platsen inspektera nämndernas åtgärder samt, då så är nödigt, närvara vid nämndernas sammanträden, men att med beaktande av dessa hans uppgifter områdena böra i enhetlighetens intresse göras relativt stora. Denna inkvarteringschef blir i realiteten ett slags mellaninstans; sålunda är det min avsikt att för vissa fall föreslå underställningsförfarande till honom av nämndens beslut. Samtidigt härmed bör han kunna bliva förtrogen med de speciella förhållanden, under vilka de olika nämnderna arbeta.

De många synpunkter, som giva sig till känna vid planläggning och verkställighet av en evakuering, medföra uppenbarligen, att utrymningsmyndigheterna i olika sammanhang komma i kontakt med länsstyrelsernas vittutgränade verksamhetsområde. Det är givetvis därvid synnerligen angeläget, att utrymningsmyndigheterna hålla länsstyrelserna fullt underkunniga om de förhållanden, varom i varje särskilt fall är fråga. Detta deras åliggande bör i författningsväg inskräpas.

Skulle, med godtagande av tanken på inrättande av en central utrymningskommission och kommunala inkvarteringsnämnder, länsstyrelserna bibehållas vid sina nuvarande uppgifter i fråga om utrymningsfrågorna över huvud, komme detta enligt min mening att åt organisationen förläna en viss tungroddhet, som förefaller mig betänklig, särskilt med hänsyn till att det på verkställighetsstadiet kan föreligga starkt behov av att äga möjlighet till direkt ordergivning utan mellanhand. Jag kan heller icke frigöra mig från den uppfattningen, att det för sådant fall skulle finnas fog för det i några remissyttranden förda talet om överorganisation på nu ifrågavarande område.

Jag instämmer livligt i det uttalande, som länsstyrelsen i Östergötlands län gjort rörande värdet av att frivilliga krafter ägna inkvarteringsangelägenheterna sitt stöd. Betydelsen härav är så mycket större som den utrymningshjälp, som i det följande kommer att föreslås, icke torde komma att förslå för anskaffande av förnödenheter, vilka väl icke äro outhärliga men i allt fall ägnade att i hög grad öka trivseln för de bortflyttade. Utan underskattande av länsstyrelsernas möjligheter att frammana sådan offervillighet synes man dock icke äga anledning räkna med att avsaknaden av ett länsorgan skall i nu förevarande sammanhang få någon betydelse.

Promemorians ståndpunkt, enligt vilken länsstyrelserna befrias från handläggning av inkvarteringsärenden, förordas alltså.

Den nu framförda argumenteringen synes i väsentlig mån kunna analogt tillämpas å förslaget att inrätta en särskild utrymningsstyrelse för varje län.

I ett särskilt hänseende torde länsstyrelsernas ställning för framtiden böra något närmare beröras, nämligen såvitt angår rekvisitionsrätten för utrymningsändamål.

Enligt lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov äger länsstyrelsen, då det provas nödvändigt för luftskyddsändamål, taga in anspråk markområden;

byggnader, utrymmen, transportmedel, utrustningspersedlar, materialier och annan egendom, som tillhör eller innehaves av kommuner eller enskilda (3 § 1 mom.). Ägare eller innehavare av anläggning, inrättning, fastighet eller annan egendom, för vilken luftskyddsplan uppgjorts eller luftskydd eljest erfordras, är pliktig att tåla eller vidtaga de åtgärder med avseende å egendomen ävensom dess inredning och utrustning, som av länsstyrelsen prövas erforderliga för luftskyddets genomförande (4 § 1 mom.). Befogenhet att vidtaga vissa andra tvångsåtgärder är även lagd i länsstyrelsens hand. Länsstyrelsen må i den utsträckning, som finnes lämplig, uppdraga åt luftskyddschef att inom luftskyddsområde utöva de länsstyrelsen enligt dessa föreskrifter tillkommande befogenheterna (14 §). De stadganden, för vilka nu redogjorts, äga tillämpning allenast då luftskyddstillstånd är rådande (1 §).

Att nu omnämnda befogenheter lagts i länsstyrelsens, eventuellt luftskyddschefs hand är med hänsyn till nu gällande organisation fullt naturligt. Såvitt angår förfoganderätten för utrymningsändamål blir dock läget ett annat då en från länsstyrelserna fristående organisation uppbygges för detta ändamål. Starka skäl synas mig tala för den uppfattningen, att de nya utrymningsmyndigheterna — i en form, som är ägnad att trygga mot missbruk av befogenheterna — själva utrustas med de maktbefogenheter, som nu tillkomma luftskyddsmyndigheterna. Önskemål härom ha också uttalats i remissvaren. Då emellertid fråga uppkommit om en annan ändring av luftskyddsförfoganderättslagstiftningen, samt nämnda båda frågor lämpligen böra skärskådas i ett sammanhang, torde jag senare få anmäla frågan om rekvisitionsrätt för utrymningsmyndigheterna.

Även om emellertid utrymningsmyndigheterna skulle tilläggas rekvisitionsrätt, bör enligt min uppfattning därmed icke följa någon ändring beträffande den förmedlande och reglerande uppgift, som tillagts länsstyrelserna jämlikt kungörelsen den 26 maj 1939 med vissa bestämmelser om företrädesrätt med avseende å planläggning av rekvisition och förfogande m. m. Redan på grund härav är uppenbart, att länsstyrelsen är tänkt att jämväl i fortsättningen vara medagerande beträffande länets inkvarteringsfrågor. Men dess befattning därmed blir begränsad på liknande sätt som nu gäller beträffande planläggningen av rekvisition av fastigheter för krigsmaktens behov.

I några yttranden har frågan om de nuvarande luftskyddsmyndigheternas å utrymningsorten ställning enligt den föreslagna nya organisationen förts på tal.

Departementspromemorian intager härutinnan den ståndpunkten, att någon annan organisatorisk förändring i fråga om handläggningen av utrymningsfrågorna å utrymningsorten icke bör ske än att luftskyddsorganen skola i utrymningsfrågor bli underställda utrymningskommissionen. Av statskontoret har emellertid den tanken framförts, att även bestyret med utflyttningen från utrymningskommunen borde kunna anförtros kommunala organ under ledning av utrymningskommissionen. Även om någon principiell erinran häremot icke skulle vara att framställa, må dock framhållas, att det till utrymningsorten loka-

liserade utrymningsarbetet icke på samma sätt som inkvarteringsbestyren har karaktären av social omvårdnad. Ett avgörande skäl mot att *nu* realisera ett sådant förslag är för övrigt, att man icke utan nödtvång bör vidtaga dylika förändringar vid en tidpunkt, då utvecklingen lätt kan leda till att verkställighet av uppgjorda planer måste påbjudas. Jag förordar sålunda departementspromemorians ståndpunkt i denna del men vill framhålla, att i den mån kommissionen finner sig böra träda i direkt kontakt med luftskyddsorganen på utrymningsorterna bör nog tillses, att länsstyrelse hålles underrättad om av kommissionen utfärdade föreskrifter eller vidtagna åtgärder.

Vad angår den i några remissyttranden framförda frågan om kompetensfördelningen mellan inkvarteringsnämnd och från utrymningsorten medföljd internatsförläggningsschef synes i detta sammanhang allenast böra göras det allmänna uttalandet, att den *ekonomiska* förvaltningen beträffande all internatsförläggning bör, i varje fall i princip, ligga i inkvarteringsnämndens hand. Det mått av självständighet, som bör tillkomma förläggningsscheferna, bör måhända icke vara ensartat beträffande alla slag av internatförläggningar; därom bör emellertid övervägande ske från den centrala myndighetens sida. Såsom allmängiltig regel bör emellertid gälla, att förläggningsschefen skall äga rätt att närvara vid inkvarteringsnämndens sammanträden och där göra sina synpunkter gällande.

Förslaget att kristidsnämnderna skola åläggas handhava inkvarteringsnämndernas åligganden synes icke taga tillräcklig hänsyn till att kristidsnämnderna sammansatts uteslutande med tanke på de speciella uppgifter, som då ansågs böra tillkomma dem. Förslaget torde vidare icke vara möjligt att realisera redan av den anledningen, att kristidsnämnderna icke äro permanenta institutioner utan träda i funktion allenast vid kristillfällen. Att tidsbegränsa planläggningen av inkvarteringen efter samma måttstock torde emellertid icke vara tillrådligt.

I fråga om det formella tillvägagångssättet vid åvägabringande av nu förordade organisationsförändringar må anföras följande.

Den centrala myndigheten synes böra erhålla karaktären av en utav Kungl. Maj:t tillsatt kommission. Utbrytningen av utrymningsfrågorna från de ordinarie luftskyddsmyndigheternas handläggning synes därför böra möjliggöras på det sätt, att Konungen i luftskyddslagen förlänas rätt att beträffande utrymningsfrågor meddela andra föreskrifter än de i luftskyddslagen förekommande i fråga om organisation och förberedande.

Tillskapandet av kommunala inkvarteringsnämnder innebär, att inkvarteringskommunerna påläggas uppgifter, vilka i det stora hela torde ligga vid sidan om de dem eljest anförtrodda angelägenheterna. Med hänsyn i främsta rummet härtill torde grunderna för kommunernas medverkan böra regleras i en av Konung och riksdag gemensamt antagen lag.

Med ledning av de vid departementspromemorian fogade författningsutkasterna har inom socialdepartementet upprättats förslag till lag om ändrad lydelse av 18 § luftskyddslagen samt förslag till lag om vissa skyldigheter för kommun i avseende å utrymning m. m.

Enligt sistnämnda lagförslag äro kommunerna i riket skyldiga att i den omfattning Konungen bestämmer fullgöra arbetsuppgifter, vilka vid utrymning i anledning av krig eller krigsfara av luftskyddsart eller annat område eller vid planläggning för sådan utrymning uppkomma i avseende å ordnande av inkvartering, handhavande av utrymningshjälp samt ombesörjande av erforderligt bistånd i övrigt åt dem, vilka flyttat från sin bostad eller bostadsort och tagit uppehåll inom kommunen. Handhavandet av dylika uppgifter skall enligt lagförslaget ankomma å kommunala inkvarteringsnämnder.

Såsom förutsättning för upprättandet av en särskild kommunal nämndorganisation för nu ifrågakommande ändamål synes böra gälla, att inkvartering i ej obetydlig omfattning är planlagd inom kommunen. Med hänsyn härtill borde kommunala inkvarteringsnämnder finnas endast i de kommuner, för vilka dylik planläggning föreligger. Emellertid skall, såsom av det föregående framgår, meddelandet av utrymningshjälp ankomma å inkvarteringsnämnderna, och möjlighet att meddela sådan hjälp måste då finnas även i kommuner, där det allmänna ej planlagt någon inkvartering. Med hänsyn härtill föreslås i lagförslaget, att *särskild* inkvarteringsnämnd skall, efter förordnande av Konungen eller statens utrymningskommission, tillsättas inom kommun, till vilken jämlikt förefintliga planer för utrymning ett större antal personer skall bortflytta, men att i annat fall annan kommunal myndighet än fattigvårdsstyrelse skall vara inkvarteringsnämnd.

Enligt lagförslaget skall Konungen äga meddela närmare bestämmelser angående inkvarteringsnämnder. I händelse förslaget blir genomfört är det min avsikt att, med hänsyn till att nämnderna komma att förfoga över betydande statsmedel, anordna viss statlig kontroll över inkvarteringsnämnderna. Dessa skola vidare vara skyldiga att efterkomma den centrala myndighetens föreskrifter.

I ett par yttranden har framförts önskemålet, att flera småkommuner skulle i och för utseende av inkvarteringsnämnd kunna sammanslås och gemensam nämnd alltså utses för det sammanslagna området. Saken ligger emellertid i förevarande fall icke till på fullt samma sätt som i andra fall då småkommuner i fråga om fullgörandet av speciella uppgifter sammanslås till förbund eller distrikt. Särskild inkvarteringsnämnd skall icke utses utan att för densamma ifrågakomma uppgifter, vilka kunna bilda underlag för en dylik organisation. Det föreligger sålunda icke samma behov av kommunsammanslagning som exempelvis i fråga om kristidsnämnderna.

Såsom förut nämnts var vid departementspromemorian fogat ett utkast till kungörelse om inkvarteringsnämnder. Med ledning av remissyttrandena har detta utkast sedermera undergått överarbetning inom socialdepartementet. Det vid denna överarbetning framkomna förslaget till kungörelse om inkvarteringsnämnder torde få såsom bilaga (*Bilaga C*) fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende.

Utrymningskostnaderna.

Kommittéförslaget.

I fråga om sociala försvarsberedskapskommitténs ståndpunkt till frågan om kostnaderna för utrymningen må hänvisas till den i det föregående härför lämnade redogörelsen. Härutöver må nämnas, att enligt kommitténs förslag lärare, läkare, vårdare eller annan erforderlig personal, som medföljer vid utrymning av skola, sjukhus eller annan anstalt, under utrymning skola avlönas av den, som driver anstalten (9 § i förslaget till lag om skyldighet att utgiva ersättning för utrymningshjälp).

Departementspromemorian.

I departementspromemorian framhålles rörande utrymningskostnaderna följande:

Redan förberedelserna för utrymningen kosta stora summor. I den mån förberedelserna bestå i planläggning på utrymningsorten genom dess luftskyddsmyndighet bekostas de av utrymningskommunen. Likaledes bekostar utrymningskommunen den komplettering av skolbarnens utrustning, som är nödvändig. Ifrågasätts kan om icke utrymningskommunens ansvar för erforderlig personlig utrustning bör utsträckas att gälla alla de personer som tillåtas bortflytta och som själva sakna medel. Självklart är att utrymningskommunen i detta avseende svarar för åtminstone de personer, som redan åtnjuta samhällshjälp.

I den mån förberedelserna bestå i de i denna promemoria omnämnda inrednings- och utrustningsarbetena för framförallt internatförläggningar torde de få i huvudsak bekostas av staten genom medel, som ställas till utrymningskommissionens förfogande och som disponeras av kommissionen och de lokala inkvarteringsnämnderna. Utrymningskommunen bör dock kunna bekosta den mindre del av utrustningen, som utgöres av de lösa inventarierna såsom servis och kökskärl, toaletsaker och linne. Staten skulle däremot få vidkännas de väsentliga kostnaderna, nämligen kostnaderna för inrednings- och förbättringsarbeten jämte möbler. I varje fall bör erinras om, att inkvarteringsnämnden har ansvaret för att inredning och utrustning är tillfredsställande och att man söker uppmuntra till att utrustning av olika slag ställas till förfogande frivilligt genom ordsbefolkningen.

Det får anses ställt utom varje diskussion, att inkvarteringskommun skulle i större utsträckning bidra till kostnaderna för utrymningen. Emellertid torde det vara lämpligt, att inkvarteringskommun i så måtto engageras även ekonomiskt att den ålägges bestrida kostnaderna för arvoden åt ordförande och kommunvalda ledamöter i inkvarteringsnämnd. En så måttlig utgift kan även motiveras därav, att inkvarteringen dock innebär en viss inkomstkälla om icke för kommunen så för en del av dess invånare. Däremot förutsättes, att kostnaderna för expeditiionslokaler, skrivmaterial och skrivbiträden m. m. bestridas av staten.

Vid själva bortflyttningen måste tillgängliga krafter koncentreras på den enda uppgiften att på kortast möjliga tid bringa den här avsedda civilbefolkningen i säkerhet. Samhällets åtgärder måste i det ögonblicket anta karaktären av en naturhjälp, som ges utan tanke på den enskildes större eller mindre behov. Tiden tillåter icke någon verklig behovsprövning, vilken för övrigt även ur andra synpunkter icke kan anses lämplig. Det ligger därför i sakens natur, att resa med av samhället anordnad utrymningstransport får företagas gratis

av alla de personer, som ha tillåtelse att bortflytta eller som uppmanats därtill. Kostnaderna för resor bestridas helt av staten.

Även mottagandet på inkvarteringsorten får ske under samma former. Den hjälp i form av tillfällig inkvartering, mat eller dylikt, som kan erfordras, får meddelas såsom naturahjälp utan hänsyn till den enskildes tillgångar. Inkvarteringsnämnd eller inkvarteringsledare måste vara försedd med i förskott erhållna kontanter för dessa omedelbara behov. Ävenledes kan tänkas att inkvarteringsledare har befogenhet att utställa anvisningar, vilka sedermera kunna inlösas.

Så snart förhållandena på inkvarteringsorten under inkvarteringsnämndens ledning hunnit stabiliseras (efter några dagar) vidtager den ekonomiska planeringen på något längre sikt. För internaten upprättas ekonomisk stat. Kostnaderna för internatens drift bestridas av staten. Därvid bör dock uppmärksammas, att löner för sådan hos utrymningskommunen anställd personal (lärare, skolkökslärarinnor m. fl.), som medföljer förläggningar, erläggas av utrymningskommunen i den ordning, som därför bestämts. Ersättning för internatsförläggning av den enskilde eller hans försörjare kan uttagas i den ordning bestämmelserna om utrymningshjälp stadga.

Den enskilt inkvarterade, vare sig han erhållit bostad genom samhällets bistånd eller genom egna ansträngningar, tilldelas i mån av behov kontant utrymningshjälp eller sjukhjälp enligt därom utfärdade bestämmelser. Kostnaderna härför bestridas av staten.

Det vid departementspromemorian fogade lagutkastet innehåller den bestämmelsen, att inkvarteringskommunen skall ställa till förfogande erforderliga medel för bestridande av kostnaderna för arvoden åt ordförande och av kommunen vald ledamot i inkvarteringsnämnd samt att övriga kostnader för inkvarteringsnämnds verksamhet skola, efter den fördelning dem emellan Konungen bestämmer, bestridas av statsverket samt av kommun, från vilken bortflyttning till inkvarteringsnämndens kommun ägt eller är avsedd äga rum.

Yttranden.

Kommitténs ståndpunkt att staten principiellt bör svara för de kostnader, som förorsakas av utrymningshjälpen, har icke mött erinran i remissvaren.

De synpunkter, som departementspromemorian innehåller rörande utrymningskostnader, ha föranlett uttalanden i ett stort antal remissyttranden.

I några yttranden intages den ståndpunkten, att staten bör svara för *samtliga* nu ifrågavarande kostnader. Till förmån härför uttalar sig *förste ställföreträdande luftskyddschefen i Stockholm*, vilken i sitt yttrande över departementspromemorian anför bland annat följande:

I promemorian behandlas åtskilliga spörsmål rörande utrymningskostnader. Härvid konstateras till en början, att i den mån förberedelserna bestå i planläggning på utrymningsorten genom dess luftskyddsmyndighet desamma bekostas av utrymningskommunen. Detta är riktigt men kan icke gälla andra kostnader än de som äro uppräknade i luftskyddslagens 10 § enligt senaste lydelsen. (Sv. förf.-saml. 1939: 298.) Det kategoriska uttalandet i promemorian, att utrymningskommun bekostar erforderlig komplettering av skolbarnens utrustning synes sakna grund i gällande lagstiftning. Man måste för övrigt fråga sig, varför en sådan skyldighet skulle åvila utrymningskommun just gentemot skolbarnen. I promemorian anföres vidare, att i den mån förberedelserna bestå i de i promemorian omnämnda inrednings- och utrustningsarbetena för fram-

för allt internatförläggningar de torde få i huvudsak bekostas av staten. Dock bör utrymningskommunen kunna bekosta »den mindre del av utrustningen, som utgöres av de lösa inventarierna såsom servis och kökskärl, toalettsaker och linne». Staten skulle däremot, säges det vidare, få vidkännas »de väsentliga kostnaderna för inrednings- och förbättringsarbeten jämte möbler». Inkvarteringskommun bör åläggas att bestrida kostnaderna för arvoden åt ordförande och kommunalvalda ledamöter i inkvarteringsnämnd. Däremot förutsättes, att inkvarteringsnämnds kostnader för expeditiionslokaler, skrivmateriel och skrivbiträden m. m. bestridas av staten. Vidare uttalas, vilket ur organisatorisk synpunkt noteras med tillfredsställelse, att kostnader för utrymningsresorna helt skola bestridas av staten. Slutligen anföres, att kostnaderna för internatens drift bestridas av staten.

Enligt ett vid promemorian fogat lagförslag åläggas kommun, inom vilken inkvarteringsnämnd är verksam, att betala arvoden åt ordförande och av kommunen vald ledamot i inkvarteringsnämnd. »Övriga kostnader för inkvarteringsnämnds verksamhet» skola, efter den fördelning dem emellan Konungen bestämmer, bestridas av statsverket samt av kommun, från vilken bortflyttning till inkvarteringsnämnds kommun ägt eller är avsedd att äga rum. Det synes icke vara möjligt att överblicka konsekvenserna av detta stadgande. Någon verklig lösning av de ekonomiska frågorna kan det icke sägas innehålla. Begreppet »inkvarteringsnämnds verksamhet» får icke antagas inskränka sig till den rent administrativa-organisatoriska funktionen, enär beträffande kostnaderna härför i *promemorian* uttalats, att desamma skulle helt bäras av statsverket, utan måste innefatta alla de ovissa och oberäkneliga kostnader, som kunna uppkomma vid exempelvis iordningställande av förläggningslokaler samt anskaffning av inventarier och utrustning. Icke någon som helst grund har angivits för fördelning av kostnaderna. Mest betänkligt synes dock vara, att man trots sig finna det vara praktiskt genomförbart att ålägga viss utrymningskommun betalningsskyldighet för kostnader för inkvarteringsnämnds verksamhet inom annan kommun blott på den grund att bortflyttning »är avsedd att äga rum» från den förra kommunen till den senare. En sådan avsikt kommer ju till uttryck i de upprättade utrymningsplanerna. Det är känt och ligger för övrigt i sakens natur, att dessa planer oupphörligen måste undergå avsevärda förändringar av skäl, varöver varken inkvarterings- eller utrymningskommun råder. Att anknyta utrymningskommuns bidragsskyldighet till sådan avsikt torde därför knappast vara möjligt och skulle i varje fall giva anledning till utomordentliga svårigheter och slitningar. Jag ser för närvarande icke någon annan utväg i denna fråga än att statsverket helt påtager sig ansvaret för alla i inkvarteringskommun havda kostnader för inkvarteringsnämnds verksamhet, vilket bland annat motiveras därav, att statsverket vid meddelande av utrymningshjälp anses skola söka kostnaderna för inkvarteringen åter hos de inkvarterade samt att uttömmande anvisningar utgivas angående vad som i händelse av utrymning skall medföras i utrustningsväg och dylikt av de bortflyttande till inkvarteringsorten och att utrymningskommun åläggas att svara för att sådana anvisningar lända till efterföljd, i de fall, där så erfordras, på så sätt att kommunen anskaffar och tillhandahåller utrustningspersedlar och dylikt åt de bortflyttande.

Nu nämnda yttrande har *stadskollegiet i Stockholm* i sitt yttrande förklarat sig åberopa.

Jämväl *luftskyddsnämnden i Stockholm*, *kommunalnämnden i Bro och Lossa kommun* samt *riksluftskyddsförbundet* anse, att staten bör svara för samtliga utrymningskostnader.

Förste ställföreträdande luftskyddschefen i Stockholm har jämväl i sitt yttrande över kommittébetänkandet berört kostnadsfrågan, nämligen i anledning av kommitténs förslag att lärare, läkare, vårdare eller annan erforderlig personal, som medföljer vid utrymning av skola, sjukhus eller annan anstalt, skola under utrymning avlönas av den, som driver anstalten. I yttrandet anföres härom:

I kommitténs förslag göres den inskränkningen, att fråga är endast om personal, som *medföljer* vid utrymning. Tveksamt är redan vad som får inbegripas i vårdare eller annan erforderlig personal, som medföljer vid utrymning. Såvitt gäller annan anstalt än skola, är ju utrymningen enligt givna direktiv avsedd att bliva helt frivillig, och en utrymning av personer, intagna å anstalter, kan komma att ordnas antingen individuellt eller anstaltsvis eller under mellanformer härav. Någon skyldighet för personalen att medfölja föreligger icke. Knappast föreligger skyldighet för anstalten att medtaga personal överhuvudtaget. I den mån utflyttat anstaltsklientel kräver utrymningshjälp av ett eller annat slag, torde enligt förslaget till förordning om utrymningshjälp ankomma på luftskyddsmyndigheten i inkvarteringsorten att tillhandahålla sådan hjälp, vare sig detta sker in natura beträffande både förplägnad och inkvartering eller i form av kontanthjälp. Det torde därvid formellt sett ankomma å sådan myndighet att, på statens bekostnad, låta upprätta och driva internatsförläggningar samt att därtill anställa erforderlig hushålls- och driftspersonal. I saknad av föreskrifter om huru sådana internat skola bekostas och administreras är det utomordentligt svårt att överblicka konsekvenserna av förevarande bestämmelse.

Måhända kan i detta sammanhang vara av värde att närmare granska de olika grupper av personal, som — enligt Stockholms utrymningsplan — ifrågakomma vid internatförläggningar:

A. *Skolinternat.*

1. Skolledare och lärare.
2. Hushållspersonal, kvinnlig.
3. Skolsköterskor, eventuellt tandläkare.

B. *Småbarnsinternat.*

4. Föreståndare och biträdande lärarinnor.
5. Barnsköterskor.
6. Hushållspersonal.

C. *Internat för gamla m. fl.*

7. Förläggningsschefer.
8. Vårdare, manliga och kvinnliga.
9. Hushållspersonal.

Enligt 9 § skall såsom förut nämnts denna personal, i den mån densamma medföljer vid utrymning, avlönas av den, som driver anstalten, d. v. s. i fall A: staten respektive skolstyrelsen; i fall B: sammanslutningar för barnkrubbor etc. och i fall C: fattigvårdsorgan eller stiftelser för gamla m. fl. Härvid är att bemärka följande. Löntagare i statens tjänst äro skolledare och lärare vid statsläroverken, vilka äga bibehålla sina löneförmåner. Löntagare i kommunens tjänst äro en del av personalen, tillhörande grupperna 1 och 2, flertalet, tillhörande grupp 3. samt flertalet, tillhörande grupperna 7—9. Det förutsattes, att dessa äga bibehålla sina löner enligt för dem gällande kommunala avlöningsreglemente. Löntagare i enskilda skolors och barnavårdsinstitutioners tjänst, vilka normalt äro anställda i sådan verksamhet, torde få förutsättas komma att erhålla avlöning som vanligt.

Återstår i avlöningshänseende huvudsakligen den *hushållspersonal*, som normalt icke är anställd vid skolan eller anstalten utan måste nyanställas för internatsdriften vid utrymning. Vare sig sådan personal »medföljer» anstalten eller icke, torde densamma komma att få betalas av den myndighet i inkvarteringsorten, som å statens vägnar *driver internatet*, således icke den, som driver anstalten. Det synes önskligt, att detta förhållande tydligare kommer till uttryck i författningstexten. Jag erinrar ånyo om att anstalts-personals medföljande vid utrymning i många fall icke är obligatoriskt, exempelvis från vissa enskilda skolor, barnavårdsinrättningar och anstalter för gamla. Internatsformen kan dock behöva tillgripas och fråga uppkommer då i inkvarteringsorten om anställande av personal i större eller mindre omfattning. Fråga har uppkommit huru denna personal skall avlönas. Jag tillåter mig beröra denna fråga i detta sammanhang. Visserligen är utrymningen alltjämt en luftskyddsåtgärd, men det är därmed icke klart, att exempelvis hushållstjänst vid internat är att hänföra till luftskyddstjänst. En granskning av luftskyddskungörelsen, 2 §, i dess sista lydelse, den 10 juli 1938, giver tvärtemot vid handen, att så icke är förhållandet. Om detta konstaterande är riktigt, faller denna personal utanför icke blott den av kommittén i förslag framlagda förordningen angående grunderna för avlöning av viss personal, tillhörande det allmänna luftskyddet, utan även luftskyddets förfogandelag.

Länsstyrelsen i Uppsala län framhåller i yttrande över departementspromemorian, att utrymningskommunerna i regel torde komma att tillhöra de bärkraftigaste kommunerna och att det av denna anledning synes mindre lämpligt, att icke någon del av kostnaderna bäres av kommunen. Därtill komme enligt länsstyrelsen den omständigheten, att kontrollen över utgifterna i väsentlig grad torde förenklas, om kommunerna delade ansvaret. Å andra sidan finge icke förbises, att vissa av utrymningskommunerna kunde bliva hårt drabbade av förhållandena under luftskyddstillstånd. Länsstyrelsen ansåge emellertid, att övervägande skäl talade för utrymningskommunernas principiella delaktighet, exempelvis med en tredjedel, i de kostnader, som icke ersattes av de enskilda, dock att Kungl. Maj:t för nödställda kommuner borde äga befogenhet till eftergift. Att bryta ut vissa utgiftsposter från hela omkostnadskontot, såsom promemorian torde avse, syntes länsstyrelsen icke principiellt riktigt eller praktiskt.

Förslaget i promemorian att inkvarteringskommunen skulle svara för arvoden till nämndledamöter har föranlett erinringar i flera yttranden. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* föreslår, att inkvarteringskommunen ålägges svara för kostnaderna för expeditiionslokaler, skrivmateriel, skrivbiträden m. m., men att kostnaden för arvoden åt inkvarteringsledare — d. v. s. nämndordföranden — och kommunalvalda nämndledamöter bestrides av staten.

Länsstyrelserna i Östergötlands och Skaraborgs län föreslå, att inkvarteringskommunen helt befrias från att svara för utrymningskostnader. Samma ståndpunkt intaga *drätselkammaren i Halmstad* samt *kommunalnämnderna i Villberga och Virestads kommuner*.

Drätselkammaren i Karlskrona föreslår en övergångsbestämmelse, angivande att om en kommun före den tidpunkt, då författningen om kostnadsfördel-

ningen träder i kraft, nödgats förskottera sådana kostnader för anskaffandet av utrustning, för inrednings- och förbättringsarbeten eller annat, som staten skall bestrida, kommunen äger att få dessa kostnader ersatta av staten och det även för det fall att det skulle visa sig, att någon utrymning ej kommer till stånd. *Länsstyrelsen i Blekinge län* har instämt i vad drätselkammaren i Karlskrona i detta avseende anfört.

Jag kan ansluta mig till sociala försvarsberedskapskommitténs argumentering i fråga om ansvaret för utrymningshjälpkostnaderna. Någon motivering utöver den kommittén anfört för statens principiella skyldighet att svara för dessa kostnader torde icke vara erforderlig. I det följande skall fördenskull endast beröras de undantag från denna princip, som kunna komma ifråga.

*Departements-
chefen.*

I departementspromemorian har till att börja med berörts frågan om de bortflyttandes personliga utrustning. Den utrymningshjälp, som de bortflyttande erhålla på inkvarteringsorten, torde endast i ringa mån förslå till nyanskaffning eller renovering av vederbörandes personliga utrustning. Mycket kommer därför an på hur pass välförsedda vederbörande äro vid ankomsten till inkvarteringsorten. Som regel bör utrustningen anskaffas av de bortflyttade själva. Emellertid bör utrymningskommunen äga möjlighet och samtidigt känna som sin plikt både att utöva en viss tillsyn och att själv bispringa. Bäst kunna dessa uppgifter fullgöras i fråga om skolbarn och anstaltsklientel. I fråga om övriga bortflyttande *kunna* de vid utrymningen rådande omständigheterna göra det omöjligt att fullgöra dylika uppgifter, vilka därför få anstå till framkomsten. Anstalter böra emellertid av utrymningskommunen vidtagas för att, i den mån det medhinner, tillse, att de med utrymningstransport medföljande äro så utrustade, att de motstå resans eventuella klimatiska besvärligheter och att de icke omedelbart efter framkomsten nödgas anlita inkvarteringsmyndigheternas hjälp till sin utrustning.

Med hänsyn till svårigheten att på förhand kunna fixera utrymningskommunens skyldigheter i detta avseende och då det av praktiska skäl torde vara olämpligt att ålägga utrymningskommunen något kostnadsansvar för den utrustning, som lämnas å inkvarteringsorten, torde något åliggande för utrymningskommunen i nu ifrågavarande avseende icke böra författningsvis fastställas.

Beträffande därefter den utrustningsdetalj, som avser inventarier och dylikt i förläggningarna, har i departementspromemorian anförts, att utrymningskommunen borde bekosta den mindre del av utrustningen, som utgjordes av de lösa inventarierna, såsom servis och kökskärl, toalettsaker och linne. Då det i viss omfattning torde bli nödvändigt att anskaffa dessa ting redan på förberedelsestadiet, skulle ett kostnadsansvar för utrymningskommunen inträda redan på detta stadium. Vad som behöver anskaffas torde vara beroende bland annat på beskaffenheten av den förläggning, som skall användas. Då emellertid planläggningsarbetet av skilda anledningar måste tid

efter annan revideras och de planlagda inkvarteringsplatserna ändras, kan det komma att inträffa, att exempelvis vissa inventarier, som en utrymningskommun betalat, icke vidare erfordras för denna kommuns evakuering. Samma förhållande kan för övrigt inträda jämväl av den anledning att utrymningsplanerna måst revideras i annat hänseende än genom ombyte av förläggningsplats. Älägges utrymningskommunen kostnadsansvar på förberedelsestadiet, kan icke undvikas, att de kostnader kommunen guldit eventuellt bli onyttiga, även om utrymning skulle komma till stånd.

Vad nu anförs måste betecknas som en med departementspromemorians förslag i denna del följande nackdel. Därtill kommer dels att gränsen mellan det kommunala och det statliga ansvaret i praktiken torde vara svår att fixera, dels ock att den föreslagna kostnadsfördelningen lätt kan giva upphov till friktioner vederbörande myndigheter emellan. Jag förordar på grund därav, att alla inrednings- och utrustningskostnader på inkvarteringsorten gäldas av statsmedel. Huru långt de förberedande arbetena härvidlag böra fortskrida blir ett avvägningsspörsmål, vilket statens utrymningskommission och inkvarteringsnämnderna få som en av sina viktigaste uppgifter att befatta sig med.

Vad vidare angår personalkostnaderna under utrymningstiden har, såsom förut nämnts, sociala försvarsberedskapskommittén föreslagit, att lärare, läkare, vårdare eller annan erforderlig personal, som *medföljer* vid utrymning av skola, sjukhus eller annan anstalt, skola under utrymning avlönas av den, som driver anstalten.

Den vid internatföreläggning anställda personalen kan indelas i två olika kategorier.

Till den första kategorien är att hänföra personal med arbetsuppgifter, vilka icke tillkommit i anledning av utrymningen, utan för vilka utrymningen allenast medfört den verkan, att platsen för uppgifternas fullgörande flyttats. I fråga om skolinternaten är att hit hänföra främst all lärarpersonal. I fråga om internat för personer, vilka före utrymningen voro intagna å sjukvårdsinrättningar av olika slag, är i allmänhet såväl sjukvårds- som ekonomipersonal att hänföra till denna kategori. De för nu nämnda uppgifter i inkvarteringsorten sysselsatta personerna torde i allmänhet ha före utrymningen i utrymningskommunen fullgjort samma uppgift. Men förhållandet kan också ha varit det motsatta; den person, som före utrymningen fullgjorde uppgiften i fråga, har av någon anledning ej medföljt vid utrymningen eller har gjort så men sedermera slutat sin anställning och blivit efterträdd av annan person. I samtliga dessa fall gäller, att det intresse, som före utrymningen ansågs böra tillgodoses genom anställande av särskild personal, blir, ehuru på en annan plats, jämväl i fortsättningen tillgodosett — och för övrigt antagligen på ett bättre sätt än som varit möjligt, därest förflyttning ej skett. Det synes mig då ligga närmast till hands, att den som i kostnadshänseende svarade för uppgifternas fullgörande före utrymningen, gör detta jämväl i fortsättningen och oberoende

av om uppgifterna fullgöras av person, som *medföljt* vid utrymningen eller ej. Den löngivare, varom här är fråga, utgöres mestadels av staten, utrymningskommunen eller landsting, men i åtskilliga fall av enskild person; det sistnämnda är fallet exempelvis i fråga om enskilda skolor eller barnavårdsinstitutioner.

Till den andra kategorien åter är att hänföra personal med i anledning av utrymningen nytillkomma arbetsuppgifter. Sålunda uppkomma vid skolinternaten hushållsuppgifter, vilka ej ägde sin motsvarighet före utrymningen, då dessa uppgifter ombesörjdes av de olika hemmen. Vidare kunna internat komma att upprättas för ensamstående åldringar, vilka å utrymningsorten skötte sig själva och alltså ej tillhörde någon anstalt, men under de förändrade omständigheter, som inträtt, anses böra lämpligen sammanföras i internat. I sådant fall bör staten svara för personalkostnaderna.

Vid behandlingen av frågan om utrymningens organiserande anförde jag, att den ekonomiska förvaltningen å inkvarteringsorten borde, i varje fall i princip, tillkomma inkvarteringsnämnderna. I fråga om personalanställning bör emellertid denna princip i viss utsträckning modifieras. Det synes mig sålunda uppenbart, att för de arbetsuppgifter å inkvarteringsorten, vilka äga sin motsvarighet å utrymningsorten, vederbörande arbetsgivare bör få vid utrymningen medtaga hos sig anställd personal. Exempelvis beträffande lärare är någon annan regel icke tänkbar; det må i detta sammanhang erinras om kungörelsen den 3 november 1939 (nr 802) med särskilda bestämmelser angående verksamheten vid vissa undervisningsanstalter vid krig eller krigsfara, enligt vilken kungörelse skyldighet att vid utrymning underkasta sig de föreskrifter rektor eller skolstyrelse meddelat med avseende å tjänstgöringens förläggning till annan ort än den, där läroanstalten är belägen, åligger vid statliga läroanstalter samt kommunala och enskilda, under skolöverstyrelsens inseende stående läroanstalter lärare och annan vid skolan anställd personal samt vid folk- och fortsättningsskolor lärare. Men även beträffande under utrymningstiden uppkommande personalbehov synes vederbörande arbetsgivare å utrymningsorten böra äga det inflytandet, att, om han så påfordrar, företräde skall lämnas hos honom anställd person; såsom exempel härutinnan kan tagas det fallet, att vid sjukvårdsinrättning anställd person ej medföljt vid evakueringen men på grund av tillförsäkrad uppsägningstid fortfarande åtnjuter avlöning från inrättningen, för vilken det alltså föreligger ett ekonomiskt intresse att personen i fråga blir anlitad å inkvarteringsorten. Nu nämnda synpunkter ha beaktats vid avfattningen av förslaget till kungörelse om inkvarteringsnämnder.

Beträffande inkvarteringskommunens ekonomiska ansvar förordar jag departementspromemorians förslag med den begränsningen att kommunens ansvar endast skall avse sammanträdesarvoden — alltså ej arvode till inkvarteringsledare.

I anledning av vad drätselkammaren i Karlskrona anført rörande de fall, då kommuner redan iklätt sig sådana kostnader, för vilka statsverket hädanefter

komme att stå ansvaret, vill jag framhålla såsom min mening, att någon generell rätt för kommunerna att återfå sådana kostnader icke torde böra författningsvis fastställas, men att på framställning av vederbörande kommun denna bör — efter prövning i varje särskilt fall av de utav kommunen vidtagna åtgärdernas ändamålsenlighet — av Kungl. Maj:t gottgöras de åsamkade kostnaderna.

Innan jag övergår till att uppehålla mig vid det departementsförslag, som framkommit såsom resultatet av överarbetningen av sociala försvarsberedskapskommitténs förslag till förordning om utrymningshjälp och till lag om skyldighet att utgiva ersättning för utrymningshjälp, vill jag beröra en synpunkt, som framkommit i flera yttranden, nämligen att en sammanfattning av de olika bestämmelserna rörande luftskyddet borde åvägabringas.

Jag underskattar för egen del icke nackdelen av en splittring av gällande bestämmelser rörande luftskyddet. En kodifiering av gällande luftskyddsbestämmelser bör emellertid åtminstone i viss utsträckning förbindas med överväganden i sak. Nya erfarenheter beträffande ändamålsenligheten av olika luftskyddsåtgärder göras för närvarande ständigt, varför inom en nära framtid dessa erfarenheter torde bättre än nu kunna nyttiggöras vid överväganden av nyss nämnd art. På grund härav torde med nu berörda fråga böra någon tid anstå.

Vid behandlingen av nyss omnämnda departementsförslag, skall till en början uppmärksamhet ägnas åt vissa huvudsynpunkter, som ligga till grund för förslaget.

I detta sammanhang torde böra förutskickas, att departementsförslaget i en författning, kallad förordning om utrymningshjälp, upptagit bestämmelser, som i kommitténs betänkande återfinnas i båda de nyss omnämnda författningsförslagen. Uppdelningen på två författningar i kommitténs förslag har skett för att under arbetets gång tillgodose kravet på beredskap.

Förordning om utrymningshjälp.

Olika former av utrymningshjälp och dessas innebörd.

Kommittéförslaget.

I sin allmänna motivering anför kommittén, bland annat, följande:

Såsom former för utrymningshjälp kunna tydligen ifrågakomma hjälp in natura och kontant bidrag. Därjämte erfordras särskilda bestämmelser för att reglera rätten till sjukvård för de utflyttade, bland annat till förebyggande av att den, som tagit sin tillflykt till ett annat län än det, varest han är bosatt, nödgas betala sjukhusvård efter den för utomlänspatienter gällande taxan. Man torde böra räkna med, att utrymningshjälpen i stor utsträckning, framför allt under första skedet av en utrymning, måste tillhandahållas in natura. Såsom former för dylik *naturahjälp* äro att taga i betraktande transport, förplägnad och inkvartering. Ett väsentligt skäl varför man måste

tillmätta naturahjälpen stor betydelse är, att den enskilde i många fall icke är hjälpt genom kontanta bidrag utan därutöver måste erhålla stödet av myndigheternas förfoganderätt över transportmedel, bostäder och förnödenheter. Härtill kommer, att, då utrymningen företrädesvis avser arbetsoförmögna äldre personer samt barn, en direkt vård i många fall blir behöflig. Det ligger emellertid i sakens natur, att tillhandahållandet av naturahjälp väsentligen blir en organisationsangelägenhet, som näppeligen bör i detalj regleras genom författningsbestämmelser men för vilken luftskyddsinspektionens anvisningar torde få bliva normgivande. Vissa allmänna regler avseende utrymningshjälp över huvud torde dock böra meddelas i författningsväg, framför allt beträffande vilka som äro hjälpberättigade, förutsättningarna i övrigt för erhållande av hjälp, vem som skall tillhandahålla hjälpen och huruvida ersättningskyldighet för denna skall föreligga. Vad särskilt beträffar kostnaden för naturahjälpen, torde det icke vara möjligt att fastslå någon viss maximikostnad per individ. I den mån bostäder och andra förnödenheter tvångsvis tagas i anspråk enligt lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov, bestämmas ersättningen i den för rekvisition stadgade ordningen. Man räknar vidare med att förbättringsarbeten i stor utsträckning måste vidtagas å de bostäder, som äro avsedda att tagas i anspråk vid utrymningen, och uppenbarligen kunna kostnaderna härför icke inordnas under en på förhand fastställd allmän norm. Det torde emellertid vara av vikt — framför allt med hänsyn till den återbetalningsskyldighet, som i det följande kommer att föreslås — att naturahjälpen i samband med dess meddelande åsättes visst värde. I den mån en maximering av återbetalningsskyldigheten för visst slag av naturahjälp äger rum, bör tydligen detta maximum icke överskridas vid värderingen. Närmare föreskrifter om värderingen torde kunna meddelas genom luftskyddsinspektionens anvisningar. — I fråga om kontanthjälpen torde det vara nödvändigt att genom uttryckliga bestämmelser maximera bidragsbeloppen.

Enligt 1 § kommitténs förslag till förordning om utrymningshjälp (i det följande benämnd *kommittéförordningen*) meddelas utrymningshjälp såsom *naturahjälp*, *utrymningsbidrag* eller *sjukhjälp*.

Vad naturahjälpen angår utgår denna enligt 5 § kommittéförordningen i form av *transport*, *förplägnad* och *inkvartering* in natura.

Utrymningsbidrag är kommittéförslagets sammanfattande benämning å kontant hjälp. Kommittén skiljer därvidlag mellan *resebidrag*, *underhållsbidrag* och *hyresbidrag* (6 § kommittéförordningen).

Storleken av resebidraget bestämmas av själva resekostnaden.

Underhållsbidraget må enligt 8 § kommittéförordningen högst utgöra för ensam person över sexton år eller person, som förestår hushåll, en krona 75 öre samt för annan person, om denne fyllt sexton år, en krona och eljest 70 öre, allt för dag. Enligt 9 § samma förordning må, ändå att förplägnad åtnjutes in natura, underhållsbidrag för bestridande av smärre personliga utgifter kunna utbetalas till person över sexton år med högst 50 öre eller, om han har att draga försorg om barn, med högst nämnda belopp, ökat med 25 öre för varje barn, allt för dag räknat.

I motiveringen till dessa bestämmelser anför kommittén:

Underhållsbidraget har sin motsvarighet i den i förslaget till familjebidragslag upptagna familjepeningen, och det synes därför naturligt att

anknyta till de i familjebidragslagen föreslagna beloppen. Dessa ha bestämts under hänsynstagande till den enligt folkpensioneringen gällande dyrortsgrupperingen samt utgöra högst i respektive ortsgrupper (I—III) för hustru eller, där hustru ej finnes, annan familjemedlem över 16 år, som förestår den värnpliktiges hem, en krona 75 öre, två kronor, respektive två kronor 25 öre, för annan familjemedlem över 16 år en krona, en krona 25 öre, respektive en krona 50 öre och för familjemedlem under 16 år 70 öre, 80 öre, respektive 90 öre. I anslutning till denna bestämmelse har kommittén i sitt betänkande, del I, framhållit, att det icke kunde vara kommitténs uppgift att göra en egen, på insamlat nöjaktigt material grundad utredning av dyrortsfrågan utan att kommittén måste nöja sig med de utredningar härom, som förefunnes. På grundval av det sålunda föreliggande materialet har kommittén i fråga om dyrortsgradering ansett sig ej kunna göra annat än stanna för att vid normerandet av familjepeningen följa samma principer, som statsmakterna vid annan sociallagstiftning och vid löneredringar under senare år tillämpat, d. v. s. att införa en viss ortsdifferentiering av familjepeningen. I fråga om det kontanta underhållsbidraget till evakuerade personer föreligger emellertid den väsentliga skillnaden i förhållande till de värnpliktigas familjepening, att det i förra fallet är fråga om personer, vilka evakueras till landsbygden eller mindre samhällen, varest levnadskostnaderna som regel äro låga, under det att i senare fallet bidraget avser personer, vilka som regel förutsättas kvarbo å sina respektive bostadsorter. Ett undantag härifrån utgör det fall, att utrymningen sker i form av omflyttning inom en luftskyddsort. Man räknar emellertid därvid med att de personer, vilka sålunda omflytta, kunna bibehålla sin ordinarie arbetsinkomst. Anförda omständigheter ha föranlett kommittén att förorda underhållsbidrag åt de evakuerade utan dyrortsgradering. Härigenom vinnes en i och för sig önskvärd förenkling av bestämmelserna. Beloppen torde böra sättas lika med familjepeningen i lägsta dyrort.

Beträffande hyresbidraget föreslås i 10 § kommittéförordningen, att hyresbidrag avseende kostnad för anskaffning av nödig bostad å inkvarteringsorten må högst utgöra för ensam person över sexton år och person, som förestår hushåll, 60 öre för dag och för annan person 30 öre för dag.

Beträffande hyresbidraget yttrar kommittén:

Liksom underhållsbidraget har sin motsvarighet i de värnpliktigas familjepening har även den form av utrymningshjälp, som i det föregående betecknats såsom hyresbidrag, en motsvarighet i den föreslagna familjebidragslagen. Ej heller härvidlag kunna emellertid familjebidragslagens principer utan vidare överföras på utrymningshjälpens område. Det i förslaget till familjebidragslag upptagna hyresbidraget avser att bereda möjlighet för den värnpliktiges familj att fullgöra ingångna hyresavtal och bestämmelsen härom bör ses i samband med övriga av kommittén föreslagna stadganden, vilka avse att bereda ett skydd för den värnpliktiges hem. Vid utrymning är situationen en annan, i det att hemmen övergivas av de evakuerade för obestämd tid, och det gäller i främsta rummet att erhålla bostad å den nya orten, *inkvarteringsorten*. Fråga uppkommer då, om staten åt en helt obemedlad skall lämna hyresbidrag såväl till den gamla bostaden i den ort, vilken skall evakueras, *utrymningsorten*, som till en ny bostad i inkvarteringsorten, och om det över huvud skall anses förenligt med rätten till utrymningshjälp, att den evakuerade av egna medel betalar hyra för sin vanliga bostad. Föreliggande spörsmål har måhända icke fullt den räckvidd, som man vid första påseende kunde vara benägen att antaga. I de kategorier, som utrymningen

avser att omfatta, ingå nämligen principiellt icke personer, som under normala förhållanden genom sitt arbete förskaffa sig medel att fullgöra sina hyresförpliktelser. En avsevärd del av dem, som skola evakueras, utgöres däremot av dessa personers hustrur och barn, och som regel torde väl de & utrymningsorten kvarblivande familjeförsörjarna kunna fullgöra såväl sina hyresförpliktelser som sin underhållsskyldighet mot den evakuerade familjen, i varje fall om en skäligen begränsning göres i skyldigheten att ersätta kostnaderna för internatförlagda skolbarn. Återstoden av dem, som skola evakueras, utgöres företrädesvis av gamla, lytta eller sjuka personer. Av dessa torde ett stort antal redan före utrymningen vara understödstagare, medan andra äro i sådan ekonomisk ställning, att de kunna både fullgöra sina förpliktelser å utrymningsorten och bekosta sin inkvartering. Man torde sålunda kunna utgå ifrån, att det stora flertalet evakuerade icke äro i verkligt behov av hjälp till hyra å utrymningsorten. Det kan dock icke betvivlas, att därest möjlighet till sådan hjälp bereddes, en mängd ansökningar om bidrag skulle göras, utan att strängt taget behov därav föreläge, och det skulle erbjuda stora svårigheter för den prövande myndigheten att begränsa hjälpen till de verkligt behövande. I en sådan situation, då utrymningshjälp lämnas, måste helt naturligt den strängaste sparsamhet med allmänna medel iakttagas, och kommittén hyser därför ur ekonomiska synpunkter betänkligheter mot att låta utrymningshjälpen avse även hyran å utrymningsorten. Härtill kommer, att i en ort, som anses särskilt hotad av bombanfall — och endast för sådana planeras utrymning — någon trygghet för hemmets bevarande över huvud icke kan beredas. Kommittén har därför stannat för att föreslå en begränsning av hyresbidraget till att avse bostad å inkvarteringsorten (för den händelse bostad icke tillhandahålles in natura).

Kommittén anför vidare, att det beträffande den evakuerades bostad i inkvarteringsorten endast kan bli fråga om att tillgodose ett tämligen nödortföttigt bostadsbehov och att en maximering av hyresbidraget därför torde böra ske. Hänsyn måste därvid tagas till att bidraget skall avse möblerad bostad samt förslå till bränslekostnad. Lämpligt maximum, per dag räknat, har kommittén ansett vara för ensam person över sexton år och person, som förestår hushållet för familj, 60 öre och för annan person 30 öre. Detta motsvarade en maximihyra av 36 kronor i månaden för hustru och två barn. Kommittén betonar, att här vore fråga om maximibelopp och att med hänsyn till hyresnivån på landsbygden beloppen mångenstädes torde kunna antagas bli lägre.

Vad slutligen angår sjukhjälpens innehålla 11 och 12 §§ kommittéförordningen bestämmelser härom. Enligt 11 § omfattar sjukhjälp erforderlig läkar- och sjukhusvård jämte läkemedel ävensom transport till eller från läkare eller vårdanstalt. Sjukhjälp tillhandahålles, enligt vederbörande myndighets beprövande, in natura eller såsom sjukersättning. Enligt 12 § äro de personer, å vilka förordningen är tillämplig, berättigade, i den mån de själva bekosta sjukvården, till vård å sjukhus, varå lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus är tillämplig, på samma villkor, som gälla för sjuka från det landstingsområde eller den kommun, som driver sjukhuset. Ägaren av sjukhuset är emellertid i så fall berättigad till viss ersättning av statsmedel.

Kommittén framhåller, att någon maximering av rätten till sjukhjälp icke

synes erforderlig, då härvidlag vederbörliga taxor för lasarettsvård och läkarvård måste lända till efter rättelse. Att sjukvården icke kan utgå efter andra normer än dem, som eljest tillämpas vid sjukvård åt mindre bemedlade, torde enligt kommittén ligga i öppen dag.

Yttranden över kommittéförslaget.

Det har icke i något yttrande bestritts, att behov föreligger av utrymningshjälp, därest utrymning skulle bli anbefalld.

I fråga om de termer, som kommittén använder för betecknande av utrymningshjälpen olika former, framhåller *svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet*, att begreppet *utrymningshjälp* omfattar bland annat *utrymningsbidrag*. Dessa båda termer kunna emellertid enligt förbundet lätt förväxlas. Möjligen kunde detta avhjälpas genom att utrymningshjälpen som helhet finge beteckningen *evakueringshjälp*, under det att termen utrymningsbidrag bibehölls. Man kunde ock tänka sig, att ordet utrymningshjälp bibehölls, men att ordet utrymningsbidrag ersattes med termen kontantbidrag, som i så fall skulle utgöras av resebidrag, underhållsbidrag och hyresbidrag.

Förste ställföreträdande luftskyddschefen i Stockholm ifrågasätter, huruvida det icke — med hänsyn till önskvärdheten av att terminologien göres så klar och lättfattlig som möjligt — vore lämpligt, att uttrycket utrymningsbidrag ersattes med exempelvis *kontanthjälp* i analogi med naturahjälp och sjukhjälp.

Beträffande beloppen av utrymningsbidragen anmärker *länsstyrelsen i Uppsala län*, att dessa belopp komma att följa penningvärdets förändringar, och att det därför synes ovisst, om beloppen kunna fixeras i författning. Siffrorna för dagskostnader, fastställda år 1939 för vanliga barnhem, ålderdomshem och liknande anstalter, tyda enligt länsstyrelsen på att de föreslagna beloppen vore väl låga, även om man utginge från att levnadsstandarden för befolkningen måste sänkas under en evakuering. Om emellertid fixerade belopp intoges i förordningen, uppkomme enligt länsstyrelsen frågan om gradering. Det vore i hög grad sannolikt, att på inkvarteringsorterna på landsbygden varuknapphet komme att uppträda. Verkställda utredningar gjorde det troligt, att åtskilliga förnödenhetsvaror måste anskaffas från städerna, i den mån det bleve möjligt. För dylika varor måste således merkostnader uppkomma. Länsstyrelsen ville därför ifrågasätta, om man icke, i stället för att fastställa vissa belopp, borde bemyndiga Kungl. Maj:t att i den mån avsevärda förskjutningar i levnadskostnaderna ägde rum på inkvarteringsorterna därefter avpassa bidragsbeloppen, dock att beloppet på dyraste orten icke finge överstiga det för högsta familjepeningen enligt familjebidragslagen fastställda beloppet.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län ifrågasätter, om icke, med hänsyn till varuprisernas olikhet å olika orter, viss möjlighet borde givas till differentiering.

Jämväl *svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet*, *luftskyddsnämnden i Stockholm* samt det *borgarråd*, som föredragit kommittéförslaget i *Stockholms stadskollegium*, ifrågasätta en anordning med rörliga bidrag, anslutande sig till prisnivåns förändringar.

Stadsfullmäktige i Göteborg ha framhållit skäligheten av att utrymningshjälp får utgå jämväl till betalning av hyrorna för de evakuerades bostäder i hemorten efter behovsprövning i varje särskilt fall. Det lär nämligen enligt stadsfullmäktige icke kunna undvikas, att, därest vederbörande hyresgäster icke äga tillräckliga medel att betala sina avtalsenliga hyror, vissa komplikationer ur samhällelig synpunkt komma att uppstå. Därav skulle beröras ej blott hyresgästerna utan även fastighetsägarna, vilka, för det fall att hyresbetalning utebleve, betoges möjligheten att fullgöra sina låneförbindelser, skatteutskylder m. fl. utgifter.

Jämväl *luftskydds nämnden i Stockholm* samt det *borgarråd*, som föredragit kommittéförslaget i *Stockholms stadskollegium*, ha ifrågasatt, om icke genom särskilda bidragsbestämmelser hyreshjälp i ömmande fall kunde lämnas, så att ett raserande av hemmet i utrymningsorten kunde undvikas. I anslutning härtill ha *stadsfullmäktige i Stockholm* framhållit den synnerliga vikten av att lagbestämmelser komme till stånd, som effektivt undanröjde möjligheten av att evakuerad kunde komma att vrakas från sin bostad i hemorten eller att utmätning av egendom för hyresskuld under tiden för evakueringen kunde äga rum.

Länsstyrelsen i Malmöhus län framhåller, att det icke kan anses rimligt, att för hustru och barn till den, som genom krigstjänstgöring är förhindrad fullgöra sina hyresförpliktelser i utrymningsorten, dessa förpliktelser skola kvarstå utan hjälp i någon form från det allmänna. De understöd och hyresbidrag, som kunde komma att utbetalas vare sig enligt förslaget till krigsfamiljebidragsförordning, nu gällande bestämmelser om familjebidrag eller enligt förslaget om utrymningshjälp vore icke större än att de nätt och jämt räckte till uppehälle och *hyra* å en ort. Den förutsättning, å vilken kommittén i viss mån syntes bygga, då den föreslagit, att bidrag i allmänhet icke skulle utgå till hyresförpliktelser å utrymningsorten, nämligen att familjeförsörjaren genom sitt arbete därstädes skulle kunna förskaffa sig medel att fullgöra hyresbetalningen, ägde, enligt vad länsstyrelsen påpekar, icke tillämpning å den kategori, varom nu vore fråga. Det syntes länsstyrelsen under alla förhållanden riktigare att utgående familjebidrag inklusive hyresbidrag bibehölles och att därjämte beredd möjlighet för den värnpliktiges familj att i händelse av evakuering erhålla resebidrag under samma villkor som gällde för andra medborgare. Då familjebidragen numera utbetalades genom postverkets försorg, torde några nämnvärda betänkligheter mot ett arrangemang som det av länsstyrelsen ifrågasatta enligt länsstyrelsens mening icke kunna resas.

Luftskyddsinspektionen förklarar, att inspektionen icke kan dela kommitténs uppfattning, att om en familj, som åtnjuter understöd enligt krigsfamiljebidragsförordningen, bortflyttar på grund av myndighets åläggande eller uppmaning, familjebidraget under alla förhållanden skall upphöra att utgå och ersättas med utrymningshjälp. Framför allt det omedelbara borttagandet av den för individen förmånligare hyreshjälp enligt krigsfamiljebidragsförordningen torde i vissa fall komma att åsamka vederbörande ekono-

miska svårigheter och ur den enskildes synpunkt uppfattas som uppenbar orättvisa. Inspektionen föreslår en mjukare och för understödstagaren mindre kännbar övergång från familjebidrag till utrymningshjälp än som skulle bli fallet vid en tillämpning av kommittéförslaget.

Departements-
chefen.

Då utrymning anbefalles eller uppmaning från myndighets sida sker till frivillig utrymning, försättes sannolikt flertalet av dem, vilka åläggandet eller uppmaningen berör, i ett läge, vilket de icke utan ingripande från det allmännas sida kunna bemästra. Omständigheterna torde lätteligen kunna bliva sådana att även om den enskilde iakttagit en hög grad av förtänksamhet de av denne sålunda vidtagna dispositionerna dock visa sig icke vara tillfyllest eller ock bli genom en oförutsebar händelseutveckling onyttiga.

Det är uppenbart, att det ligger i hög grad i samhällets eget intresse att ställa sina resurser till förfogande för att i möjligaste mån motverka de svårartade följder som den av utrymningen föranledda befolkningsomflyttningen måste medföra.

Dessa ingripanden kunna emellertid icke begränsa sig till att lämna kontanta understöd eller förmåner in natura, för vilka det allmänna helt eller delvis bär kostnaden. Samhällets ingripanden måste även omfatta dem, vilka äro i stånd att lämna full ekonomisk gottgörelse för åtnjutna förmåner. Därförutan kommer nämligen den enskilde i många fall att icke kunna lösa vare sig transportfrågan eller frågan om bostad å den ort, till vilken han bortflyttar. Det är här närmast fråga om ett slags förmedlingsverksamhet, som samhället måste ombesörja, och det sätt, varpå verksamheten bör bedrivas, är väsentligen en organisationsangelägenhet. Ansvar för de samhälleliga åtgärderna härutinnan kommer att vila å luftskyddsorganen samt — om det av mig i det föregående framlagda organisationsförslaget blir genomfört — å statens utrymningskommission och inkvarteringsnämnderna. I författningssväg erfordras härvidlag huvudsakligen endast att ifrågavarande organ erhålla vederbörliga maktbefogenheter och få sina arbetsuppgifter instruktionsledes fastställda.

I den mån denna organisationsverksamhet jämväl får karaktären av understödsverksamhet, måste den emellertid närmare regleras. Detta syfte är förslaget till förordning om utrymningshjälp avsett att tjäna.

I överensstämmelse med nu angivna riktlinjer synes departementsförslaget erhålla en naturlig begränsning i och med att det reglerar kontant understödsverksamhet samt den naturahjälp, som meddelas kostnadsfritt eller till nedsatt kostnad. I departementsförslaget återfinnas sålunda ej, såsom i kommitténs förslag, bestämmelser om »naturahjälp mot kontant betalning». I viss mån ett undantag härifrån utgöra dock reglerna om utrymningshjälp till barn tillhörande skolklasser.

De båda huvudformerna av utrymningshjälp utgöras av naturahjälp och kontanthjälp. Detta synes mig i förordningen böra komma till uttryck även i terminologiskt avseende. I överensstämmelse härmed indelar departementsförslaget utrymningshjälpen i *naturahjälp* och *kontanthjälp*. Naturahjälpen meddelas i form av *resa*, *förplägnad*, *inkvartering* eller *sjukvård*. Kontanthjälpen utgöres av *resebidrag*, *underhållsbidrag*, *hyresbidrag* och *sjukbidrag*.

I fråga om underhålls- och hyresbidragen har i några yttranden ifrågasatts, att dessa i förordningen icke skulle bestämmas till fixa belopp; på så sätt skulle de lättare kunna anpassas efter prisnivåns förändringar. Liknande förfaringssätt som i kommittéförslaget har emellertid tillämpats i åtskillig sociallagstiftning. Jämväl de värnpliktigas familjepening är, enligt den av Kungl. Maj:t till årets riksdag avlåtna propositionen med förslag till krigsfamiljebidragsförordning, fastställd till bestämda, ehuru efter dyrort graderade belopp. Skulle en ändring av de för underhålls- eller hyresbidragen fastställda maxima på grund av inträffade prisnivåförskjutningar bliva erforderlig, torde sådan ändring böra ske med riksdagens medverkan.

Vid bestämmandet av beloppet av underhållsbidraget har kommittén sökt anknytning till vad enligt den föreslagna krigsfamiljebidragsförordningen skulle till de värnpliktigas familjer utgå såsom familjepening. Då emellertid någon dyrortsgradering icke föreslagits av kommittén, motsvarar beloppet städse familjepeningen i lägsta dyrort.

Då riktigheten av den utav kommittén intagna ståndpunkten, att under krigstid utgående familjepening och underhållsbidrag böra i fråga om beloppens storlek jämsställas, icke torde kunna med fog bestridas, finner jag mig ej böra frångå den anknytning kommittén härvidlag sökt till familjepeningen. Vad angår frågan om dyrortsgradering av underhållsbidragen bör framhållas, att en dyrortsgradering, byggd på den med stöd av folkpensioneringslagen gjorda ortsgupperingen, skulle få mycket ringa betydelse, då de för inkvartering avsedda kommunerna nästan undantagslöst äro placerade i lägsta ortsgruppen. På grund härav ansluter jag mig jämväl till kommitténs förslag att icke dyrortsgradera underhållsbidraget.

Mot kommitténs förslag till hyresbidragsbestämmelser ha i remissyttrandena riktats vissa erinringar. Dessa ha emellertid icke gällt de fastställda hyresbidragsmaxima i och för sig utan den omständigheten att kommittén icke räknat med bidrag för de bortflyttades bostad i utrymningsorten.

Kommittén har till stöd för sitt ställningstagande i denna sak åberopat, att man kunde utgå från att det stora flertalet evakuerade icke vore i verkligt behov av hjälp till hyra å utrymningsorten, samt att det likväl icke kunde betvivlas, att därest möjlighet till sådan hjälp bereddes, en mängd ansökningar om bidrag skulle göras utan att strängt taget behov därav föreläge, varvid det skulle erbjuda stora svårigheter för den prövande myndigheten att begränsa hjälpen till de verkligt hjälpbehövande. För att emellertid bereda ett visst skydd mot exekutiva åtgärder avseende de evakuerades bohag och arbetsredskap har kommittén framlagt förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande utsökning hos vissa personer vid utrymning eller fullgörande av luftskyddstjänst m. m. Denna fråga kommer, enligt vad jag inhämtat, att bliva föremål för övervägande inom justitiedepartementet.

Jag kan icke underlåta att fästa stort avseende vid de av kommittén uttalade betänkligheterna mot att generellt medgiva bidragsrätt för bostad å utrymningsorten utan annan begränsning än den som i allmänhet förefinnes beträffande utrymningshjälpen. Då behovsprövningen härvidlag skulle bli betydligt mera komplicerad än för övriga fall, torde man böra räkna med att

dylika bidrag komma att i stor utsträckning meddelas utan att föregås av en effektiv utredning om det oundgängliga behovet därav. Från de statsfinansiella konsekvenserna härav kan icke bortses.

Ett accepterande av kommitténs förslag att bostadsbidrag avseende bostad i utrymningskommunen icke bör ingå i utrymningshjälpen framkallar emellertid vissa problem. För den bortflyttande kan det te sig i hög grad önskvärt, att han erhåller trygghet för att få återinflytta i bostaden, när evakuerings-tillståndet är över, även om svårighet med hyresbetalningen uppstått. För hyresvärden innebär det en betydande ekonomisk förlust, om hyrorna utebliva för de bortflyttades lägenheter, utan att vederlag för hyran erhålles. Möjligheterna att finna tillfredsställande lösning på här antydda problem och utformningen av denna lösning bliva tydligen beroende på bland annat läget på bostadsmarknaden under och omedelbart efter evakueringen. För närvarande anser jag mig icke kunna taga ställning till nu vidrörda problem, vilkas lösning närmast faller inom hyreslagstiftningsområdet.

De överväganden, som jag här antytt, ha kommit mig att intaga den ståndpunkten, att bostadsbidrag avsett att möjliggöra ett behållande av den gamla bostaden i utrymningskommunen icke bör ingå i utrymningshjälpen. Ett undantag från denna regel anser jag emellertid lämpligt. Jag åsyftar härvid bostad för mobiliserad värnpliktigs familj.

Av kommittén har framhållits att en samtidig tillämpning beträffande värnpliktigs familj, som evakuerat, av krigsfamiljebidragsförordningen och förordningen om utrymningshjälp torde komma att medföra sådana svårigheter och olägenheter, att en dylik tanke av praktiskt-administrativa hänsyn måste avvisas samt att kommittén vid valet mellan de båda författningarna funnit sig böra förorda, att samma bestämmelser tillämpades för de värnpliktigas familjer som för övriga evakuerade. I överensstämmelse med denna ståndpunkt har i det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till krigsfamiljebidragsförordning influerat den bestämmelsen, att — med visst undantag, som i detta sammanhang saknar betydelse — familjebidrag ej utgår för person, som åtnjuter utrymningshjälp. Konsekvensen härav blir, att då värnpliktigs familj erhåller utrymningshjälp familjen därmed går förlustig rätten till det enligt krigsfamiljebidragsförordningen utgående bostadsbidraget för bostaden i utrymningsorten.

Då värnpliktigs familj evakuerat, torde läget nästan undantagslöst vara det att någon familjemedlem, som kan svara för hyran å utrymningsorten, icke kvarbliver där. Det av kommittén såsom regel antagna motsatta förhållandet vid evakuering av mödrar och barn äger sålunda icke giltighet beträffande den betydande grupp, varom här är fråga. Därtill kommer att familjebidragen i viss mån bestämts ur lönesynpunkt eller alltså som ett vederlag för det arbete, som den värnpliktige utför under mobilisering. Om värnpliktigs familj, som erhåller utrymningshjälp, därigenom går förlustig all rätt till bidrag för bostaden å utrymningsorten, måste en dylik bestämmelse emellertid anses innebära, att man helt bortsett från nämnda lönesynpunkt. För de värnpliktiga och deras anhöriga måste det i så fall med ett visst fog te sig som om det allmänna av dem utkrävde oskäligt stora offer i jäm-

förelse med vad övriga medborgare — särskilt de i civil tjänst anställda — finge bära.

På grund av det nu anförda finner jag mig — med accepterade i övrigt av kommitténs förslag beträffande hyresbidraget — bära för de värnpliktigas familjers del föreslå det tillägget, att hyresbidraget jämlikt förevarande förordning må ökas högst med belopp, motsvarande det bostadsbidrag jämlikt krigsfamiljebidragsförordningen, som vederbörande genom bortflyttningen gått miste om. I anledning härav upptager departementsförslaget i 10 § andra stycket den bestämmelsen, att om bostadsbidrag jämlikt krigsfamiljebidragsförordningen uppenbarligen skulle, därest utrymning ej skett, utgått till beredande åt hjälpsökande av bostad i utrymningskommunen, det enligt 10 § första stycket bestämda hyresbidraget må ökas med det belopp, som för dylikt fall skulle ha utgått i bostadsbidrag jämlikt omförmälda förordning eller sistnämnda belopp utgå jämsides med inkvartering in natura.

Förslaget i 12 § kommittéförordningen om inomlänsavgift å sjukhus för de evakuerade skall längre fram närmare beröras.

Förutsättningarna för erhållande av utrymningshjälp.

Kommittéförslaget.

Kommittén framhåller, att det torde vara klart, att utrymningshjälp skall kunna utgå till dem, som ålagts bortflytta. Man synes dock enligt kommittén knappast kunna inskränka antalet hjälpberättigade till denna krets. Föresättningsvis anför kommittén:

Utrymningen bygger i väsentlig mån på frivillig utflyttning på uppmaning av myndighet. Skulle utrymningshjälp ej kunna medgivas vid den frivilliga utrymningen, komme mindre bemedlade att sakna möjlighet att ställa sig myndigheternas uppmaning till efter rättelse, och utrymningen skulle ej få den omfattning, som måste anses önskvärd. Härtill kommer, att det vid utrymningsansökan som regel är uteslutet att bedöma dess varaktighet, och man måste räkna med att, om utrymningen blir långvarig, många av dem, som från början själva ordnat för sig, efter längre eller kortare tid behöva det allmännas bistånd. Såsom berättigade till utrymningshjälp torde därför bära upptagas även de, som av vederbörande myndighet uppmanats bortflytta. Av luftskyddsinspektionens anvisningar framgår, att återflyttning efter utrymning, vare sig frivillig eller obligatorisk, ej avses skola tillåtas, förrän offentlig kungörelse därom utfärdats eller medgivande i varje särskilt fall lämnats av luftskyddschefen. Denna bestämmelse — vars nödvändighet bestrykes av erfarenheter från utlandet — medför, att man måste räkna med en tredje kategori hjälptagare, nämligen de, som annorledes än efter åläggande eller uppmaning bortflyttat och som tillhöra någon av utrymningskategorierna och därför drabbas av det allmänna återflyttningsförbudet. Det kan härvidlag röra sig såväl om personer, vilka ansett rådligast att på ett tidigare stadium lämna den hotade orten, som om sådana, vilka tillfälligt vistades på annan ort, då utrymningen anbefalldes. Ifrågavarande personer torde i fråga om rätt till utrymningshjälp bära likställas med dem, som bortflyttat efter det utrymningspåbud meddelats. Detta vinnes genom att man hänför utrymningshjälpen till personer tillhörande sådana befolkningsgrupper, vilka ålagts eller uppmanats bortflytta. Vad här sägs om bortflyttning bör äga motsvarande tillämpning å omflyttning. Därjämte bör det ligga i Kungl. Maj:ts hand att förordna om ytterligare utsträckning av rätten till utrymningshjälp.

I överensstämmelse härmed stadgas i 3 § kommittéförordningen, att utrymningshjälp må utgå till personer tillhörande sådana befolkningsgrupper, vilka av myndighet genom kungörelse i vederbörlig ordning blivit ålagda eller uppmanade att i anledning av utrymningen bortflytta till annan ort. Enligt särskilt stadgande i 26 § kommittéförordningen skola förordningens bestämmelser i tillämpliga delar gälla vid omflyttning inom luftskyddsort. Med utrymning förstås enligt kommittén även annan utrymning än sådan, som direkt föranledes av luftskyddshänsyn, t. ex. utrymning av en fästning eller utrymning i anledning av en fiendes inträngande i landet.

Frågan om behovsprövning för utrymningshjälp besvarar kommittén så, att kommittén finner det uppenbart, att hjälpen i princip bör utgå efter behovsprövning. Kommittén yttrar vidare:

Enligt kommitténs förslag till lag om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring (familjebidragslag) skulle familjepening, avsedd för tryggnad av familjens livsuppehälle, utgå med visst grundbelopp utan behovsprövning, under det att familjepeningen i övrigt skulle utgå endast i den mån behov därav skäligen kunde antagas föreligga. Vid beloppets bestämmande skulle hänsyn tagas till familjens inkomster (utom den värnpliktiges krigslön), däremot ej till förmögenhet såsom sådan. Enligt kommitténs mening bör en strängare behovsprövning äga rum, då fråga är om utrymningshjälp. Då här ej i någon mån är fråga om lön, saknas anledning att låta viss del av utrymningshjälpen utgå utan prövning av behovet. Det gäller ju för den evakuerade att rädda sig undan den livsfara, som anses hota å utrymningsorten, och det torde därför få anses skäligt, att den, som äger besparingar, måste tillgripa sitt kapital, innan han kan påräkna hjälp från staten. Hänsyn kan emellertid endast tagas till den hjälpsökandes för tillfället disponibla inkomst eller förmögenhet, och man kan därför i undantagsfall tänka sig, att även en bemedlad person, vars tillgångar på grund av krisen blivit »fastlåsta», kan erhålla utrymningshjälp. Ytterligare ett par fall kunna tänkas, då utrymningshjälp bör kunna utgå även till icke obemedlade. Sålunda bör hinder ej möta för att en person mot kontant betalning erhåller hjälp in natura, t. ex. inkvartering, då han saknar möjlighet att själv till rimligt pris erhålla bostad eller är oförmögen att taga vård om sig själv. Vidare kan det inträffa, såsom förhållandet blir vid evakuering av en skolklass, att utrymningshjälpen av organisatoriska skäl måste utgå likformigt till en viss grupp av personer.

Kommitténs nu omförmälda ståndpunkt har i 4 § kommittéförordningen uttryckts så, att utrymningshjälp må, där ej fråga är om naturahjälp mot kontant betalning eller hjälpen av organisatoriska skäl måste utgå likformigt till en viss grupp av personer, meddelas allenast i den mån den hjälpsökandes för tillfället disponibla inkomst eller förmögenhet icke förslår till bekostande av resa samt livsuppehälle och bostad å inkvarteringsorten ävensom erforderlig sjukvård. Vid prövning av hjälpbehovet må hänsyn ej tagas till moderskapspenning, moderskapshjälp eller mödrahjälp, vartill sökande kan vara berättigad.

De *formella* förutsättningarna för erhållande av utrymningshjälp äro behandlade i 15 § kommittéförordningen. I motiveringen till denna paragraf anför kommittén:

Ansökan om resehjälp måste göras redan å utrymningsorten. Där måste dessutom en uppdelning av utrymningsklientelet äga rum i sådana, för vilka

endast transport behöver ordnas, sådana, åt vilka dessutom måste tillhandahållas bostad, och sådana slutligen, vilka äro oförmögna att reda sig själva och för vilka således anstaltsvård eller helinackordering måste anordnas. En dylik klassificering har kommittén, på sätt framgår av 15 §, tänkt sig skola komma till stånd genom en *anmälan* till den lokala luftskyddsmyndigheten å utrymningsorten. Då någon egentlig behovsprövning icke kan beräknas medhinnas på detta stadium, torde nu nämnda ansökningar respektive anmälningar böra avfattas enligt ett tämligen summariskt formulär. Å inkvarteringsorten bör en noggrannare behovsprövning äga rum. Man kan även här särskilja i huvudsak tre olika kategorier av hjälpsökande, vilka alla böra avgiva en utförlig deklaration angående sina ekonomiska förhållanden, nämligen dels personer, vilka på grund av förut nämnda anmälan omedelbart kommit i åtnjutande av naturhjälp, dels sådana, som omedelbart efter framkomsten ansöka om kontant underhållsbidrag och dels personer, vilka till en början kunna sörja för sig själva, men så småningom måste söka hjälp. För den första kategorien — de redan omhändertagna — kan ansökan ej anses mera brådskande, än att den bör kunna åtföljas av deklaration. För den andra kategorien kan däremot såsom det normala förutsättas, att först en summarisk ansökan avgives. Med tanke på detta och övriga fall, då deklaration ej kan åtfölja ansökan, har i 19 § stadgats, att myndighet, som beviljat utrymningshjälp utan att deklaration avgivits, skall förelägga sökanden att inom viss tid inkomma med deklaration vid äventyr, att utrymningshjälpen kan indragas. De personer slutligen, som först efter någon tid behöva hjälp, torde kunna avgiva deklaration samtidigt med ansökan.

Yttranden över kommittéförslaget.

Flera av remissmyndigheterna ha — med instämmande i övrigt i kommitténs förslag om behovsprövning — ansett sådan prövning icke böra ske i fråga om resebidragen.

Sälunda framhåller *socialstyrelsen*, att om landet helt oförberett utsattes för angrepp och det gällde att inom några få timmar sätta befolkningen å vissa orter i säkerhet, bestämmelser av alltför vidlyftig och ingående karaktär icke kunna komma till användning. Det torde exempelvis då icke vara möjligt för hjälpbehövande att, såsom föreslagits, göra skriftlig ansökan om resebidrag hos den lokala luftskyddsmyndigheten i utrymningsorten. Det torde jämväl bliva förenat med lika stora svårigheter att i en dylik brådskande situation på utrymningsorten företaga någon som helst behovsprövning. Med hänsyn härtill föreslår styrelsen, att beträffande resebidragen kravet på skriftlig ansökan slopas samt att behovsprövningen i denna del utgår.

Länsstyrelsen i Kronobergs län påpekar, att en anmodan eller uppmaning till ett stort antal personer att utrymma en ort kan komma att lämnas så kort tid innan utrymningen skall äga rum, att det föreslagna ansöknings- och deklarationsförfarandet näppeligen kan medhinnas. Ett mera summariskt förfarande finge nog ofta tillgripas. Det vore därför enligt länsstyrelsens mening måhända mera praktiskt, om ansökningsförfarandet icke reglerades i lag eller förordning utan det finge ankomma på luftskyddsinspektionen eller vederbörande länsstyrelse att för olika fall av utrymning meddela bestämmelser om förfarandet vid sökande av utrymningshjälp.

Likartade synpunkter framhållas av *överståthållarämbetet* samt *länsstyrelserna i Östergötlands, Kristianstads, Malmöhus, Göteborgs och Bohus,*

Gävleborgs, Västernorrlands och Norrbottens län. Sistnämnda myndighet föreslår den anordningen, att betalning till vederbörande trafikföretag skulle erläggas av utrymningsmyndigheterna, som sedermera — i den mån icke hela transporten ansåges böra bekostas av staten — skulle återsöka resekostnaden av de bortflyttande, som hade möjlighet att själva bekosta sin resa. Beträffande dem, vilka själva ordnat sin inkvartering å annan ort och vilka i regel torde komma att tillhöra den mera välsituerade delen av befolkningen, borde enligt länsstyrelsens mening gälla, att vederbörande själva finge ordna och bekosta resan. I de fall då dylik person saknade möjlighet att betala resekostnaden, skulle utrymningsmyndigheten i utrymningsorten utan någon egentlig behovsprövning utställa rekvisition på biljett.

Fattigvårdsdirektören i Stockholm framhåller, att föreskrifterna om att skriftlig ansökan om hjälpen skall ske, därest denna avser resa, hos den lokala luftskyddsmyndigheten i utrymningsorten och eljest hos nämnda myndighet i inkvarteringsorten kunna befaras medföra vissa olägenheter. Det synes enligt fattigvårdsdirektörens mening böra övervägas, om ej en viss förskottering av underhållsbidraget — exempelvis för 14 dagar — skulle kunna beviljas och utbetalas av luftskyddsmyndigheten vid beviljandet av resebidraget.

Luftskyddschefen i Göteborg anser det vara ganska problematiskt, huruvida en sådan prövning av behovet av utrymningshjälp, som förutsättes av kommittén, i realiteten kan äga rum. Erfarenheterna från hittills utförda evakueringar ha enligt luftskyddschefen givit vid handen, att genom myndigheterna organiserad utflyttning i hög grad förryckes genom att enskilda — kanske ock fullt förklarligt — under rådande panikstämning själva söka sätta sig i säkerhet hellre än att följa myndigheternas föreskrifter. Att vid en hastigt anbefalld utrymning förmå enskilda att skriva ansökningar om utflyttningshjälp, avhämta biljetter etc., torde i praktiken icke kunna gå för sig. Vid en sådan utrymning måste åt evakueringsmyndigheterna inrymmas vidsträckt befogenheter att i enlighet med uppgjorda planer på mest praktiska sätt i görligaste mån sörja för civilbefolkningen — oavsett om behov av utrymningshjälp vid tillfället föreligger eller icke. Föreskriften i 4 § kommittéförordningen synes luftskyddschefen därför böra kompletteras med en bestämmelse, som i händelse av verkligt behov medger luftskyddsmyndigheten rätt att tilldela utrymningshjälp i den utsträckning, som av förhållandena kunna påkallas.

I ett par yttranden beröres frågan i vad mån den föreslagna utrymningshjälpén må vara tillämplig vid sjukhusevakuering.

Medicinalstyrelsen framhåller, att sådana fall kunna tänkas, då en kommun anser sig tvungen att evakuera sjuka i sådan utsträckning, att särskilda sjukhus härför måste upprättas på annan ort. Styrelsen yttrar vidare:

För styrelsen hava redan två dylika fall blivit aktuella, i det sjukhusdirektionerna i Stockholm och Göteborg planlagt sådana sjukhus och till styrelsen inlämnat planerna för godkännande med begäran om utverkande av statsbidrag, i fråga om Stockholms-sjukhusen för *upprättandet* och i fråga om

Göteborgs-sjukhusen för såväl *upprättandet* som *hyra* av lokaler och *transport* av materiel, patienter och personal. Styrelsen kan ej omedelbart taga ställning till frågan om dessa önskemål äro helt eller delvis berättigade men har för avsikt att snarast underställa frågan Kungl. Maj:ts prövning. Varken i lagen den 22 juni 1939 om sjukhusvård vid krig eller krigsfara eller i föreliggande förslag till förordning om utrymningshjälp synes man ha tänkt sig möjligheten av en evakuering av ett så stort antal sjuka från en kommun till annan, att särskilda sjukhus härför måste upprättas. I den i betänkandet intagna allmänna motiveringen (sid. 8) har däremot framhållits, att sådan hjälp kan bli av nöden vid utrymning av en fästning eller i anledning av en fiendes inträngande i landet. I båda dessa fall kan även frågan om en evakuering — fullständig eller partiell — av ett sjukhus och dess upprättande på annan ort bli aktuell. Redan nu planlägges en förflyttning av patienter i Bodens fästning till annan ort.

Stockholms stads sjukhusdirektions sekreterare gör — efter att hava påpekat några av kommittéförslagets påstådda konsekvenser — följande uttalande:

Förslaget synes vara utarbetat utan hänsyn till alla de organisatoriska spörsmål, som sammanhånga med *evakuering av kommunala sjukhus*. Försöket att reglera dessa spörsmål efter samma schema som evakueringen av enskilda personer har lett till resultat, som äro lika olyckliga för den kommunala förvaltningen som för sjukhusens patienter.

I de flesta fall synas de uppkomna svårigheterna och orimligheterna bottna i den till synes onödiga anordningen, att staten skjutits in som en mellankommande tredje part i den kommunala sjukhusförvaltningen. Enligt förslaget skall staten beträffande evakuerade sjukhus träda i kommunens ställe som huvudman för sjukhusvården, varav följer, att staten också blir fordringsägare gentemot varje enskild sjukhuspatient. Som komplement härtill stadgas, att kommunen dels fortfarande skall på egen bekostnad avlöna läkare och annan sjukhuspersonal, dels (ehuru detta icke uttryckligen stadgas) blir nödsakad att även bekosta läkemedel och vissa andra förmåner, som ej inkluderas i utrymningshjälpen. Härav lär följderna bli, att kommunen måste av patienten uttaga en viss vårdavgift *vid sidan av* den ersättning, som patienten har att erlagga till staten.

Principiellt synas svårigheterna kunna lösas på ett enkelt sätt, om kommunens uppgifter som huvudman för den evakuerade sjukhusvården bibehållas orubbade. Om staden helt eller delvis evakuerar ett sjukhus och till ersättning upprättar ett sjukhus å annan ort, synas alla skäl tala för att även det senare sjukhuset förvaltas av staden enligt samma principer som stadens ordinarie sjukhus. Staten befrias därigenom från att träda i direkt ekonomiskt förhållande till varje enskild sjukhuspatient, och dess medverkan till evakueringsspörsmålet beträffande sjukhusen inskränkes till en reglering *gentemot kommunen* av den ersättning, som skäligen bör tillkomma kommunen för den av evakueringen förorsakade fördyringen av sjukhusförvaltningen. Denna princip står i överensstämmelse med 6 § i lagen om sjukhusvård vid krig eller krigsfara, varuti stadgas, att *civila sjukhus skola drivas i den ordning, som för fredstid är föreskriven*, för så vitt ej Kungl. Maj:t på grund av särskilda omständigheter föreskriver annan ordning. Då må framhållas, att sociala försvarsberedskapskommittén överhuvudtaget icke givit någon antydning om hur de föreslagna bestämmelserna om utrymningsbidrag till sjukhuspatienter skola kunna bringas i samklang med bestämmelserna i ovannämnda lag i vad angår driften av civila sjukhus vid krig eller krigsfara.

Departements-
chefen.

Jag har intet att erinra mot det sätt, varpå i 3 § kommittéförordningen bestämmelse träffats om de allmänna förutsättningarna för att utrymningshjälp skall utgå. Bestämmelse av samma innebörd har därför upptagits i 3 § departementsförslaget. Nämnda förslag förutsätter ock, i likhet med kommitténs förslag, dels att förordningen skall vara tillämplig jämväl vid en av militära skäl betingad utrymning, dels ock — med visst undantag, som jag längre fram vill närmare beröra — att omflyttning är jämställd med utrymning.

Det torde icke råda delade meningar om att såsom huvudregel bör gälla, att utrymningshjälp bör lämnas endast den, som icke med tillgripande av egna ekonomiska resurser kan förskaffa sig nyttigheter, motsvarande dem, vilka utrymningshjälpen avser att låta honom komma i åtnjutande av. Härav följer, att tillhandahållandet av utrymningshjälp måste förbindas med en behovsprövning.

Vad angår den medellöshetsgrad, vid vilken rätt till utrymningshjälp bör inträda, finner jag angeläget, att därvidlag icke alltför snäv gräns utstakas. Vederbörande myndigheter böra äga i begränsad utsträckning företaga en skälighetsprövning. Ett sådant skälighetsbedömande synes särskilt påkallat med tanke på att de hjälpsökande kunna beräknas i betydande utsträckning komma att utgöras av värnpliktigas familjemedlemmar, för vilka utrymningshjälpen skall ersätta den familjepenning de förut åtnjutit. Skulle den hjälpsökande väl äga tillgång att gälda de kostnader, varom är fråga — exempelvis sjukvårdskostnader — men genom deras utgivande sannolikt inom kort komma i det läge, att han — jämlikt förevarande förordning eller i annan form — bleve berättigad till hjälp från det allmännas sida, bör utrymningshjälp utgå.

Vid prövning av hjälpbehovet måste hänsyn tagas till att det gäller att tillgodose ett akut behov, och att alltså även den är att anse såsom medellös, som icke eller allenast genom att ådraga sig ekonomiskt uppenbart oförnuftiga realisationsförluster kan nyttiggöra sina tillgångar i och för tillfredsställande av det akuta behovet. Om tillgångarna emellertid kunna lösgöras inom exempelvis en månad, bör utrymningshjälp icke utgå för längre tid.

I enlighet med nu anförda synpunkter stadgas i departementsförslaget (4 §), att utrymningshjälp må meddelas allenast i den mån den hjälpsökande kan antagas sakna tillgång till bestridande av utgifterna för det eller de ändamål, som genom den sökta utrymningshjälpen skall tillgodoses, eller efter utgivande helt eller delvis av kostnaderna härför komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina.

Departementsförslaget förutsätter i likhet med kommittéförordningen, att till grund för behovsprövningen skall ligga en av sökanden på heder och samvete avgiven deklARATION.

Då utrymningshjälpen — bortsett från sådan hjälp, som avser resa — syftar till att bereda hjälptagaren tillgång till nyttigheter å inkvarteringsorten under dennes vistelse därstädes, torde beslutanderätten beträffande ansökningen om utrymningshjälp icke kunna förläggas till annat håll än inkvarteringsorten. Därmed är dock den nackdelen förenad, att någon på per-

sonlig kännedom grundad uppfattning om de sökandes ekonomiska förhållanden såsom regel icke är att finna på inkvarteringsorten. På kontroll av deklarationsuppgifterna baserad behovsprövning kan därför i flertalet fall icke komma till stånd utan att myndighet å utrymningsorten verkställt utredning om sökandes ekonomiska förhållanden. Departementsförslaget upptager dock icke någon föreskrift om undersökning å utrymningsorten såsom förutsättning för meddelande av utrymningshjälp. Möjligheterna till förbindelse med utrymningsorten och förhållandena därstädes kunna ha undergått sådana förändringar, att några generella regler härvidlag icke torde böra fastställas. I normalfall bör dock genom hänvändelse till lämpligt organ i utrymningsorten kontroll och komplettering av deklarationsuppgifterna åvägbringas. Skulle hjälpbehovet behöva tillgodoses omedelbart utan avvaktan på yttrande från utrymningskommunen, bör, sedan hänvändelsen till utrymningskommunen besvarats, omprövning av frågan automatiskt verkställas. De närmare anvisningar, som kunna visa sig erforderliga i nu nämnda avseende, torde det böra ankomma å statens utrymningskommission att meddela.

Kravet på behovsprövning är, såsom förut angivits, icke undantagslöst.

Sålunda intager utrymningshjälpen till barn tillhörande utrymd skolklass härutinnan en särställning.

Vidare synes det överflödigt att föreskriva särskilt ansöknings- och deklarationsförfarande för dem, vilka äro mottagna till stadigvarande försörjning av fattigvårdssamhälle eller omhändertagna av barnavårdsnämnd.

Från huvudregeln synes undantag vidare böra stadgas i fråga om de av myndigheterna ordnade utrymningstransporterna. Såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår har denna fråga uppmärksamats i flera remissyttranden. Intresset framför andra är enligt min mening att få alla dem, som skola bortflytta, avlägsnade på snabbaste och möjligast friktionsfria sätt från farozonen. För erhållande av resehjälp in natura bör därför fordras allenast en anmälan.

Av dem, som med en viss transportlägenhet ankomma till en inkvarteringsort, är måhända flertalet i omedelbart behov av utrymningshjälp. Ett uppehållande i sådant fall av kravet på ansöknings- och deklarationsförfarande såsom föregående hjälpens meddelande, torde i verkligheten komma nämnda förfarande att nedsjunga till en tom formalitet eller i varje fall betydligt minska dess tillförlitlighet såsom upplysningskälla. Ur psykologisk synpunkt torde dessutom ett deklarationstvång omedelbart vid framkomsten till inkvarteringsorten verka allt annat än gynnsamt. Med hänsyn härtill utgår departementsförslaget från att jämväl den första tidens utrymningshjälp på inkvarteringsorten skall meddelas allenast efter anmälan och utan någon behovsprövning. Det är emellertid angeläget, att ansökningar och deklARATIONER snarast möjligt bliva avgivna och granskade. Till påskyndande härav har den tid, för vilken utrymningshjälp får utgå utan behovsprövning, begränsats till fjorton dagar med möjlighet dock för det centrala organet att förlänga denna tid, därest inkvarteringsnämnden gör framställning därom.

Med vad nu sagts har ståndpunkt icke intagits till frågan, huruvida ersättningskyldighet föreligger för den lämnade utrymningshjälpen.

Såsom i ett par remissyttranden påpekats kan för sjukhuspatienters del utrymning komma att ske i den formen, att kommun, landsting eller enskild, som driver sjukhus i utrymningsorten, flyttar hela sjukhusdriften till annan ort. Det har påpekats, att i sådant fall staten ej bör i form av något slags utrymningshjälp handhava driften av sjukhuset å den nya förläggningens ort utan att den driftsledning, som ombesörjde sjukhusverksamheten å utrymningsorten, bör bibehållas orubbad.

De utrymningshjälpsbestämmelser, som nu föreslås, äro icke lämpade för det fall att ett sjukhus å en ort, som utrymmes, till annan ort överflyttar sin verksamhet, som där drives under ungefärligen samma former som tidigare. Ett överflyttande i sådant fall av driftsledningen å staten skulle uppenbarligen utgöra en irrationell anordning, som skulle komma att medföra betydande praktiska och administrativa komplikationer. Då å andra sidan frågan huruvida sjukhusevakuering bör ske och under vilka former en eventuell dylik evakuering bör äga rum bör avgöras med hänsyn till luftskyddsintressen, följer därav enligt min mening att luftskydds- och utrymningsmyndigheterna böra i samråd med vederbörande sjukhusdirektioner äga ett avgörande inflytande på denna fråga.

Då utredningen av de i medicinalstyrelsens skrivelse omnämnda ärendena icke slutförts och dessa fördenskull ännu icke underställts Kungl. Maj:ts prövning, kan i nuvarande läge några närmare riktlinjer i nu berörda frågor icke uppdragas. I överensstämmelse med det förut anförda har emellertid i 41 § departementsförslaget intagits bestämmelse, som utesluter förordningens tillämpbarhet vid sådan anstaltförflyttning, varom nu är fråga. Denna särbestämmelse torde dock ej böra omfatta jämväl den utrymningshjälp, som meddelas såsom reshjälp in natura.

Skyldighet att ersätta erhållen utrymningshjälp.

Kommittéförslaget.

Bestämmelser om ersättningskyldighet för utrymningshjälp ha av kommittén upptagits i förslaget till lag om skyldighet att utgiva ersättning för utrymningshjälp, i det följande benämnt *kommittélagen*.

Kommitténs ställning till förevarande spörsmål framgår av följande uttalande i betänkandets allmänna motivering:

Vad beträffar frågan huruvida skyldighet skall föreligga för den, som mottagit utrymningshjälp, att till staten utgiva ersättning för hjälpen må till en början erinras därom, att i kommitténs förslag till familjebidragslag någon återbetalningsskyldighet icke stadgats. Detta sammanhänger dels med familjebidragets karaktär av lön och dels därmed, att kommittén ansett en effektiv behovsprövning kunna vinnas genom att familjebidragsärendenas handläggning anförtros åt kommunala organ och genom en viss kommunal

bidragsskyldighet. I fråga om utrymningsbidragen ligger saken annorlunda till. Något utrymme för lönesynpunkten finnes icke, och någon möjlighet att stadga kommunal bidragsplikt har, såsom av det föregående framgår, ansetts som regel icke föreligga. I varje fall gäller det sist sagda i fråga om den kommun, varest bidragen skola utbetalas. Man kan sålunda icke räkna med någon verkligt effektiv kommunal medverkan vid behovsprövningen. Även eljest möta stora svårigheter för en tillfredsställande behovsprövning. Utrymningen måste som regel försiggå med största skyndsamhet, och det torde därför vara omöjligt att å utrymningsorten i samband med utflyttningen — då hjälp till resa lämnas — verkställa någon verklig prövning av hjälpbehovet. Även å inkvarteringsorten, varest den evakuerades personliga förhållanden äro okända, är det svårt att vinna erforderlig kontroll av hjälpbehovet, i varje fall till en början, innan kommunikation med myndigheterna i utrymningsorten kunnat äga rum. Skulle återbetalningsskyldighet ej finnas, kan det befaras, att ett stort antal personer — under ett förklarligt tryck av ovissa framtidsutsikter — förskaffade sig utrymningshjälp utan att trängande behov därav föreläge. Emellertid måste, såsom förut framhållits, missbruk av hjälpmöjligheterna i görligaste mån förhindras, och något bättre medel härför än att i princip stadga återbetalningsskyldighet har kommittén icke kunnat utfinna. Härtill kommer, att utrymningshjälpen i icke ringa utsträckning av organisatoriska skäl måste utgå även i sådana fall, där behov av ekonomisk hjälp icke föreligger, såsom förhållandet kan vara vid evakuering av skolklasser. Inom kommittén har framhållits, att i sistnämnda fall det allmänna och ej den enskilde avgjorde, huruvida och till vilken storlek hjälp skulle utgå, samt att kostnaderna för det administrationsarbete, som erfordras för beloppens återkrävande, kunna tänkas komma att överstiga vad som inflyter. Kommittén har emellertid ansett det vara för statsfinanserna i det stora hela förmånligast, om det principiella kravet på återbetalningsskyldighet strängt upprätthålles. Självfallet bör emellertid utrymningshjälpen ej betraktas såsom fattigvård.

I överensstämmelse med kommitténs nu angivna ståndpunkt stadgas i kommittélagen att den, som för egen del mottagit utrymningshjälp, är skyldig att härför utgiva ersättning (2 §). Sådan ersättningsskyldighet må dock ej göras gällande, medan utrymningen varar, såvida ej anledning finnes till antagande, att betalningsskyldigheten kan fullgöras.

Den, som är underhållsskyldig mot person, till vilken lämnats utrymningshjälp, är enligt samma paragraf ersättningsskyldig för hjälpen, i den mån det ålegat honom att utgiva underhåll till hjälptagare. Denna ersättningsskyldighet må ej så länge utrymningen varar göras gällande, med mindre det finnes anledning antaga, att underhållsskyldigheten åsidosättes. Särskilda bestämmelser gälla dock (3 §) för den, som är underhållsskyldig mot barn tillhörande utrymd skolklass. För sådant fall skall nämligen såsom ersättning för alla av utrymningen förorsakade kostnader månadsvis i efterskott erläggas 70 öre för dag. Kan den underhållsskyldige icke fullgöra denna betalningsskyldighet, må dock på ansökan befrielse därifrån helt eller delvis meddelas honom.

Kommittén har ansett skäligt, att den, som vid utrymningsens början icke uppnått en ålder av sexton år, befriades från återbetalningsskyldighet eller regressanspråk. Vidare har kommittén från ersättningsskyldighet frikallat värnpliktig samt hans hustru och barn för utrymningshjälp, som åtnjutits

av den värnpliktiges familj, medan den värnpliktige varit inkallad till militärtjänstgöring, ävensom den, som uttagits till ständig luftskyddstjänst tillsvidare samt dennes make och barn för utrymningshjälp, som åtnjutits av den tjänstgörandes familj medan tjänstgöringen pågått. Ersättningsskyldighet föreligger vidare ej för utrymningshjälp, vid vars meddelande tillkännagivits eller uppenbarligen förutsatts, att hjälpen lämnades utan återbetalningsskyldighet (4 §). Kommittén framhåller i anslutning härtill, att sådana förhållanden kunna tänkas, att utrymningshjälp — t. ex. transporter och förplägnad — ställes till förfogande antingen under uttrycklig förklaring, att hjälpen meddelas utan ersättningsskyldighet, eller utan att någon kontroll utövas i fråga om vilka personer som mottagit hjälpen.

Enligt 5 § kommittélagen må ersättning för förplägnad in natura ävensom, i förekommande fall, för kontant bidrag för bestridande av smärre personliga utgifter sammanlagt ej bestämmas till högre belopp än som skulle kunna ha utgått till hjälptagaren i underhållsbidrag. För inkvartering in natura må ej fastställas högre ersättning än som skulle kunna hava utgått i hyresbidrag.

Vidare föreslår kommittén, att den ersättningsskyldighet, som vid utrymningsens upphörande kvarstår ogulden, ej gentemot ersättningsskyldig person må göras gällande till högre belopp än denne med hänsyn till sin inkomst och förmögenhet kan antagas vara i stånd att erlægga inom loppet av två år efter sagda tid, och att sedan tre år förflutit från utrymningsens upphörande ersättningsskyldighet icke vidare må göras gällande (6 §).

Beträffande ersättningsskyldigheten för utrymningshjälp till personer, som mottagits till stadigvarande försörjning av fattigvårdssamhälle eller som omhändertagits av barnavårdsnämnd föreslås åläggande för fattigvårdssamhället att härför till staten utgiva ersättning, i den mån staten till följd av utrymningen fått vidkännas kostnader, som eljest skolat stanna å samhället (7 §).

Slutligen föreslås, att Konungen eller myndighet, som Konungen förordnar, skall äga, när särskilda skäl därtill äro, meddela befrielse helt eller delvis från ersättningsskyldighet även i förut ej nämnda fall (8 §).

Yttranden över kommittéförslaget.

Remissmyndigheterna ha i allmänhet uttalat sin anslutning till den av kommittén intagna principiella ståndpunkten, att ersättningsskyldighet bör föreligga för erhållen utrymningshjälp. I de flesta av dessa yttranden är frågan dock icke särskilt berörd. Ett uttryckligt tillstyrkande av principen förekommer i de yttranden, som avgivits av *socialstyrelsen, länsstyrelserna i Uppsala, Östergötlands, Kronobergs och Västerbottens län, svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet samt landsfiskalen i Tvings distrikt.*

Länsstyrelsen i Kronobergs län anför rörande denna fråga följande:

Det kan ifrågasättas, om återbetalningsskyldighet över huvud taget skall förekomma. Den utrymnande befolkningen får i de flesta fall — fränsett övriga olägenheter — finna sig i att få sin ekonomiska ställning försämrad i sådan grad, att det, även om förmåga att återbetala utrymningshjälpen är för handen, skulle kunna anses försvarligt, om utrymningshjälpen icke återkrävdes. Även kan det tänkas — såsom kommittén framhållit — att administrationskost-

naderna för återkrävande av utrymningshjälpen överstiga vad som inflyter. Å andra sidan kan till stöd för återbetalningsskyldigheten jämte de statsfinansiella skälen åberopas det principiella kravet på att de medborgare, som utan olägenhet kunna återbetala erhållen statshjälp, skola fullgöra sådan återbetalning. Sist anförda skäl gör, att länsstyrelsen kan ansluta sig till principen, att återbetalningsskyldighet skall föreligga, där icke särskilda skäl föranleda undantag.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet yttrar:

Skäl tala såväl för som mot ersättningskyldighet. *Mot* uttagandet av ersättning tala icke minst praktiska svårigheter vid fastställandet av beloppens storlek. Det kan också med visst fog framhållas, att sådana kostnader liksom försvarskostnaderna i övrigt böra bäras av staten. *För* uttagande av ersättning har dock kommittén åberopat starka skäl. Särskilt risken för att personer, som icke äro i verkligt behov av hjälp, söka erhålla sådan, synes kunna nedbringas, om en principiell ersättningskyldighet fastställes. Som kommittén anmärkt kan nämligen en behovsprövning, som utföres vid tidpunkten för utrymningen, icke bliva effektiv. Förbundet anser för sin del, att *principen* om ersättningskyldighet bör bibehållas, men att densamma i vissa avseenden bör modifieras.

En motsatt ståndpunkt till frågan om ersättningskyldighet för utrymningshjälp intages emellertid av *medicinalstyrelsen, länsstyrelserna i Kristianstads och Västmanlands län, stadsfullmäktige i Göteborg och luftskyddsnämnden i Skövde.*

Länsstyrelsen i Kristianstads län säger sig hävda den ståndpunkten, att kostnaden för all den hjälp, som i nu ifrågavarande hänseende lämnas, principiellt bör bestridas av staten. Därest detta av statsfinansiella skäl icke skulle vara utförbart, borde enligt länsstyrelsen ersättning för hjälpen utkrävas endast i undantagsfall, då exempelvis vederbörande mottagares ekonomiska ställning vore sådan, att någon tvekan i fråga om hans förmåga att lämna ersättning för hjälpen ej behöfde ifrågakomma. Det borde därvid beaktas, att med hänsyn till den invecklade och kostsamma procedur, som föreslagits och som torde vara oundviklig i och för ersättningsbeloppens debitering, uppbörd och redovisning, kostnaderna för staten i sådant avseende bleve så stora, att den ekonomiska vinsten torde bliva ytterst ringa.

Länsstyrelsen i Västmanlands län gör i frågan följande uttalande:

Att det för statsfinanserna kommer att få någon större betydelse huruvida kravet på återbetalningsskyldighet upprätthålles eller ej, betvivlar länsstyrelsen. Staten torde efter ett krigstillstånd hava mycket små utsikter att kunna få igen någon större del av kostnaderna för utrymningshjälpen. Här till kommer att, såsom kommittén även framhållit, frågan om sättet för återbetalningsskyldighetens realiserande är i tekniskt hänseende förenad med mångahanda svårigheter. Enligt länsstyrelsens förmenande är det sätt, som härför erfordras, alltför omständligt och dyrbart i förhållande till de belopp, som staten härigenom skulle kunna återvinna. Att upprätthålla kravet på återbetalningsskyldigheten för att förhindra missbruk av hjälpmöjligheterna anser länsstyrelsen ej heller erforderligt. Däremot anser länsstyrelsen, att ersättning skall kunna utkrävas i påtagliga fall av missbruk och där utrymningshjälpen lämnats därför att vederbörande under utrymningstillståndet av

en eller annan orsak icke kunnat disponera över inkomster och förmögenhet och där vederbörandes ekonomiska förhållanden icke komma att väsentligen rubbas genom statens krav på ersättning för den lämnade hjälpen.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har uttryckt tveksamhet, huruvida återbetalningsskyldighet borde föreskrivas i annat fall än då naturhjälp utgått utan ansökan. Det förhölle sig enligt länsstyrelsens mening visserligen så att någon mera ingående behovsprövning ej kunde verkställas vid utrymningshjälpens meddelande, men tillräcklig garanti mot missbruk av hjälpmöjligheterna torde få anses ligga i de ansvarsbestämmelser, som meddelats för medvetet oriktiga eller genom vårdslöshet felaktiga uppgifter i ansökan om utrymningshjälp. Länsstyrelsen påpekar härjämte, att de belopp, som komme att inflyta, sannolikt skulle bli ganska obetydliga i jämförelse med det arbete, som skulle komma att åvila vederbörande myndigheter.

Flera remissmyndigheter ha uttalat tvekan rörande räckvidden av kommitténs förslag om ersättningsskyldighet för den, vilken är underhållsskyldig mot person, till vilken lämnats utrymningshjälp. Det har nämligen ansetts icke klart framgå, huruvida kommittéförslaget avsett dem, vilka äro försörjningspliktiga enligt fattigvårdslagen, eller om underhållsskyldighet enligt civilrättsliga regler åsyftats. Beträffande frågan vilkendera ståndpunkten, som sakligt sett vore att förorda, har *kammarrätten* anfört, att underhållsskyldigheten enligt dess mening borde bedömas efter bestämmelserna rörande försörjningsskyldighet enligt fattigvårdslagen. *Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet* har ifrågasatt, om ersättningsskyldigheten borde utsträckas längre än till de *ovillkorligt* försörjningsskyldiga, eller alltså begränsas till utrymningshjälp, som lämnats till hustru och minderåriga barn.

Länsstyrelsen i Uppsala län anser mindre lämpligt att låta anstå med ersättningskravet till dess utrymningen upphört. Det torde, säger länsstyrelsen, vara mindre betungande att utgiva ersättning, om denna får erläggas successivt än om den skall betalas på en gång. Dessutom kan det antagas, att under utrymningstiden åtskilliga familjefäder bliva sysselsatta i krigsindustri med goda inkomster men efter utrymningstidens slut utsättas för förskjutningar på arbetsmarknaden. Någon prövning av betalningsförmågan sker icke annat än på yrkande, men utan sådant yrkande kan icke »åsidosättande av underhållsskyldighet» konstateras. Någon betalning skulle således endast ifrågakomma i undantagsfall. Det torde enligt länsstyrelsens mening vara riktigare att fastställa betalning under utrymningstiden såsom regel med möjlighet för prövningsmyndighet att lämna befrielse.

Luftskyddsnämnden i Skövde anmärker, att den av kommittén föreslagna bestämmelsen om frihet från ersättningsskyldighet för utrymningshjälp, vid vars meddelande tillkännagivits eller uppenbarligen förutsatts, att hjälpen lämnades utan återbetalningsskyldighet, syntes så svävande, att den komme att vålla svårigheter vid tillämpningen.

I några yttranden föreslås, att återbetalningsskyldighet icke skall föreligga i fråga om resekostnader. Denna uppfattning uttalas sålunda av *luftskydds-*

inspektionen, socialstyrelsen, länsstyrelserna i Östergötlands och Norrbottens län, svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, Stockholms stadsfullmäktige och förste ställföreträdande luftskyddschefen i Stockholm. Såväl den sistnämnde som luftskyddsinspektionen ifrågasätta frihet från återbetalningsskyldighet i fråga om samtliga av myndigheterna ordnade utrymningstransporter och framhålla, bland annat, att högst avsevärda organisatoriska lättnader därigenom skulle vinnas för luftskyddsmyndigheterna.

Kommitténs förslag om att fattigvårdssamhälle skall svara för vissa utrymningshjälpkostnader har i några yttranden föranlett erinringar, i vilka gjorts gällande, att enär den lättnad i fattigvårdskostnaderna, som uppstår för utrymningskommunerna, torde komma att mångfaldigt kompenseras genom att dessa kommuner bliva mera utsatta för ett luftkrigs verkningar än icke evakuerade sådana, något utkrävande från statens sida av dessa kostnader icke borde ske. En anmärkning i annat hänseende mot samma stadgande framställes av *Stockholms stads fattigvårdsdirektör*, som yttrar:

I 59 § fattigvårdslagen har föreskrift lämnats om gottgörelse av landsting för vårdkostnader å vissa anstalter. Städer, som icke deltaga i landsting, få emellertid själva i sista hand stå för dessa kostnader. I den mån hjälp-sökande, som mottagits till stadigvarande försörjning av fattigvårdssamhälle, under utrymningen komma att vårdas å sjukhus eller å annan anstalt av den art, att vården därstädes gottgöres av landsting, kommer en ojämnhet i fördelningen av kostnaderna å de olika fattigvårdssamhällena att uppstå. De städer, som icke deltaga i landsting, bliva sålunda ersättningskyldiga för denna vårdkostnad, under det att fattigvårdssamhällena, som deltaga i landsting, icke behöva ersätta vårdkostnaderna. En sådan ojämnhet i fördelning av ersättningskyldigheten synes icke bliva rättvis, varför bestämmelserna i denna del synas böra bliva föremål för ändring till vinnande av likformighet.

Såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår kunna beaktansvärda skäl anföras såväl för som mot ersättningskyldighet för erhållen utrymningshjälp. *Departements-
chefen.*

Kommitténs ståndpunkt, att återbetalningsskyldighet för utrymningshjälp skall gälla såsom allmän regel, kan jag icke dela. Det av kommittén starkt framhävda motivet för återbetalningsskyldighet, nämligen att stävja missbruk, måste visserligen under normala förhållanden tillmätas stor betydelse. Under de särskilda förhållanden, som karakterisera utrymningstillståndet, får emellertid detta motiv icke undanskymma andra synnerligen betydelsefulla hänsynstaganden. De åtgärder, som på statens tillskyndan företagas vid luftskyddstillstånd, utgöra sålunda i och för sig en stark påfrestning för familjerna. Då utrymningshjälp såsom regel endast utgår efter behovsprövning, är därmed också utsagt, att den familj eller familjeförsörjare, som erhåller hjälp, själv saknar möjlighet att bära den ekonomiska belastning, som utrymningen medför. Att det oaktat öka den psykiska påfrestningen av utrymningen genom att hos den hjälptagande inskräpa, att hjälpen för honom betyder en oavbrutet växande skuldbörda, kan icke anses vare sig billigt eller lämpligt.

En faktor av betydelse vid denna frågas bedömning är ock huru behovsprövningen är beskaffad. Enligt kommitténs förslag var denna prövning

närmast förlagd till de lokala luftskyddsmyndigheterna. Med hänsyn till de krävande arbetsuppgifter av annat slag, som åvila luftskyddscheferna, skulle det sannolikt ha fallit sig mycket svårt för dem att ägna erforderlig tid åt behovsprövningen. De särskilda organ, som i det föregående föreslagits skola inrättas uteslutande för inkvarteringsbestyrens — däri inbegripet utrymningshjälpssändenas — handläggning, torde stå bättre rustade att möta denna uppgift. Väl är det riktigt, att dessa organ äro av kommunal karaktär, och att det i allmänhet icke brukar anses tillrädligt att låta kommunerna besluta om statsutgifter. Då emellertid statlig kontroll och direktivgivning är avsedd samt de hjälpsökande såsom hemmahörande å annan ort icke stå i någon tidigare personlig relation till det organ, som meddelar hjälpen, är det efter avvägande av dessa och andra inverkan omständigheter min uppfattning, att den föreslagna behovsprövningen bör komma att handhavas på ett jämförelsevis tillfredsställande sätt.

Kommitténs principståndpunkt till förmån för återbetalningsskyldighet är försedd med vittgående undantag. Även med den av mig hävdade principiella inställningen, torde man få lov att räkna med vissa undantag och modifierationer. Därtill kommer, att rent praktiska överväganden kunna anföras vid diskussionen om återbetalningsskyldighet på bestämda punkter. Det synes under sådana förhållanden lämpligt att punktvis upptaga förevarande problem till skärskådande, i första hand såvitt angår hjälptagarens egen ersättningskyldighet.

Enligt den ståndpunkt, varåt jag tidigare givit uttryck, skall resehjälp in natura meddelas efter anmälan utan behovsprövning. Därav följer visserligen ej utan vidare, att kostnaderna icke skola återkrävas. Resekostnadernas återkrävande skulle emellertid komma att vålla betydande administrativt merbesvär. En stor del av utrymningsklientelet skulle knappast kunna betala transportkostnaderna. Därtill kommer en synnerligen viktig omständighet: föreligger ej återbetalningsskyldighet, kan förfarandet i fråga om anmalingarna till transporterna avpassas uteslutande efter vad som är organisatoriskt lämpligt. Enligt vad luftskyddsinspektionen meddelat ha gjorda överväganden givit vid handen, att om statsverket skulle kunna av den enskilde utkräva omedelbar likvid för utrymningsbiljett eller, för det fall att vederbörande saknade tillgängliga medel till biljettens betalning, bevara möjligheten att i framtiden utfå betalning för biljetten ifråga, de kontrollåtgärder, som i nämnda syfte måste vidtagas, skulle bliva både personalkrävande och tidsödande, och det kunde enligt inspektionens uppfattning icke undvikas, att expediering av anvisningarna på utrymningsbyråerna och utrymningsbiljetterna komme att högst väsentligt försenas. Slutligen får enligt min mening i detta sammanhang ej heller förbises, att utrymningstransporterna i stor utsträckning komma att ske med statliga transportmedel. Jag föreslår på angivna skäl, att ersättningsskyldighet förklaras ej skola föreligga i fråga om resa med av myndigheterna ordnade utrymningstransporter eller alltså i fråga om resehjälp in natura. Beträffande kontanta bidrag för resa med annan transportlägenhet torde de allmänna bestämmelserna om utrymningshjälp böra vara tillämpliga.

Vid bedömande av frågan om ersättningsskyldighet för den utrymningshjälp, som meddelats å inkvarteringsorten, torde man böra särskilja utrymningshjälpen utan behovsprövning från den efter behovsprövning utgående utrymningshjälp.

Anledningen till att utrymningshjälp utan behovsprövning medgivits för den första tiden av vistelsen å inkvarteringsorten är ju den, att en verklig behovsprövning icke kan praktiskt genomföras beträffande alla dem, för vilka hjälpbehov kommer att samtidigt inträda. Skulle sådan hjälp icke vara förbunden med återbetalningsskyldighet, kan konsekvensen därav befaras bli, att även personer med tillräckliga egna resurser begära statligt bistånd. Även för den begränsade tidrymd det här gäller skulle staten därigenom kunna tillskyndas onödiga utgifter till avsevärda belopp. Jag förordar därför ersättningsskyldighet för utrymningshjälp, som utgått till evakuerade, vilka vid efterföljande behovsprövning icke tillerkänts utrymningshjälp.

I fråga om den ersättningsskyldighet, som må åligga mot hjälptagare underhållsskyldig person, innebär kommitténs förslag, att sådan skyldighet föreligger, i den mån det ålegat vederbörande att utgiva underhåll till hjälptagaren, men att ersättningsskyldigheten så länge utrymningen varar ej må göras gällande, med mindre det finnes anledning antaga, att underhållsskyldigheten åsidosättes.

Sin främsta betydelse får detta stadgande med hänsyn till de mödrar och barn i inkvarteringsorten, vilkas familjefäder icke äro krigstjänstskyldiga utan innehava civil anställning i utrymningsorten eller ock ha fast anställning såsom befäl vid krigsmakten. Är familjens ekonomiska ställning sådan, att familjen kan ej blott utan normala förhållanden reda sig utan det allmännas bistånd utan även bära de merutgifter, som vistelsen å inkvarteringsorten medför, bör utrymningshjälp ej utgå. Om emellertid familjefadern det oaktat ej sörjer för de evakuerade familjemedlemmarna, kunna dessa försättas i en sådan situation, att utrymningshjälp måste meddelas, och i så fall bör uppenbarligen familjefadern ej premieras genom att staten övertar hans skyldigheter. Detta skulle emellertid bli fallet, om ersättningsskyldighet ej föreskrevs för sådant fall. Jag ansluter mig emellertid till svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundets förslag, att ersättningsskyldigheten skall begränsas till de enligt fattigvårdslagen ovillkorligt försörjningspliktiga, alltså till föräldrar i förhållande till barn under sexton år och till man i förhållande till hustru. Förutom av skälighetshänsyn förestavas denna ståndpunkt av önskan att lätta indrivningsarbetet för myndigheterna, som eljest skulle kunna komma att belastas med åtskilligt resultatlöst arbete. Vad nu sagts har icke haft avseende å de i skolinternat förlagda barnen. Dessa erhålla utrymningshjälp utan behovsprövning, och denna prövning kan genom det av kommittén föreslagna förfarandet i avseende å ersättningens uttagande, för vilket redogörelse längre fram skall lämnas, sägas ske i efterhand å utrymningsorten.

Slutligen bör ersättningsskyldighet föreligga jämväl för den, som genom falska eller på grund av grov vårdslöshet oriktiga uppgifter erhållit utrymningshjälp eller som uraktlåtligt föreskriven anmälningsskyldighet rörande förändrade ekonomiska förhållanden.

Nu anförda synpunkter ha föranlett vissa ändringar i kommittélagen. Gränsen mellan utrymningshjälp med och utan återbetalningsskyldighet för hjälptagaren har därvid bestämts så, att ersättningsskyldighet föreligger för utrymningshjälp avseende de fjorton första dagarna eller den av utrymningskommissionen för meddelande av utrymningshjälp utan behovsprövning eventuellt bestämda längre tiden efter ankomsten till inkvarteringskommunen, därest för tiden därefter ansökan om hjälp ej gjorts eller sådan ansökan icke bifallits, ävensom för utrymningshjälp, som indragits utan att förändrade ekonomiska förhållanden eller vissa andra för hjälptagaren inträffade omständigheter därtill givit anledning. Med vad sist sagts åsyftas fall, då utrymningshjälp utgår efter behovsprövning, som dock ej ägt stöd av någon utredning i utrymningskommunen men sedermera tillgänglig sådan utredning utvisar, att hjälpbehov ej förelegat.

Kommittélagens stadgande om frihet från ersättningsskyldighet för utrymningshjälp, vid vars meddelande tillkännagivits eller uppenbarligen förutsatts, att hjälpen lämnats utan återbetalningsskyldighet, har jämkats att avse rätt för myndigheten att för särskilda fall eftergiva ersättningsskyldigheten för utrymningshjälp, som ej utgår fortlöpande och ej heller i fråga om varje enskild hjälptagare är av större ekonomiskt värde.

Kommittélagens bestämmelse i dess 4 § om frihet från ersättningsskyldighet för utrymningshjälp till värnpliktigs familj torde vara erforderlig jämväl med den ståndpunkt departementsförslaget intager till frågan om ersättningsskyldighet. I fråga om personal tillhörande det allmänna luftskyddet torde lämpligast förfaras så, att avlöningen till sådan personal får utgå oberoende av om utrymningshjälp utgår till familjemedlem. Till denna fråga torde jag vid en senare tidpunkt få återkomma. Den av kommittén föreslagna bestämmelsen om befrielse från ersättningsskyldighet för den, som vid utrymningsens början icke uppnått en ålder av sexton år, torde med hänsyn till övriga bestämmelser rörande ersättningsskyldigheten ej längre erfordras. Ej heller torde behov förefinnas av en särskild rätt för Konungen att eftergiva ersättningsskyldigheten eller av de i 6 § kommittélagen upptagna bestämmelserna.

Departementsförslaget upptager i 27 § i sakligt oförändrat skick kommitténs förslag om maximering av den ersättning, som uttages för naturahjälp.

De erinringar, som gjorts mot kommitténs förslag i fråga om utrymningshjälpkostnaderna för dem, som mottagits till stadigvarande försörjning av fattigvårdssamhälle eller omhändertagits av barnavårdsnämnd, ha tagit sikte på att utrymningskommunen är särskilt lätt utsatt för att drabbas av händelser, vilka ekonomiskt mer än väl motväga de genom fattigvårdsklientelet utrymning minskade kostnaderna. Utan att förringa den risk, som utrymningskommunen i angivna avseenden löper, anser jag mig dock ej böra tillmäta denna synpunkt avgörande betydelse, då det gäller att i förväg i princip fastslå kostnadernas fördelning. Jag finner därför ej anledning att på denna grund ändra vad kommittén föreslagit. I anledning av det av Stockholms stads fattigvårdsdirektör på denna punkt gjorda påpekandet har kommittéförslaget emellertid jämkats.

Ersättningsskyldighetens realiserande.

Kommittéförslaget.

I fråga om vilka myndigheter, som skola handhava frågor om ersättningsskyldighet anför kommittén:

I fråga om sättet för ersättningsskyldighetens realiserande har kommittén tänkt sig, att medan utrymningen varade ersättningsfrågor skulle prövas av överexekutor i utrymningsorten eller närmare bestämt i den kommun, från vilken utflyttningen skett. Härför förutsattes ett yrkande från den myndighet, som meddelat hjälpen, utom då fråga är om evakuerade skolklasser, i vilket fall prövningen kan ske på grundval av uppgifter från den lokala luftskyddsmyndigheten och inkomna ansökningar om befrielse från ersättningsskyldighet. Såsom organ för prövningen av den efter utrymningens upphörande kvarstående ersättningsskyldigheten föreslår kommittén en kommunal nämnd, och det av kommittén tänkta förfarandet har en del beröringspunkter med fastställandet av skattskyldighet genom taxering. Debiteringen och indrivningen föreslås anförtrodd åt skatteuppbördsmyndigheterna, därvid indrivning skulle ske med motsvarande tillämpning av de för skatteuppbörd meddelade bestämmelserna. Kommittén har härvid utgått ifrån, att utnyttjandet av en befintlig organisation skulle medföra största effektivitet i förhållande till kostnaderna.

Den av kommittén föreslagna kommunala nämnden benämnes i kommittélagen *utrymningsnämnd* och skall bestå av ordförande och två ledamöter. Ordförande jämte suppleant för denne utses av länsstyrelsen. Övriga ledamöter, envar jämte suppleant, utses på sätt om valda ledamöter i taxeringsnämnd är stadgat. I fråga om behörighet att vara ledamot i utrymningsnämnd och rätt att avsäga sig sådant uppdrag skall gälla vad som är stadgat beträffande ledamöter i taxeringsnämnd. Länsstyrelsen skall utse lämplig person att i egenkap av kronombud bevaka kronans rätt inför utrymningsnämnd.

Utrymningsnämnder skola, när Konungen så förordnar, utses inom varje utrymningsort till det antal länsstyrelsen bestämmer. Länsstyrelsen skall ock fastställa visst område för varje nämnd. Utrymningsnämnd är behörig att pröva fråga om ersättningsskyldighet för varje hjälptagare, som utflyttat från eller omflyttat inom nämndens område, ävensom för person, som är underhållsskyldig mot sådan hjälptagare (11 § kommittélagen).

Kommittén framhåller i motiveringen till ifrågavarande bestämmelser, att utrymningsnämnden skulle fungera i viss mån som en vanlig taxeringsnämnd. Kommittén säger sig ha övervägt, om icke taxeringsnämnderna skulle kunna omhänderha ersättningarnas fastställande, en anordning, som skulle innebära en viss förenkling. Kommittén hade emellertid, av fruktan att taxeringsnämndernas arbete skulle alltför mycket rubbas, icke ansett rådligt att framkomma med något förslag i sådan riktning.

I 12—14 §§ kommittélagen meddelas bestämmelser om förfarandet, då statens ersättningsanspråk mot enskild person göres gällande, antingen medan utrymningen varar eller efter dess upphörande. I 15 § kommittélagen behandlas prövningen av fråga om ersättningsskyldighet för fattigvårdssamhälle. Kommittén lämnar i betänkandet följande redogörelse för innebörden av dessa stadganden:

Enligt 12 § första stycket ankommer det på den myndighet, som meddelat utrymningshjälpen, att göra ersättningsanspråket gällande genom yrkande hos överexekutor i utrymningsorten. Denne prövar, såsom förut nämnts, om betalningsskyldighet skall åläggas. Stadgandet har avfattats med tanke på att det mången gång kan vara lämpligt att ålägga periodisk betalningsskyldighet, t. ex. då talan riktas mot en familjeförsörjare.

Enligt 12 § andra stycket skall debitering, uppbörd och eventuell indrivning av ersättningsbeloppen verkställas av den myndighet, som verkställer uppbörd av kronoutskylderna. I fråga om indrivning skall iakttagas vad för motsvarande fall är stadgat med avseende å kronoutskylder. Sålunda kan bland annat införsel i lön m. m. åga rum för statens ifrågavarande fordringar.

Såsom av den allmänna motiveringen framgår föreslår kommittén, att föräldrars skyldighet att utgiva ersättning för den naturahjälp, som utgår till evakuerade skolbarn, skall inträda omedelbart i och med evakueringen och fullgöras månadsvis i efterskott. Då det är av vikt att få igång betalningarna redan från början och en var med lätthet kan räkna ut hur mycket han har att betala, har kommittén ansett lämpligt, att betalningsskyldigheten omedelbart efter evakueringens inträdande inskräpes genom allmän kungörelse, däri även gives anvisning på sättet för erhållande av befrielse från eller nedsättning i betalningsskyldigheten. På detta sätt kan inkasseringen från de betalningsvilliga försiggå, samtidigt som överexekutor prövar inkomna ansökningar och i samband därmed upprättar en ersättningslängd. Längden hålles därefter tillgänglig för granskning, och samtidigt kan indrivningen från försumliga betalare — enligt 17 § utan hinder av anförda besvär — påbörjas. För inkasseringen och indrivningen svarar även i detta fall kronouppbördsmyndigheten. Bestämmelser i enlighet med vad nu anförts ha upptagits i 13 §.

I 14 § regleras såsom nämnt utkrävandet av den ersättning för utrymningshjälp, som kvarstår ogulden vid utrymnings slut. Man måste räkna med att det här rör sig om ett mycket stort antal personer, vilket helt naturligt försvårar en individuell bedömning av fallen. I första hand gäller det att konstatera värdet av den hjälp, var och en erhållit, och den betalning, han erlagt härför. Det ligger i sakens natur, att på denna punkt tvistigheter kunna föreligga, och den ersättningslängd, som måste upprättas, synes därför redan på detta förberedande stadium böra göras tillgänglig för granskning. Ehuru tvekan kan råda härom, har kommittén även föreslagit en bestämmelse om att envar sakägare skall personligen underrättas genom brev angående vilket ersättningsbelopp, som upptagits för honom. Finner han beloppet felaktigt, eller önskar han eljest nedsättning av detsamma, får han anledning att till utrymningsnämnden göra framställning i ärendet. Nämnden får på detta sätt och genom de till luftskyddsmyndigheterna avgivna deklARATIONERNA ett visst material att bygga på vid fastställandet av den slutliga längden. Genom tillämpningsbestämmelser till förevarande lag kan, om så befinnes lämpligt, stadgas ytterligare deklARATIONSSKYLDIGHET. Avgörande för vilket belopp som skall upptagas i den slutliga ersättningslängden, skall enligt 6 § vara vederbörandes beräknade betalningsförmåga under två år. Efter en längre utrymning kan det i många fall vara uppenbart, att denna betalningsförmåga ingalunda svarar mot de upptagna fordringsbeloppen, och det synes med hänsyn till dylika fall skäligt, att nämnden får befogenhet att besluta om avkortning eller befrielse även i sådana fall, då ansökan därom ej gjorts. Härigenom kan även vinnas, att utskökningsmyndigheterna besparas onödigt arbete.

Den ersättningskyldighet mot staten, som enligt 7 § åligger fattigvårdssamhälle, torde böra prövas av länsstyrelsen i det län, varest samhället är beläget. Har utrymningshjälpen meddelats inom annat län, torde det böra ankomma på länsstyrelsen därstädes att göra framställning om åläggande av be-

talningsskyldighet. Sistnämnda myndighet bör på grund av sin befattning med utrymningens organiserande och genom införskaffade uppgifter kunna bilda sig en mening om i vad mån ersättningsskyldighet bör göras gällande.

Kammarrätten har enligt kommittéförslaget gjorts till överinstans såväl i förhållande till överexekutor och utrymningsnämnd som i förhållande till länsstyrelse, såvitt avser dess prövning av frågor om ersättningsskyldighet för fattigvårdssamhälle (16 § kommittélagen).

Över kammarrättens beslut må enligt förslaget klagan icke föras.

Yttranden över kommittéförslaget.

Socialstyrelsen framhåller de vanskligheter, som äro förenade med i förväg utformade bestämmelser, avsedda att tillämpas vid en tidpunkt, då vittgående förändringar kunna ha rubbat de ekonomiska förutsättningar, som varit för handen. Styrelsen föreslår att frågan om ersättningsskyldigheten och dess realiserande icke nu regleras i annan form än genom en allmänt hållen föreskrift om viss ersättningsskyldighet för erhållen utrymningshjälp samt genom en bestämmelse om att Konungen beträffande internatsförlagda skolbarn äger utfärda föreskrifter om ersättningens uttagande.

Kommitténs förslag att frågor om ersättningsskyldighet skulle under utrymningstiden prövas av överexekutor men efter utrymningens upphörande av en särskild utrymningsnämnd har mött gensaga i ett stort antal yttranden. Det har härvid framhållits, att den föreslagna anordningen med olika myndigheter under skilda tidsperioder är ägnad att leda till bristande kontinuitet vid ersättningsfrågornas prövning. Därest endera av överexekutor eller utrymningsnämnd skulle handha ersättningsfrågorna såväl under som efter utrymningen, förordas i samtliga nu avsedda yttranden utom ett utrymningsnämnd framför överexekutor. Det framhålles sålunda, bland annat, att behandlingen av dessa ärenden kräver främst en personkännedom, som endast i undantagsfall kan förutsättas vara för handen hos överexekutorerna. *Länsstyrelsen i Stockholms län* framhåller, att ifrågavarande uppgift i flera hänseenden verkar främmande för överexekutors verksamhet. Även gentemot anordningen med en för ändamålet tillsatt särskild nämnd framföras i några yttranden — dock utan närmare motivering — betänkligheter.

Bestämmelserna i 12 och 14 §§ kommittélagen att den myndighet, som verkställer uppbörden av kronoutskylder, skall debitera ersättningsbelopp har i flera yttranden föranlett en likartad erinran, vars innebörd närmare framgår av följande uttalande av *länsstyrelsen i Stockholms län*:

Enligt 12 § skulle det ålīga den myndighet, som å utrymningsorten verkställer uppbörden av kronoutskylderna, att dels delgiva enligt samma paragraf meddelat ersättningsbeslut med den ersättningsskyldige, dels ock debitera och uppbära ersättningsbelopp. Nyssnämnda myndighet skulle även verkställa uppbörd av enligt 13 § bestämda ersättningsbelopp. Vidare skulle debitering och uppbörd av ersättningsbelopp, fastställda enligt 14 §, förrättas av den myndighet, som verkställer uppbörden av kronoutskylder. Dessa bestämmelser skulle beträffande annan utrymningsort än magistratsstad leda till ett förfarande, som knappast torde vara avsett av de sakkunniga. Jämlikt

8 § uppbördsreglementet förrättas uppbörden annorstädes än i magistratsstäder genom postverkets försorg. Det synes länsstyrelsen uteslutet att till postverket förlägga en sådan debitering, som avses i lagförslagets 12 och 14 §§. Liksom enligt de sakkunnigas förslag denna debitering i magistratsstad skulle ankomma på den myndighet (magistraten), som i sådan stad verkställer debitering av kronoutskylder, torde ifrågavarande debitering inom övriga orter böra anförtros åt häradskrivarna, vilka debiteringen av kronoutskylder där åvilar. Anordnas debiteringen på nu angivna sätt, erhålles den kontroll över uppbörden, som torde bliva nödvändig.

Länsstyrelsen i Stockholms län anser tveksamt, huruvida tillräckliga skäl föreligga att låta indrivningsavgift utgå å restförda ersättningsbelopp.

I anledning av kommitténs förslag, att besvär över överexekutors beslut skola anföras hos kammarrätten ifrågasätter *länsstyrelsen i Jönköpings län*, huruvida besvär över beslut av överexekutor skall anses utgöra en till kammarrättens ämbetsbefattning hörande fråga. Till stöd för att detta skulle vara fallet torde enligt länsstyrelsen icke kunna åberopas vare sig tradition eller denna domstols speciella ställning inom förvaltningen. I betraktande av kammarrättens särskilda domsbefogenheter torde man fastmera kunna påstå, att en överprövning av sådana överexekutorsbeslut, varom nu är fråga, torde vara för kammarrätten fullt främmande. — Jämväl *länsstyrelsen i Kopparbergs län* ifrågasätter lämpligheten av ett sådant avsteg från den vanliga processuella instansordningen, som kommitténs förslag i denna del innebär.

Departements-
chefen.

De regler beträffande ersättningsskyldigheten för meddelad utrymningshjälp jag i det föregående förordat medföra, i jämförelse med kommitténs förslag, en betydande minskning av de fall, i vilka fråga uppkommer om ersättningsskyldighetens realiserande. Det är icke antagligt, att det antal personer, som vid ankomsten till inkvarteringsorten begära utrymningshjälp för de första båda veckorna och för tiden därefter finnas icke vara i behov av sådan hjälp, blir av större storleksordning. I fråga om familjeförsörjarna skall ersättningsskyldigheten göras gällande endast då underhållsskyldigheten uppenbarligen icke fullgöres — en begränsning alltså till mera flagranta fall. Däremot utgöra de internatförlagda skolbarnen en stor grupp, inom vilken måhända icke så få ansökningar komma att göras om befrielse från ersättningsskyldighet.

Då frågan huru ersättningsskyldigheten skall realiseras efter utrymningens verkställande snabbt blir aktuell, bör en reglering av denna fråga ske redan nu.

Beträffande först frågan vilken myndighet, som under utrymningstiden bör pröva ersättningsfrågorna, kan jag instämma i det av länsstyrelsen i Stockholms län gjorda uttalandet, att ifrågavarande uppgift i flera hänseenden verkar främmande för överexekutors verksamhet. Därtill kommer att överexekutors verksamhet icke för honom i närmare kontakt med befolkningen eller i högre grad bidrager att öka hans personkänedom.

Av kommittébetänkandet framgår, att kommittén övervägt, om icke taxeringsnämnderna skulle kunna omhänderha ersättningsgarnas fastställande, en

anordning, som enligt kommitténs uttalande skulle innebära en viss förenkling, men att kommittén, av fruktan att taxeringsnämndernas arbete skulle alltför mycket rubbas, icke ansett rådligt att framkomma med något förslag i sådan riktning. Ehuru de sålunda uttalade farhågorna syftade på förhållandena i händelse kommitténs förslag skulle realiseras, torde, även om en minskning av antalet ersättningsfall kan ställas i utsikt, bland taxeringsmän råda den uppfattningen, att det skulle bliva till men för taxeringsarbetet, om nämnderna vid sidan av taxeringen ålades nu ifrågavarande uppgifter. Jag finner därför en sådan linje icke framkomlig.

Med hänsyn till karaktären av den prövning, som skall äga rum i nu ifrågavarande ärenden, finner jag det prövande organet helst böra bestå av kommunalvalda ledamöter med statligt inslag. Då något lämpligt kommunalt organ knappast står till buds för ifrågavarande uppgift, förordar jag, i avslutning till uttalanden i flera remissyttranden, att kommitténs förslag att efter utrymningstiden inrätta en särskild nämnd för ändamålet utsträcker att gälla jämväl under utrymningstiden. Genom att begränsa nämndens ledamotsantal på sätt kommittén föreslagit tillgodoses jämväl kravet på sparsamhet med arbetskraften. Särskilt kronoombud inom nämnden synes mig icke vara erforderligt. Den särskilda nämnden föreslås skola kallas *utrymningshjälpsnämnd*. Huruvida sådan nämnd behöver inrättas och om flera nämnder behövas inom en kommun torde det centrala organet för utrymningshjälps handhavande — statens utrymningskommission — bäst kunna bedöma. Där emot torde kommitténs förslag att lägga ordförandevallet i länsstyrelsens hand böra bibehållas. Enligt departementsförslaget skall vid val av ledamöter och suppleanter tillses, att erfarenhet på den sociala behovsprövningens område blir företrädd inom nämnden.

I fråga om förfarandet då statens ersättningsanspråk mot enskild person göres gällande meddelas bestämmelser i 12—14 §§ kommittélagen. Mot dessa bestämmelser har anmärkts, att *debiteringen* av ersättningsbelopp ålagts den myndighet, som verkställer uppbörden av kronoutskylderna, men att denna bestämmelse icke kunde anses väl avpassad, såvitt ifrågavarande myndighet utgjordes av postverket, d. v. s. annorstädes än i magistratsstad. Vad angår *uppbörden* av ersättningsbelopp har i en inom generalpoststyrelsen upprättad, under hand överlämnad promemoria gjorts gällande, att det för att postverket skall kunna åtaga sig uppbörden av dessa betalningar under de för kronoskatteuppbörden fastställda formerna fordras, att betalningarna fullgöras under en på förhand bestämd och, såvitt möjligt, för rikets alla delar gemensam uppbördsperiod. Enligt promemorian lämpar sig den organisation, som är uppgjord för kronoskatteuppbörden, icke för de betalningar, som kommittéförslaget avser.

Med hänsyn till att utrymning för närvarande huvudsakligen planeras för magistratsstäder skulle vid verkställande av dessa planer postverkets befattning med ersättningsfrågan bli föga omfattande. Det måste emellertid tagas med i beräkningen, att en ändring av den ur utrymningssynpunkt verkställda

ortsklassificeringen kan bli erforderlig, och de i förenämnda promemoria framhållna synpunkterna böra därför noga beaktas.

Vid fastställande av förfarandet för ersättningsskyldighetens realiserande bör en ledande synpunkt vara att söka, så långt det är möjligt utan att träda den enskildes intressen för när eller äventyra kontrollen, nedbringa det administrativa arbetet för ifrågakvarande uppgifter. I överensstämmelse med denna synpunkt bör man söka underlätta den frivilliga inbetalningen av utdömda belopp.

Det synes mig böra vara ägnat att befordra tillvaratagandet av nu anförda synpunkter, om gången av förfarandet icke helt fastläses i nu förevarande förordning utan får beträffande de olika detaljerna göras beroende av tillämpningsföreskrifter, som Kungl. Maj:t utfärdar. Då några direkt tillämpbara erfarenheter icke stå till buds, är nämligen önskvärt, att vid behov ändring kan utan omgång ske av detaljbestämmelserna. I fråga om innehållet i de i departementsförslaget upptagna föreskrifterna torde jag kunna inskränka mig till att hänvisa till 32—33 §§ nämnda förslag.

Bestämmelsen i kommittélagen om länsstyrelse såsom prövande myndighet i fråga om fattigvårdssamhälles och barnavårdsnämnds ersättningsskyldighet mot staten har bibehållits i departementsförslaget.

Jag har icke heller funnit skäl frångå kommitténs förslag om kammarrätten såsom överinstans i nu avsedda frågor.

Specialmotivering.

1 §.

Departements-
chefen. Kommittén har fixerat tiden för utrymningshjälpens utgående så, att den må avse den tid utrymningen varar, där ej Kungl. Maj:t medger, att utrymningshjälpen må utgå för längre tid. Syftet med bemyndigandet åt Kungl. Maj:t torde bli tillgodosett genom en bestämmelse av det innehållet, att utrymningshjälpen må avse den tid utrymningen varar ävensom den tid, som efter utrymningsens upphörande skäligen åtgår för återflyttning. Bestämmelsen utsäger blott vilken tid utrymningshjälpen skall *avse* och lägger ej hinder i vägen för att hjälpen *meddelas* före utrymningstiden.

Kommittéförordningen innehåller bestämmelse om att utrymningshjälp ej anses såsom fattigvård. Med hänsyn bland annat till den föreslagna regressrättsregeln mot fattigvårdssamhälle bör denna bestämmelse dock ej gälla utrymningshjälp till person, som mottagits till stadigvarande försörjning av fattigvårdssamhälle.

5 §.

Enligt 5 § kommittéförordningen skola barn tillhörande skolklasser eller barnhem, patienter å sjukhus ävensom personer intagna å andra anstalter vid gemensam bortflyttning erhålla transport, förplägnad och inkvartering in natura. Detsamma skall, där så finnes lämpligt, gälla beträffande medföljande lärare, läkare, vårdare och annan dylik personal. Utrymningshjälp i övrigt må

ock i den utsträckning, som finnes lämplig, tillhandahållas in natura på sätt nyss sagts.

Luftskyddschefen i Gävle anmärker, att det icke alltid torde vara behöfligt att å fattigvårds- och barnavårdsanstalt intagna klienter genom luftskyddsmyndighets försorg erhålla transport, förplägnad och inkvartering in natura mot ersättnings skyldighet. Däremot borde dylik hjälp in natura kunna erhållas, då så erfordras.

Såsom i den allmänna motiveringen angivits upptager departementsförslaget icke bestämmelser om s. k. utrymningshjälp mot kontant betalning. Denna omständighet är icke avsedd att äga reell betydelse utan endast att utslutande till det organisatoriska planet hänskjuta dylika frågor. I anledning härav har kommittéförordningens bestämmelse i 5 § om lärare m. fl. utgått i departementsförslaget.

*Departements-
chefen.*

Jag finner icke anledning upprätthålla den i kommittéförordningen gjorda distinktionen mellan dem som *skola* och dem som *må* erhålla naturahjälp. Med de i 4 § andra stycket angivna undantag gäller sålunda att naturahjälp meddelas allenast i mån av hjälpbehov. Behöver den evakuerade myndigheternas bistånd för erhållande av vård eller för anskaffande av bostad men besitter möjlighet att betala de erhållna förmånerna, blir samhällsverksamheten en organisatorisk angelägenhet, som utrymningsmyndigheterna äro skyldiga handhava men som ej regleras av förevarande förordning.

Begreppet nedsatt kostnad i förevarande paragraf torde böra ses i relation till det värde, som naturahjälpen enligt kommitténs i det föregående återgivna uttalande bör åsättas.

6 §.

Kommittéförordningen innehåller i 11 § en bestämmelse om att vederbörande myndighet äger i enlighet med de närmare föreskrifter, som därom meddelas, träffa avtal med sjukhus samt läkare och andra om tillhandahållande av sjukvård in natura. Träffandet av sådant avtal torde emellertid utgöra allenast en av de många åtgärder i rationaliserande syfte, som myndigheterna få anledning vidtaga under en utrymning. Bestämmelsen har därför ansetts icke böra inflyta i departementsförslaget.

*Departements-
chefen.*

8 §.

Denna paragraf motsvarar 7 § kommittéförordningen. Enligt sistnämnda paragraf må resebidrag avse resa från utrymningsorten till inkvarteringsorten och åter med järnväg, fartyg, spårväg, omnibus eller annat fortskaffningsmedel, som enligt myndighets anvisning tages i anspråk vid utrymningen.

I sitt yttrande har *luftskyddschefen i Karlskrona* framhållit, att omförmälda föreskrift icke gällde de personer, vilka på ett tidigt stadium avreste till annan ort. Enligt luftskyddschefens förmenande vore detta en bestämd olägenhet, enär det kunde åstadkomma obenägenhet att välja självordnad inkvartering.

Länsstyrelsen i Blekinge län har hänvisat till detta luftskyddschefens uttalande samt för egen del yttrat:

Även om en ändring i den riktning här nämnes av vissa praktiska skäl måhända ej anses kunna genomföras beträffande samtliga de samhällen, varom här är fråga, så ligger frågan väsentligen annorlunda till i fråga om fästningsstaden Karlskrona. Beträffande Karlskrona fästning måste av nära till hands liggande skäl varje åtgärd vara tacknämlig, som uppmuntrar till och underlättar en på ett tidigt stadium självordnad bortflyttning och inkvartering på annat håll. En dylik självordnad bortflyttning bör med bidrag i erforderlig utsträckning av statsmedel kunna ske även innan en alltid uppseendeväckande officiell uppmaning därtill skett i offentlig kungörelse av vederbörande myndighet. Det skulle vara tillräckligt att länsstyrelsen tillerkändes befogenhet att själv eller genom luftskyddschefen utbetala utrymningshjälp i enlighet med författningens grunder även till de personer, som före dylik offentlig uppmaning ville lämna fästningen. Att bestämma tidpunkten för tilldelandet av dylik befogenhet kan ju lämpligen läggas i Kungl. Maj:ts eller möjligen försvarsstabschefens hand. Den kungörelse, som därefter skulle behöva utfärdas på detta tidiga stadium, skulle sålunda icke innehålla någon uppmaning till bortflyttning utan endast ett meddelande att de, som frivilligt ville bortflytta redan då, ägde erhålla flyttningshjälp enligt samma grunder som om de bortflyttade efter uppmaning.

Ett spörsmål, som bör vinna sin lösning i detta sammanhang, är det, huruvida, när det gäller en frivillig självordnad bortflyttning — den må nu äga rum på ett sådant tidigt stadium som nu nämnts eller först efter offentlig uppmaning — resebidrag må utgå, hur långt bort från utrymningsorten inkvarteringsorten än är belägen, eller om en viss begränsning därvid skall iakttagas.

Jämväl länsstyrelsen i Östergötlands län ifrågasätter, huruvida icke någon maximering av resebidragets storlek borde äga rum. Det är knappast rimligt, säger länsstyrelsen, att staten skall bekosta exempelvis en malmöbos evakueringsresa till anhöriga i en lapplandsort.

Departements-
chefen. Stadgandet i kommittéförordningen att resa, för vilken resebidrag utgår, skall företagas med fortskaffningsmedel, som enligt myndighets anvisning tages i anspråk vid utrymningen, torde vara avsett att förebygga, att resebidrag utgår till resa med dyrare transportmedel än av förhållandena oundgängligen påkallas. Jag förutsätter emellertid, att myndigheterna skola av sig själva tillse, att missbruk härutinnan icke tillåtes. Då härtill kommer, att stadgandet kan giva upphov till den föreställningen, att det kontanta resebidraget skulle vara avsett för av myndigheterna i anledning av utrymningen särskilt ianspråktaga transportmedel, har förevarande stadgande erhållit en generellare avfattning i departementsförslaget än enligt kommitténs förslag.

Länsstyrelsens i Blekinge län nyss återgivna yttrande innebär, att i utrymningsproceduren eventuellt skulle inskjutas ytterligare ett stadium, därvid sikte närmast tagits på förhållandena i Karlskrona. Då för denna stad en tvångsevakuering, omfattande även andra grupper än barn och åldringar, kan tänkas bli aktuell, skulle man i så fall ha att särskilja tre stadier, karaktäriserade, det första av att, jämlikt av Kungl. Maj:t eller försvarsstabschefen meddelat och genom kungörelse bekantgjort beslut, utrymningshjälp med-

delades, ehuru någon uppmaning till utrymning icke förekommit, det andra av att uppmaning till utrymning utfärdats och det tredje av åläggande att bortflytta. Den kungörelse, som skulle inleda det första stadiet, torde emellertid av allmänheten komma att uppfattas som en uppmaning att utrymma, och skillnaden i det sätt, varpå utomstående uppfatta en sådan kungörelse och en kungörelse med uppmaning till frivillig bortflyttning, torde endast bli obetydlig. Då det vidare torde vara uppenbart, att endast en av myndigheterna företagen bedömning av läget kan bilda utgångspunkt för utrymningshjälpens utgående, har jag ansett mig icke kunna i annan form tillgodose det nu uttalade önskemålet än att den i kommittéförordningens 3 § upptagna bestämmelsen, att utrymningshjälp utgår till personer, tillhörande sådana befolkningsgrupper, vilka av myndighet genom kungörelse i vederbörlig ordning blivit ålagda eller uppmanade att i anledning av utrymningen bortflytta till annan ort, i departementsförslaget ändrats så tillvida, att de båda här kursiverade orden strukits.

Jag finner icke erforderligt att i författningstexten särskilt ange något maximum för resebidragen eller för längden av de med dessa bidrag bestridda resorna. Då myndigheterna i varje särskilt fall äga fri prövningsrätt, torde de säkerligen sällsynta försöken till missbruk härutinnan kunna stävjas inom ramen för denna prövningsrätt.

9 §.

Denna paragraf motsvarar 8 och 9 §§ kommittéförordningen.

I några yttranden ifrågasättes, huruvida icke jämte underhållsbidrag särskilda utrustningsbidrag borde utgå. Sålunda påpekar det borgarråd, som varit föredragande i *Stockholms stadskollegium* vid avgivande av yttrande över kommittéförslaget, att det i samband med en evakuering torde bli nödvändigt att förse vissa av de evakuerade med nödig utrustning vid avresan från utrymningsorten och även med viss utrustning å inkvarteringsorten, i synnerhet om utrymningen finge längre varaktighet. Det syntes enligt borgarrådet nödvändigt, att i förordningen klart angåves, att utrymningshjälpen även kunde omfatta sådan omedelbar utrustning i de fall behov därav föreläge.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län framhåller, att det torde få tagas för givet, att i förplägnad in natura icke inginge kläder och skodon, men fråga vore då om t. ex. skolbarn i internat vore berättigade till sådant underhållsbidrag, som försloge till anskaffande av kläder och skodon.

Av den i den allmänna motiveringen under rubriken »Olika former av utrymningshjälp och dessas innebörd» lämnade redogörelsen framgår, att underhållsbidragsbeloppen satts lika med familjepeningen i lägsta dyrort. Kommitténs motivering till dess förslag till familjebidragslag (statens off. utredn. 1939: 26, sid. 25) ger vid handen, att vid bestämmandet av storleken av familjepeningen hänsyn tagits till vad som erfordras för tillgodoseende av de nödvändigaste behoven, såsom föda, kläder, lyse, rengöringsmedel och dylikt, samt att kommittén, när läget vid bestämmelsernas tillämpning kunde antagas vara sådant, att hela nationen måste tvingas till sträng sparsamhet, ansett det till och med önskvärt, att familjepeningens maximum avpassades

*Departements-
chefen.*

så, att för det stora flertalet bidragstagare en viss sänkning av standarden bleve nödvändig.

Familjepenningen och därmed också underhållsbidraget avse alltså att tillgodose behovet jämväl för klädkontot. Något särskilt utrustningsbidrag såsom i yttranden föreslagits anser jag mig icke kunna förorda. Det kan emellertid inträffa fall, då understöd för utrustningen ter sig nära nog som en nödvändighet. Så kan vara fallet, när utrymning skett från en fattig och hårt skattetyngd kommun, som icke haft möjlighet att medverka till de bortflyttandes personliga utrustning. Omständigheterna vid utrymningen kunna vidare ha varit sådana, att kommunen icke medhunnit anskaffandet av nödvändig utrustning. Den nyanskaffning, som vid längre utrymning måste ske, torde ävenledes i ömmande fall kräva bistånd från statens sida. Av anförda skäl synes mig utrymningskommissionen böra äga möjligheter att vid sidan av utrymningshjälpsförordningen meddela understöd.

12 §.

Denna paragraf innehåller de bestämmelser, som i kommittéförordningen upptagits i dess 13 §. I sistnämnda paragraf benämnes skyldigheten att utföra arbete, som föranledes av utrymningen m. m. *arbetsplikt* och den andra i paragrafen föreskrivna skyldigheten *arbetsförmedlingsplikt*. Kommittén anför till motivering av förevarande stadgande följande:

I förslaget till familjebidragslag har upptagits en bestämmelse (16 §), enligt vilken Konungen äger att föreskriva skyldighet för bidragstagare att hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen anmäla sig såsom arbetssökande samt antaga lämpligt arbete, i den mån sådant erbjudes. I motiven till detta stadgande har framhållits, att begreppet »lämpligt arbete» erhållit en i författningarna om arbetslöshetsförsäkring och arbetslöshetshjälp bestämd betydelse, vilken borde vara normerande även vid tillämpningen av den föreslagna lagstiftningen. En motsvarande bestämmelse med avseende å dem, som erhålla utrymningshjälp, skulle med hänsyn till det stora antalet bland dem förekommande icke arbetsföra måhända vara av mindre praktisk betydelse, men principiellt bör samma regel gälla. Den skillnaden synes dock böra göras, att vid utrymning arbetsförmedlingsplikt i princip skall föreligga för arbetsföra och att det skall ankomma på vederbörande myndighet att under beaktande av arbetsmarknadens krav avgöra, om och när denna skyldighet skall göras gällande. De evakuerades arbetsplikt torde emellertid icke kunna tillfredsställande regleras enbart genom en sådan bestämmelse, som den nu angivna. Själva utrymningen och de evakuerades vistelse på inkvarteringsorten medföra en mängd arbetsuppgifter, och det skulle utan tvivel vara stötande, om dessa skulle utföras av ortsbefolkningen utan att de evakuerade i mån av förmåga lämnade sitt bistånd. Exempel på sådana arbetsuppgifter äro enklare arbeten för förbättring av byggnader, hantlangning av olika slag, körslor, vedhuggning, vattenbärning, matlagning, städning, tvätt o. s. v. Det bör självfallet åligga envar evakuerad att i mån av förmåga utan särskild ersättning biträda med dylikt arbete. Övervakandet av att denna skyldighet fullgöres torde böra ankomma på den myndighet, som handhar utrymningshjälpen. För verkligt yrkesarbete, som utföres åt staten eller inkvarteringsvärdar, bör givetvis betalning utgå efter de grunder, som tillämpas i allmänna marknaden.

I yttrandena ha socialstyrelsen och förste ställföreträdande luftskyddschefen i Stockholm anmärkt, att termen arbetsförmedlingsplikt icke vore lämplig.

Rörande förevarande stadgandes sakliga innehåll anför statens arbetsmarknadskommision:

De av kommittén föreslagna bestämmelserna om utrymningshjälp äro avsedda att vinna tillämpning i en situation, då stora grupper av medborgare fått sina existensformer helt förändrade. I en sådan situation måste samhällets resurser på alla olika områden tagas strängt i anspråk för att folkförsörjningen och landets försvar skall i görligaste mån kunna tryggas. Det framstår sålunda såsom naturligt och nödvändigt, att varje individ ställer sin arbetsförmåga till förfogande, och de av kommittén såsom villkor för erhållande av utrymningshjälp föreslagna bestämmelserna om arbetsplikt och arbetsförmedlingsplikt fylla därför en uppgift icke blott ur ordnings- och kontrollsynpunkt utan framförallt såsom ett led i samhällets möjligheter att uttaga folkets samlade arbetsprestationer. Med hänsyn till de synpunkter arbetsmarknadskommisionen har att företräda framstår det därför såsom i högsta grad önskvärt, att föreskrifter om arbets- och arbetsförmedlingsplikt äro utarbetade för att kunna vinna tillämpning under utrymning.

Luftskyddschefen i Gävle påpekar, att arbetsplikt och arbetsförmedlingsplikt kunna så åläggas, att en person får på grund av arbetsplikt arbeta hel arbetstid utan ersättning, under det att en annan person, som ålägges arbetsförmedlingsplikt, får betalning efter ortens pris.

Stockholms stads arbetslöshetskommittés direktör framhåller, att någon föreskrift lämpligen borde meddelas, som möjliggjorde att i fall där vederbörande å inkvarteringsorten utförde arbete i avsevärdare omfattning för sina respektive inkvarteringsvärdars räkning skäligen jämkning kunde ske i de utgående underhållsbidragen eller hyresbidragen.

I anledning av vad luftskyddschefen i Gävle och Stockholms stads arbetslöshetskommittés direktör anført vill jag understryka angelägenheten av att vid tillämpningen av förevarande stadgande tillses dels att större ojämnheter i det av den förstnämnde angivna hänseendet icke uppkomma, dels ock att intresset att tillförsäkra inkvarteringsvärdarna extra gottgörelse icke blir utslagsgivande i fråga om åläggandet av skyldighet att utan ersättning utföra arbete, som föranledes av utrymningen eller de bortflyttades vistelse å inkvarteringsorten; såsom kommittén påpekat bör därjämte betalning efter de grunder, som tillämpas i allmänna marknaden, utgå för verkligt yrkesarbete, som utföres åt inkvarteringsvärdar.

I anledning av anmärkningarna mot termen arbetsförmedlingsplikt har denna term liksom ock beteckningen arbetsplikt uteslutits i departementsförslaget.

19 §.

Denna paragraf motsvarar 17 och 18 §§ kommittéförordningen.

Länsstyrelsen i Blekinge län förklarar, att det synes länsstyrelsen, som om utan olägenhet skulle kunna genomföras den förenklingen att utrymnings-

Bihang till riksdagens protokoll 1940. 1 saml. Nr 148.

bidrag i regel utbetalades för två veckor i stället för såsom enligt förslaget en vecka.

Länsstyrelsen i Uppsala län yttrar:

Vid de underhandlingar, som förts mellan utrymningschefen i Uppsala stad och befolkningen i de tillämnade förläggningssorterna, har det visat sig att en huvudfråga är den om inkvarteringsvärdarnas trygghet för betalning. Visserligen torde man kunna antaga, att omedelbart vid evakueringen medlidandet med de personer som berövas sina hem gör sig gällande, men om evakueringen och intrånget hos inkvarteringsvärdarna vara någon längre tid samt betalningen icke inflyter punktligt, skulle helt säkert slitningar uppstå, som böra förebyggas. Länsstyrelsen anser det därför böra närmare övervägas, huruvida det icke är nödvändigt att låta staten i förhållande till inkvarteringsvärdarna svara för betalningen i alla de fall då utrymningshjälp enligt 3 § må utgå. Den enskildes ansvar för sig och de sina bör utkrävas genom ersättningsplikten.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anför, att då lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov och luftskyddskungörelsen innehölle föreskrifter om ersättning av allmänna medel för byggnader, som toges i anspråk för inkvartering genom myndigheternas försorg av invånare å ort, som hotades av anfall från luften, sådan omarbetning måste vidtagas av antingen nyssnämnda lag och kungörelse eller ock av det föreslagna stadgandet, att dubbelbetalning icke komme att ske.

*Departements-
chefen.*

Möjlighet synes mig böra föreligga att efter medgivande av centralmyndigheten få utbetalningsterminerna förlängda till exempelvis två veckor.

Jag är ense med länsstyrelsen i Uppsala län om vikten av att inkvarteringsvärdarna känna trygghet för betalningen. I vad angår upplåtelse av bostad synes detta intresse kunna tillgodoses genom den i kommittéförordningen föreslagna bestämmelsen, att inkvarteringsnämnd äger bestämma om hyresbidragets utbetalande direkt till inkvarteringsvärderna. Denna bestämmelse har i departementsförslaget kompletterats med en liknande föreskrift beträffande underhållsbidraget för det fall att vederbörande är inackorderad hos enskild. Genom förekomsten av nu nämnda bestämmelser synas värdarnas farhågor för bristande betalning kunna skingras.

I anledning av länsstyrelsens i Norrbottens län uttalande på denna punkt torde böra framhållas, att, då staten tvångsvis tager en bostad i anspråk jämlikt luftskyddsförfogandelagen och därvid blir ersättningskyldig gentemot bostadsinnehavaren, den utrymningshjälp, som meddelas genom att bostaden upplåtes åt en evakuerad, får anses lämnad in natura; bestämmelsen i förevarande paragraf om direktbetalning är sålunda då ej tillämplig.

20 §.

*Departements-
chefen.*

I förevarande paragraf, som motsvarar paragrafen med samma nummerbeteckning i kommittéförordningen, har jag allenast vidtagit den sakliga ändringen, att tiden, inom vilken anmälningsskyldigheten skall fullgöras, fixerats till en vecka. Den till förevarande bestämmelse knutna strafföreskriften i 35 § synes nämligen därigenom kunna betydligt lättare tillämpas.

Tiden en vecka har valts därför att under nämnda tid den, som åtnjuter kontanthjälp, regelmässigt lyft en utbetalning och därigenom givits anledning fullgöra sin anmälningsskyldighet.

22 §.

Kommittén har i 23 § kommittéförordningen upptagit bestämmelser om att utrymningshjälpen skall för den, som dömts till frihetsstraff, indragas under tiden för straffverkställigheten, samt att för den, som dömts till annat straff, hjälpen må helt eller delvis indragas under viss tid, högst en månad (första stycket). Vidare har kommittén föreslagit, att den, som i annat fall gjort sig skyldig till försummelse av vissa angivna slag, må, sedan han blivit hörd i ärendet, tilldelas varning, och att han tillika må avstängas från utrymningshjälp helt eller delvis under högst en månad (andra stycket).

I motiveringen till detta stadgande anför kommittén:

Under en utrymning uppkomma med nödvändighet en del problem av mer eller mindre ömtålig natur, avseende förhållandet mellan å ena sidan evakuerade personer och å andra sidan myndigheterna, ordsbefolkningen och andra evakuerade. De evakuerade lära i flertalet fall vara vana vid en avsevärt högre bostadsstandard än den, som förefinnes å inkvarteringsorten. Vistelsen på en ödlig landsbygd kan på många storstadsmänniskor verka deprimerande. Trångboddheten och nödvändigheten för olika familjer att dela kök m. m. kunna giva upphov till talrika konflikthanledningar. De evakuerade barnens uppförande kan hos inackorderingsvärdar och andra framkalla mer eller mindre berättigat missnöje. Dessa och andra irritationsmoment kunna medföra starka påfrestningar både för de evakuerade och för ordsbefolkningen, och den med nödvändighet schematiska planläggningen av utrymningen kan framkalla en kritik, som tager sig olämpliga former och urartar till kverulans. Det torde under sådana omständigheter vara en ofrånkomlig nödvändighet, att myndigheterna ådagalägga ett fast och resolut uppträdande och icke helt sakna medel att i disciplinär väg ingripa mot oroselement. I 23 § andra stycket har därför upptagits en bestämmelse om rätt för myndighet att i fall av olämpligt uppförande, vårdslöshet, liknöjdhet eller annan försummelse från den evakuerades sida i vissa exemplifierade eller därmed jämförliga fall meddela den försumlige varning eller helt eller delvis för viss tid avstånga honom från utrymningshjälp. Den invändningen ligger nära till hands, att dessa disciplinmedel ensidigt rikta sig mot de evakuerade. Härtill må emellertid erinras, att myndigheterna vid utövande av förfoganderätten ha anledning att avväga ingreppet i vederbörande bostadsinnehavares rättssfär under hänsyntagande till det tillmötesgående, han visar i fråga om gemensamt begagnande av utrymmen eller egendom av olika slag. Häri ligger i viss mån en motsvarighet till rätten att indraga utrymningshjälp.

Rörande vad kommittén sålunda föreslagit anför *svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet*, att indragning, då hjälptagare dömts till annat straff än frihetsstraff, knappast eller i varje fall endast undantagsvis synes böra ifrågakomma, samt att en sådan åtgärd i regel torde medföra, att vederbörande fattigvårdsstyrelse nödgas ingripa.

Luftskyddschefen i Tvings landsfiskalsdistrikts luftskyddsområde — i vars uttalande *länsstyrelsen i Blekinge län* instämmer — ifrågasätter om bestämmelsen om möjligheter att bestraffa sådana förseelser, som bestå i att inkvar-

terade på ett eller annat sätt förorsaka misshälligheter, med indragning helt eller delvis av utrymningshjälpen kunde praktiskt tillämpas. Det syntes nämligen inkonsekvent, att det å ena sidan föreskrives, att utrymningshjälp skall utgå med hänsyn till oundgängligt behov och alltså motsvara vad vederbörande ovillkorligen behöver för att kunna bo och livnära sig, men å andra sidan möjligheter givas att frantaga vederbörande detta livsuppehälle. Man måste, framhålles vidare, fråga sig hur en person, som drabbats av dylik indragning, skall kunna livnära sig under indragningstiden. Bestämmelsen syntes böra utbytas mot annan lämpligare påföljd, exempelvis tvångsförflyttning till sämre förläggning eller till sådan, där vederbörandes dåliga uppträdande icke kunde återverka å andras trevnad. — *Länsstyrelsen i Blekinge län* tillägger härutöver, att en indragning av utrymningshjälpen för den, som dömts till annat straff än frihetsstraff eller som uppträtt på i andra stycket beskrivet olämpligt sätt, säkerligen ofta skulle komma att gå ut icke blott över den skyldige utan även på ett betänkligt sätt över dennes inkvarteringsvärd.

Luftskyddsinspektionen ifrågasätter, om nu ifrågavarande påföljder verkligen kunna få någon praktisk betydelse. Att under de förhållanden, som råda då utrymningshjälp utgår, ifrågasätta fullständig indragning av hjälpen torde icke innebära annat än att hjälptagaren omedelbart måste omhändertagas av fattigvården. Inspektionen kan icke finna, att detta vore lyckligt, och finner i stället den utvägen tänkbar, att hjälpen minskades till storlek eller kvalitet.

*Departements-
chefen.*

Hyres- och underhållsbidragen äro ju, de förra uteslutande och de senare till största delen avsedda att täcka aktuella bostads- respektive förplägnadsbehov. Att dessa bidrag — i likhet med motsvarande naturahjälpsformer — icke kunna utgå under den tid vederbörande undergå ådömt frihetsstraff synes mig på grund härav så uppenbart, att särskild bestämmelse härom icke erfordras.

Jag delar de betänkligheter, som uttalats mot att tillgripa indragning av utrymningshjälpen såsom ett korrektionsmedel. Då den felande i de flesta fall måste givas samhälleligt understöd i annan form, synes indragningsbeslutet vara föga ägnat att ingiva respekt. Jag känner mig icke heller övertygad om att vederbörande inkvarteringsmyndigheter kunna förutsättas besitta den auktoritet, som är nödvändig, om ett varningsinstitut skall göra avsett gagn.

Jag inser å andra sidan önskvärdheten av att äga tillgång till något disciplinmedel. Ett medel, som härvidlag i allmänhet — om än i begränsad skala — torde stå till buds, är att minska de utgående utrymningshjälpsförmånerna. Utgår hjälpen in natura, kan denna minskning, såsom i ett yttrande påpekats, taga sig uttryck i tvångsförflyttning till sämre förläggning. Bestämmelse av nu antytt innehåll har upptagits i förevarande paragrafs första stycke. Andra stycket är avsett som ett stöd för myndigheterna i deras strävanden att eliminera uppkommande störningar mellan inkvarteringsvärdar och evakuerade.

Nu angivna möjligheter att minska utgående utrymningshjälpsförmåner äro, såsom av det föregående framgår, avsedda att tillgripas mot dem, vilka bryta mot den anda av samhällelig solidaritet, som man i ett dylikt läge har särskild

anledning kräva av medborgarna. Jag finner det därför icke förenligt med nämnda motivläge, att denna korrektionsmöjlighet skall få tillgripas utslutande av den anledningen, att vederbörande dömts till annat straff än frihetsstraff.

35 §.

Beträffande den mot förevarande paragraf svarande bestämmelsen i kommittéförordningens 22 § har *överexekutor i Luleå* anmärkt, att det syntes mindre tilltalande, att enbart vårdslöshet beträffande lämnande av oriktiga uppgifter skulle kunna beläggas med frihetsstraff.

I jämförelse med kommitténs förslag har i förevarande paragraf den sakändringen vidtagits, att vårdslöshet vid lämnande av oriktiga uppgifter kriminaliserats allenast då densamma är av grov beskaffenhet. *Departements-
chefen.*

36 §.

Av den organisation, som jag i det föregående förordat, följer, att besvär över inkvarteringsnämnds beslut bör anföras hos den av Kungl. Maj:t utsedda centralmyndigheten. *Departements-
chefen.*

Såsom jag förut framhållit bör någon annan organisatorisk förändring i fråga om handläggningen av utrymningsfrågorna å utrymningsorten icke ske än att luftskyddsorganen skola i utrymningsfrågor bli underställda utrymningskommissionen. Denna ståndpunkt framgår ock av 13 § andra stycket departementsförslaget. Då enligt luftskyddslagen länsstyrelsen inom varje län handhar ledningen av luftskyddet samt luftskyddschef inom luftskyddsområde utövar den omedelbara ledningen därav, bör fullföljd av luftskyddschefs beslut enligt förevarande förordning ske hos länsstyrelsen.

40 §.

I överensstämmelse med kommittéförslaget (26 § första stycket kommittéförordningen) har i förevarande paragrafs första stycke omflyttning likställts med bortflyttning. Huruvida bortflyttning eller omflyttning föreligger är enligt departementsförslaget beroende på om flyttningen sker från en kommun till annan eller endast till annan del av samma kommun. Flyttning till annan kommun inom samma luftskyddsområde utgör alltså bortflyttning. *Departements-
chefen.*

Den kommun, inom vilken omflyttning sker, blir enligt departementsförslagens terminologi såväl utrymningskommun som inkvarteringskommun. Med hänsyn till att omflyttningen icke sträcker sig utöver kommungränsen och då de sociala vårduppgifterna icke bli lika starkt framträdande vid omflyttning som vid bortflyttning, ter det sig som en onödig överorganisation att ha särskild mottagningsmyndighet för de omflyttade motsvarande inkvarteringsnämnderna. De ordinarie luftskyddsorganen böra därför handha jämväl de uppgifter, som vid bortflyttning ankomma på inkvarteringsnämnd.

Jag har ansett erforderligt låta i departementsförslaget inflyta den av kommittén föreslagna bestämmelsen (26 § andra stycket kommittéförordningen), enligt vilken Konungen äger bestämma, att utrymningshjälp skall utgå även

i andra fall än i förordningen nämnts. Denna bestämmelse kan behöva tagas i bruk exempelvis vid en större flyktingström till vårt land. Den föreslagna formuleringen är avsedd att möjliggöra att bestämmelserna om meddelande av olika former av utrymningshjälp men icke reglerna om utkrävande av ersättning för hjälpen bringas i tillämpning.

42 §.

Departements-
chefen.

Tillämpningsföreskrifter till förordningen äro erforderliga — förutom i de avseenden, varom i det föregående varit tal — jämväl i fråga om den kamerala kontrollen av utrymningshjälpmedlens handhavande.

Lag om vissa skyldigheter för kommun i avseende å utrymning m. m.

Såsom resultat av den överarbetning, som verkstälts av det vid departementspromemorian fogade förslaget till lag om skyldighet för kommun att fullgöra vissa av luftskyddsarts utrymning m. m. föranledda arbetsuppgifter har framkommit ett lagförslag med den beteckning som framgår av förestående rubrik. Med hänvisning i övrigt till vad vid behandlingen i det föregående av utrymningsorganiserande och av utrymningskostnaderna anförts rörande i lagförslaget behandlade spörsmål torde beträffande de särskilda bestämmelserna i lagförslaget böra framhållas följande.

1 §.

Enligt det vid departementspromemorian fogade lagförslaget skulle kommunerna i riket vara skyldiga att i den omfattning Konungen bestämmer fullgöra arbetsuppgifter, vilka vid utrymning i anledning av krig eller krigsfara av luftskyddsart eller annat område eller vid planläggning för sådan utrymning uppkomma i avseende å ordnande av inkvartering, handhavande av utrymningshjälp samt ombesörjande av erforderligt bistånd i övrigt åt dem, vilka flyttat från sin bostad eller bostadsort och tagit uppehåll inom kommunen (1 § första stycket). Vidare stadgades, att Konungen ägde föreskriva, att skyldigheten att fullgöra arbetsuppgifter av den art, som i första stycket sades, skulle beträffande viss eller vissa kommuner avse jämväl det fall, att ett större antal personer av annan anledning än utrymning för luftskyddsändamål tillfälligt toge uppehåll inom kommunen (1 § andra stycket).

I yttrande av *länsstyrelsen i Stockholms län* framhålles, att orden »utrymning av luftskyddsart eller annat område» borde utbytas mot »utrymning för luftskyddsändamål». Jämväl *länsstyrelsen i Norrbottens län* ifrågasätter, huruvida det icke bör angivas, att det är fråga om utrymning för luftskyddsändamål.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anser, att Konungens befogenhet att ålägga kommunerna uppgifter, varom nu är fråga, erhållit en alltför vidsträckt formulering.

Uttrycket »utrymning i anledning av krig eller krigsfara av luftskyddsort eller annat område» överensstämmer med formuleringen av 1 § förordningen om utrymningshjälp. Såsom tidigare omnämnts avses att nämnda förordning skall vara tillämplig även å en av militära skäl betingad utrymning. Jämväl den föreslagna lagen bör äga denna räckvidd. Departements-
chefen.

Behov av att på sätt 1 § andra stycket förutsätter göra lagen tillämplig jämväl då ej är fråga om utrymning föreligger för den händelse vårt land skulle få mottaga en större flyktingström.

3 §.

Det vid departementspromemorian fogade lagförslaget stadgar i 3 §, att inkvarteringsnämnd skall, om ej särskild sådan blivit tillsatt, utgöras i stad av drätselkammare och å landet av kommunalnämnd (första stycket). Om Konungen eller den myndighet Konungen därtill förordnar det föreskriver, skall kommun tillsätta särskild inkvarteringsnämnd. Sådan föreskrift må lämnas allenast beträffande kommun, inom vilken ett större antal personer jämlikt förefintliga planer för luftskyddet skola vid utrymning taga uppehåll (andra stycket). Har Konungen meddelat föreskrift enligt 1 § andra stycket, skall kommun, som beröres av föreskriften, ock tillsätta särskild inkvarteringsnämnd (tredje stycket). Utgöres inkvarteringsnämnd av drätselkammare eller kommunalnämnd, må Konungen förordna, att såsom ledamot i drätselkammare och kommunalnämnd därvid skall inträda av statlig myndighet förordnad person ävensom att drätselkammares och kommunalnämnds beslut uti ifrågavarande ärenden skola underställas statlig myndighets prövning (fjärde stycket).

I yttrande över nu ifrågavarande bestämmelser föreslår *drätselkammaren i Karlskrona*, att särskild inkvarteringsnämnd må av kommun utses, även om sådan ej skall tillsättas jämlikt lagens föreskrift eller förordnande därom ej givits av Konungen eller den myndighet Konungen därtill förordnat. Enligt *länsstyrelsen i Blekinge län* synas goda skäl tala härför. *Kommunalnämnden i Gråmanstorps kommun* föreslår den omformuleringen, att föreskrift om tillsättande av särskild inkvarteringsnämnd *skall* lämnas beträffande kommun, inom vilken ett större antal personer jämlikt förefintliga planer för luftskyddet skola vid utrymning taga uppehåll. *Medicinalstyrelsen* anser önskvärt, att en närmare precisering skedde av uttrycket »kommun, inom vilken ett större antal personer jämlikt förefintliga planer etc.» för angivande av det ungefärliga antal man här åsyftar. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* ifrågasätter, om icke skyldighet att tillsätta särskild inkvarteringsnämnd borde åvila varje kommun, till vilken utrymning vore planlagd; därigenom skulle vinnas en för det hela mera bestående och fast organisation.

Kvinnoföreningarnas beredskapskommitté ifrågasätter, huruvida drätselkammare och kommunalnämnd kunna anses utan vidare lämpade att handha de med inkvartering inom kommunen förenade ofta ytterst ömtåliga och grannliga arbetsuppgifterna. Dessa uppgifter torde enligt kommittén i alldeles särskilt hög grad kräva kvinnlig sakkunskap för sin lösning. Flertalet drätsel-

kamrar och kommunalnämnder hade emellertid icke några kvinnliga ledamöter. Om i sådant fall den av statlig myndighet förordnade personen icke regelmässigt bleve en därtill lämplig kvinna, skulle många inkvarteringsnämnder komma att sakna kvinnlig sakkunskap.

Frågan om statlig representation i samt underställningsförfarande för drätselkammare och kommunalnämnd då dessa fungera såsom inkvarteringsnämnd har berörts i några yttranden. Sålunda ifrågasätter *drätselkammaren i Karlskrona* lämpligheten av att det må kunna förordnas, att varje beslut i inkvarteringsärende skall underställas statlig myndighets prövning. Föreskriften borde enligt *drätselkammaren* på lämpligt sätt modifieras. *Länsstyrelsen i Blekinge län* anser det principiellt oriktigt dels att åt Konungen lämnas öppet att meddela sådana bestämmelser, att i somliga drätselkamrar och kommunalnämnder skulle såsom ledamot inträda, i andra icke inträda särskilt kronoombud, dels att formellt lämna Konungen möjlighet stadga att samtliga av drätselkammare och kommunalnämnd i deras egenskap av inkvarteringsnämnd fattade beslut skola underställas statlig myndighet. *Luftskyddsnämnden i Skövde* anser det stridande mot kommunernas självbestämmanderätt, att en statlig myndighet skulle äga att förordna ledamöter i kommunala nämnder. Även ur praktisk synpunkt synes det nämnden olämpligt med en statligt förordnad ledamot. Nämnden framhåller, att kommunerna på andra områden erhålla statsmedel i olika former utan att det av denna anledning ansetts nödvändigt eller lämpligt att utöva kontroll genom statligt förordnade ledamöter i vederbörande kommunala nämnder. *Kommunalnämnden i Stenbrohults kommun* framhåller, att det för de nu ifrågasatta bestämmelserna icke utgör någon bärande motivering, att nämnderna ha statliga medel till sitt förfogande. Kommunalmännen, vilka utgöra en stor samhällstillgång, sätta, enligt vad kommunalnämnden vidare framhåller, icke värde på något förmynderskap.

Departements-
chefen.

Jag har förut framhållit, att särskild inkvarteringsnämnd icke skall tillsättas utan att för densamma föreligga uppgifter, vilka kunna bilda underlag för en dylik organisation. Huruvida så är fallet är beroende på innehållet av de vid varje särskild tidpunkt gällande planerna. Jag kan icke finna någon olägenhet förenad med att avgörandet härutinnan förlagts centralt. Däremot synes, såsom kommunalnämnden i Gråmanstorps kommun påpekat, det böra vara obligatoriskt att meddela föreskrift om att särskild inkvarteringsnämnd skall inrättas, då förutsättningarna härför äro för handen.

Först genom den praktiska erfarenheten torde tillräckligt säker vägledning erhållas för bedömande, vilken nedre gräns med avseende å arbetsuppgifternas omfattning, som lämpligen bör utstakas för tillsättande av särskild inkvarteringsnämnd. Det är emellertid antagligt, att i de fall, då särskild inkvarteringsnämnd ej tillsatts, arbetsuppgifterna såsom regel komma att begränsa sig till att åt personer, vilka flyttat till anförvanter eller dem eljest närstående personer i kommunen, meddela kontanthjälp. Med hänsyn härtill torde det i de flesta fall befinnas lämpligt att överlåta denna prövning åt samma kommunala organ, som å kommunens vägnar handhar prövningen av ärenden enligt den föreslagna krigsfamiljebidragsförordningen. För att möjliggöra en sådan an-

passning föreslås, att kommunen skall äga uppdraga åt ett befintligt organ att fungera såsom inkvarteringsnämnd, varvid dock — för att hjälpen ej skall framstå såsom fattigvård — undantag gjorts för fattigvårdsstyrelse.

De bestämmelser, som i det vid departementspromemorian fogade lagförslaget givits rörande statlig representation och underställning, äro måhända ägnade att uppfattas som ett onödigt ingrepp i den av staten oberoende ställning, som drätselkammare och kommunalnämnd eljest intaga. Jag finner visserligen nödvändigt med en statlig kontroll över det sätt, varpå de till förfogande ställda statsmedlen handhas, men med hänsyn till de begränsade uppgifter, vilka, såsom nyss nämnts, komma att åvila inkvarteringsnämnderna i de fall då särskilda sådana ej tillsatts, torde det föreslagna statliga representantskapet och underställningsförfarandet icke vara ur kontrollsynpunkt oundgängligt. Något stadgande motsvarande 3 § fjärde stycket i det vid promemorian fogade lagförslaget är därför icke upptaget i departementsförslaget. I stället har i 2 § departementsförslaget införts en uttrycklig föreskrift om skyldighet för de kommunala inkvarteringsnämnderna att efterkomma av centralmyndigheten meddelade föreskrifter. Med hänsyn till att formell möjlighet finnes att underkasta varje utrymningshjälpsärende omprövning är räckvidden av detta stadgande ej obetydlig. Om vid inspektion av inkvarteringsnämnd befunnits, att exempelvis behovsprövningen i visst utrymningshjälpsärende varit släpphänt, kan föreskrift lämnas om rättelse härav beträffande den för framtiden utgående hjälpen. Detta gäller jämväl i fråga om de särskilda inkvarteringsnämnderna. Beträffande dessa är dessutom i det uppgjorda utkastet till kungörelse om inkvarteringsnämnder automatisk underställning till inkvarteringschefen föreskriven för vissa fall.

4 §.

I fråga om bestridandet av utrymningskostnaderna hänvisas till vad under rubriken Utrymningskostnaderna anförts.

Det vid departementspromemorian fogade lagförslaget innehöll i 4 § därjämte det stadgandet, att de av inkvarteringsnämnds verksamhet föranledda kostnader, som kommun, inom vilken nämnden är verksam, icke vore pliktig bestrida, vore kommunen dock skyldig förskottsvis ställa till förfogande, i den mån det erfordrades för verksamhetens uppehållande.

I flera yttranden har påpekats, att skyldigheten att förskjuta driftkostnader för inkvarteringarna kan för små kommuner bli alltför betungande.

Statsverket bör tillhandahålla inkvarteringsnämnderna lämpliga förskott för bestridande av deras utgifter. Närmare bestämmelser härom torde kunna meddelas i administrativ ordning. Skulle emellertid tillhandahållna förskottsmedel ej förslå, bör inkvarteringskommunen, i avvaktan på att medel erhållas, själv bestrida förekommande utgifter; i annat fall kunna utrymningshjälpstagarna bliva oförskyllt lidande. Det torde ligga i sakens natur, att denna inkvarteringskommunens skyldighet icke gäller i sådana fall, då kommunen saknar resurser att fullgöra skyldigheten.

*Departement
chefen.*

I den mån statsverket ej självt svarar för förskotterade kostnader, skola dessa givetvis sökas åter av den, som svarar för desamma.

5 §.

Departements-
chefen.

I 5 § i det vid promemorian fogade lagförslaget voro bestämmelser — mot-svarande de i 5 § lagen den 15 juni 1939 om skyldighet för kommun att full-göra vissa av krig m. m. föranledda arbetsuppgifter givna föreskrifterna — upptagna rörande vissa maktmedel i händelse av underlåtenhet från kommuns sida att fullgöra de i lagen stadgade skyldigheterna. Med hänsyn främst till den nu föreslagna kostnadsfördelningen torde emellertid dessa bestämmelser icke vara erforderliga, varför de utgått i departementsförslaget. Till dess 5 § har i stället promemorieförslagets 6 § överflyttats.

Lag om ändrad lydelse av 18 § luftskyddslagen.

Departements-
chefen.

Det förslag till utrymningens organiserande, till vilket jag i det föregående givit min anslutning, avviker uppenbarligen i väsentliga delar från de i luft-skyddslagen förekommande bestämmelserna. Med hänsyn bland annat till utrymningskommissionens administrativa karaktär torde — åtminstone i av-vaktan på den kodifiering av samtliga luftskyddsrättsliga bestämmelser jag förut ställt i utsikt — någon inarbetning i luftskyddslagen av särbestäm-melser rörande utrymningen nu icke böra företagas. Jag föreslår i stället ett tillägg till 18 § luftskyddslagen, innehållande ett bemyndigande för Konungen att i fråga om åtgärder, som avse utrymning för luftskyddsändamål, meddela särskilda föreskrifter angående luftskyddets organisation och förberedande. Nämnda paragraf innehåller redan nu bemyndigande för Konungen att i vissa angivna fall meddela särföreskrifter.

Det har under planlägningsarbetet för luftskyddet visat sig, att de åtgärder, som äro erforderliga i avseende å det av luftskyddshänsyn betingade undanförandet av egendom, lämpligen böra vidtagas i annan ordning än — såsom luftskyddsförfattningarna förutsätta — uteslutande genom de ordinarie luftskyddsorganens försorg. Vissa förslag i ämnet ha framställts i en av luft-skyddsinspektionen till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse. Det synes med hänsyn härtill påkallat, att det Konungen i 18 § luftskyddslagen givna bemyndigandet får omfatta jämväl dylikt undanförande.

Vad nu föreslagits har upptagits i ett särskilt förslag till lag om ändrad lydelse av 18 § luftskyddslagen.

Förordning med vissa bestämmelser om legosängsavgifter under utrymning.

Sociala försvarsberedskapskommitténs förslag till förordning om utrymningshjälp innehåller i 12 § vissa bestämmelser rörande sjukhus-avgifter vid utrymning. Enligt paragrafens första stycke äro de personer, å vilka förordningen föreslagits skola vara tillämplig — alltså personer tillhörande sådana befolkningsgrupper, vilka av myndighet genom kungörelse i

vederbörlig ordning blivit ålagda eller uppmanade att i anledning av utrymningen bortflytta till annan ort — i den mån de själva bekosta sjukvården berättigade till vård å sjukhus, varå lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus är tillämplig, på samma villkor, som gälla för sjuka från det landstingsområde eller från den kommun, som driver sjukhuset. I paragrafens andra stycke stadgas, att ägare av sjukhus, som meddelat sjukvård enligt vad i första stycket sägs är av staten berättigad till ersättning i enlighet med vad i lag är stadgat om ersättning för sjukhusvård av krigsskadade, dock med avdrag för vad som guldits av enskild.

I motiveringen till detta stadgande anför kommittén:

Enligt 17 § lagen den 22 juni 1928 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus (svensk författningssamling 1932:114) äger den, som driver sjukhus, bestämma efter vilka grunder och till vilket belopp legosängsavgift skall erläggas för den, som är intagen å sjukhuset, och avgiften kan därvid, såsom i allmänhet sker, sättas till lägre belopp för sjuka från det landstingsområde eller från den kommun, som driver sjukhuset, än för andra patienter. I 12 § första stycket av förevarande förslag har, i enlighet med vad i den allmänna motiveringen anförts, upptagits en bestämmelse, som berättigar de evakuerade till sjukhusvård på samma villkor som landstingsområdets eller kommunens egna invånare. Då emellertid sjukhusets självkostnader i allmänhet flerdubbelt överstiga taxan för inomlänspatienter, förutsätter denna bestämmelse, att staten tillskjuter så stort belopp, att sjukhuset erhåller skäligen ersättning för sina kostnader. Enligt 9 § lagen den 22 juni 1939 (nr 310) om sjukhusvård vid krig eller krigsfara skola kostnaderna för vård av krigsskadade (även civila) å icke-statliga sjukhus bestridas av statsmedel; enligt 10 § samma lag skall sjukhusets ersättningsanspråk prövas i den ordning, som är stadgad beträffande rekvisition. Det synes önskvärt, att vårdkostnaden, därest så kan ske, upptages i rekvisitionstaxa. I detta sammanhang må ifrågasättas, om icke bland de till riksvärderingsnämndens förfogande stående sakkunniga borde ingå en person med erfarenhet på sjukhusväsendets område. I varje fall synes det lämpligt, att nu angivna ordning får gälla även för bestämmande av ersättning till sjukhus, som meddelat sjukvård åt evakuerade, detta vare sig avtal mellan vederbörande luftskyddsmyndighet och sjukhuset träffats om naturhjälp eller evakuerad erhållit vård enligt taxan för inomlänspatienter. I senare fallet skall givetvis avdrag ske med det belopp, som patienten själv erlagt.

I yttranden över kommitténs betänkande förklarar sig *riksvärderingsnämnden* icke ha funnit anledning till erinran mot förslaget. *Riksvärderingsnämnden* meddelar härjämte, att nämnden har under utredning frågan om upprättande av taxa å sådana vårdkostnader, som avses i kommittéförslaget. Nämnden framhåller tillika lämpligheten av att bland de till nämndens förfogande stående sakkunniga finnes person med erfarenhet på sjukhusväsendets område, vilken syntes böra utses av medicinalstyrelsen.

Länstyrelsen i Älvsborgs län anser vad kommittén i 12 § andra stycket föreslagit böra förtydligas så, att rätten till ersättning av statsmedel endast skall avse sjukvård åt evakuerad, som icke är bosatt inom det landstingsområde eller den kommun som driver sjukhuset.

Medicinalstyrelsen har icke något att erinra mot kommitténs förslag.

Departements-
chefen.

Som bekant göres vid fastställandet av legosängsavgifterna vid lasarett och sjukstugor skillnad mellan patienter från det egna sjukvårdsområdet och patienter från annat sjukvårdsområde, i det att för de senare bestämmas långt högre avgifter än för de förra. De konsekvenser detta system medför i första hand för den allmänhet, som vid insjuknandet vistas utanför det egna sjukvårdsområdet, uppmärksammades av statens sjukvårdskommitté, som i sitt betänkande angående den slutna kroppssjukvården i riket föreslog (statens off. utredn. 1934: 22, sid. 510) införande i 17 § sjukhuslagen av en bestämmelse av innebörd, att person, som under vistelse i främmande sjukvårdsområde där insjuknade och för vård intoges å allmän sal vid sjukhus inom området, skulle i fråga om legosängsavgift likställas med inomlänspatient samt att skillnaden mellan avgiften för utomläns- och inomlänspatient i sådant fall skulle av det egna områdets myndigheter erläggas till det främmande områdets. Därest detta förslag realiserats, vilket icke skett, skulle därav automatiskt ha följt, att vid utrymning sjukhusvården för de evakuerade själva betingat samma kostnad som för inkvarteringsortens invånare men att skillnaden mellan utomläns- och inomlänsavgift erlagts av landsting eller kommun i hemorten.

De vid utrymning rådande särskilda förhållandena samt den omständigheten att det är till följd av det statliga utrymningspåbudet som vederbörande måste beredas vård inom det främmande sjukvårdsområdet motivera dock enligt min mening det ställningstagandet, att den ersättning, som bör till vederbörande sjukhusinrättning utgå utöver inomlänsavgiften, bestrides av statsverket.

I en till innevarande års riksdag avlåten proposition, nr 75, har ett liknande spörsmål varit uppe till behandling, såvitt avser kostnaderna för sjukhusvård åt icke krigsskadade evakuerade finska medborgare. I nämnda proposition förutsattes, att den avgift, som, där förhållandena så medgiva, skall uttagas av patienten, fastställes till ett fixt belopp, nämligen tre kronor för dag. De skäl, som i nämnda fall föranlett, att man genom fastställande av ett fixt belopp velat undvika de växlingar i vårdkostnaden för de finska medborgarna, som de olika beloppen inom skilda län av inomlänsavgifterna eljest skulle ha medfört, torde ej med samma styrka göra sig gällande i nu förevarande fall.

Jag biträder sålunda vad kommittén i nu omnämnda hänseenden föreslagit. Jag finner ej heller anledning frångå den anknytning kommittén i fråga om den statliga ersättningen sökt till lagen om sjukhusvård vid krig eller krigsfara.

Kommitténs nu ifrågavarande förslag ingår såsom nämnts i den av kommittén föreslagna förordningen om utrymningshjälp, närmare bestämt under rubriken sjukhjälp. Det torde dock ej ha varit kommitténs avsikt, att den förmån, som genom stadgandet beredes de evakuerade i jämförelse med andra, vilka insjukna inom främmande sjukvårdsområde, skulle i något hänseende — exempelvis i fråga om ersättningsskyldighet — vara att jämställa med den genom förordningen reglerade utrymningshjälpen.

Systematiskt synes ifrågavarande stadgande närmast icke vara hemmahörande bland utrymningshjälpsbestämmelserna. Såvitt avser förhållandet mellan den, som driver sjukhuset, och patienten torde stadgandet innebära en utvidgning av de fall, i vilka den förre enligt 17 § sjukhuslagen (i dess lydelse enligt Sv. förf.-saml. 1932: 114) ålagts att i avgiftshänseende såsom inomlänspatienter betrakta vissa angivna kategorier. Då det emellertid icke syntes lämpligt att i sjukhuslagen intaga en närmast för krigsförhållanden avsedd föreskrift, ha nu ifrågavarande bestämmelser erhållit sin plats i en särskild förordning, benämnd förordning med vissa bestämmelser om legosängsavgifter under utrymning.

Innebörden av denna förordning är följande. Då evakuerad person intages för vård å landstings- eller kommunalt sjukhus, får högre avgift icke utkrävas av denne än vad som utgår för inomlänspatient. Staten tillförsäkrar sjukhusen rätt att för vård av evakuerade personer från annat sjukvårdsområde erhålla ersättning enligt de grunder och i den ordning, som äro stadgade beträffande rekvisition för krigsmaktens behov. För icke medellös person ersätter staten alltså sjukhuset skillnaden mellan den enligt rekvisitionslagen bestämda ersättningen och inomlänsavgiften. För medellös person ersätter staten sjukhuset hela vårdkostnaden, bestämd enligt rekvisitionslagen. Den del, som i sistnämnda fall motsvarar inomlänsavgiften, blir att betrakta såsom in natura lämnad utrymningshjälp, varå utrymningshjälpsbestämmelserna bli tillämpliga.

Departementschefens hemställan.

Departementschefen hemställer härefter, att upprättade förslag till
förordning om utrymningshjälp,
lag om vissa skyldigheter för kommun i avseende å utrymning m. m.,
lag om ändrad lydelse av 18 § luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504)
samt
förordning med vissa bestämmelser om legosängsavgifter under utrymning
måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Anders Lundstedt.

Kommitténs förslag.

Bilaga A.

Förslag
till
Förordning om utrymningshjälp.

Häri genom förordnas som följer:

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Vid utrymning i anledning av krig eller krigsfara av luftskyddsart eller annat område beredes i enlighet med bestämmelserna i denna förordning utrymningshjälp genom statens försorg.

Utrymningshjälp meddelas såsom *naturahjälp*, *utrymningsbidrag* eller *sjukhjälp* och må avse den tid utrymningen varar, där ej Kungl. Maj:t medger, att utrymningshjälpen må utgå för längre tid.

Om skyldighet för den, som mottagit utrymningshjälp, att härför utgiva ersättning gäller vad i särskild lag stadgas. Utrymningshjälp anses ej såsom fattigvård.

2 §.

Med *utrymningsort* förstås i denna förordning den luftskyddsart (kommun), som utrymmes, och med *inkvarteringsort* den kommun, varest uppehåll tages.

3 §.

Utrymningshjälp må utgå till personer tillhörande sådana befolkningsgrupper, vilka av myndighet genom kungörelse i vederbörlig ordning blivit ålagda eller uppmanade att i anledning av utrymningen bortflytta till annan ort.

4 §.

Utrymningshjälp må, där ej fråga är om naturahjälp mot kontant betalning eller hjälpen av organisatoriska skäl måste utgå likformigt till en viss grupp av personer, meddelas allenast i den mån den hjälpsökandes för tillfället disponibla inkomst eller förmögenhet icke förslår till bekostande av resa samt livsuppehälle och bostad å inkvarteringsorten ävensom erforderlig sjukvård.

Vid prövning av hjälpbehovet må hänsyn ej tagas till moderskapspenning, moderskapshjälp eller mödrahjälp, vartill sökande kan vara berättigad.

Om naturahjälp.

5 §.

Barn tillhörande skolklasser eller barnhem, patienter å sjukhus ävensom personer intagna å andra anstalter skola vid gemensam bortflyttning erhålla

transport, förplägnad och inkvartering in natura. Detsamma skall, där så finnes lämpligt, gälla beträffande medföljande lärare, läkare, vårdare och annan dylik personal.

Utrymningshjälp till övriga i 3 § avsedda personer må ock, i den utsträckning som finnes lämplig, tillhandahållas in natura på sätt i första stycket sägs.

Om utrymningsbidrag.

6 §.

Är sådant behov av hjälp för handen, som i 4 § första stycket sägs, skall utrymningsbidrag utgå, i den mån naturhjälp icke lämnas, dock med iakttagande av vad i 9 § stadgas.

Utrymningsbidrag utgöres av *resebidrag*, *underhållsbidrag* och *hyresbidrag*.

7 §.

Resebidrag må avse resa från utrymningsorten till inkvarteringsorten och åter med järnväg, fartyg, spårväg, omnibus eller annat fortskaffningsmedel, som enligt myndighets anvisning tages i anspråk vid utrymningen.

8 §.

Underhållsbidrag må högst utgöra för ensam person över sexton år eller person, som förestår hushåll, en krona 75 öre samt för annan person, om denne fyllt sexton år, en krona och eljest 70 öre, allt för dag. Bidraget fastställas särskilt för varje person.

9 §.

Ändå att förplägnad åtnjutes in natura, må underhållsbidrag för bestri- dande av smärre personliga utgifter kunna utbetalas till person över sexton år med högst 50 öre eller, om han har att draga försorg om barn, med högst nämnda belopp, ökat med 25 öre för varje barn, allt för dag räknat.

10 §.

Hyresbidrag avseende kostnad för anskaffning av nödig bostad å in- kvarteringsorten må högst utgöra för ensam person över sexton år och person, som förestår hushåll, 60 öre för dag och för annan person 30 öre för dag. Bidrag till medlemmar i gemensamt hushåll fastställas för hushållet i dess helhet. Minskas hushållet, och föranledes därav nedsättning av hyresbidraget, äger vederbörande myndighet fastställa lämplig tidpunkt, från vilken nedsättningen skall tillämpas.

Om sjukhjälp.

11 §.

Sjukhjälp omfattar erforderlig läkar- och sjukhusvård jämte läkemedel ävensom transport till eller från läkare eller vårdanstalt.

Sjukhjälp tillhandahålles, enligt vederbörande myndighets beprövande, in natura eller såsom sjukersättning. Myndigheten äger i enlighet med de närmare föreskrifter, som därom meddelas, träffa avtal med sjukhus samt läkare och andra om tillhandahållande av sjukvård in natura.

12 §.

I 3 § avsedda personer äro, i den mån de själva bekosta sjukvården, berättigade till vård å sjukhus, varå lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus är tillämplig, på samma villkor, som gälla för sjuka från det landstingsområde eller från den kommun, som driver sjukhuset.

Ägare av sjukhus, som meddelat sjukvård enligt vad i första stycket sägs, är av staten berättigad till ersättning i enlighet med vad i lag är stadgat om ersättning för sjukhusvård av krigsskadade, dock med avdrag för vad som guldits av enskild.

Om arbetsplikt och arbetsförmedlingsplikt.

13 §.

Såsom villkor för erhållande av utrymningshjälp skall gälla, att person, som icke är arbetsoförmögen, är skyldig att dels utan ersättning utföra arbete, som föranledes av utrymningen eller de utflyttades vistelse å inkvarteringsorten (*arbetsplikt*), dels ock, där så finnes skäligt, hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen anmäla sig såsom arbetssökande samt antaga lämpligt arbete, i den mån sådant erbjudes (*arbetsförmedlingsplikt*). Arbetsförmedlingsplikt må ej åläggas den, som på grund av vård om andra utflyttade är hindrad att antaga arbete.

Om vad som förstås med lämpligt arbete gäller vad därom stadgas i förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor.

Om utrymningshjälpens handhavande m. m.

14 §.

Utrymningshjälpen handhaves av vederbörande länsstyrelse samt, enligt länsstyrelsens närmare föreskrifter, av underlydande luftskyddschefer eller särskilt inrättade luftskyddsorgan (*lokala luftskyddsmyndigheter*). Sker utrymning från ett län till annat, ordnas transport (utbetalas resebidrag) av den länsstyrelse (lokala luftskyddsmyndighet), varunder utrymningsorten i luftskyddshänseende lyder, medan utrymningshjälpen i övrigt handhaves av den länsstyrelse (lokala luftskyddsmyndighet), under vilken inkvarteringsorten i nyssnämnda hänseende lyder.

15 §.

Den, som önskar erhålla utrymningshjälp, skall göra skriftlig *ansökan* om hjälpen, därest denna avser resa, hos den lokala luftskyddsmyndigheten i utrymningsorten och eljest hos nämnda myndighet i inkvarteringsorten. Därjämte åligger det en var, som önskar myndighets bistånd vid anskaffande av bostad å inkvarteringsorten eller som eljest från utrymningsorten början är

i behov av utrymningshjälp in natura, att härom före utrymningen göra skriftlig *anmälan* hos den lokala luftskyddsmyndigheten å utrymningsorten. Ansökan eller anmälan må för personer, som tillhöra samma hushåll, göras genom den, som förestår hushållet.

Ansökan eller anmälan skall för varje däri avsedd person innehålla uppgift om namn, yrke, födelsedatum samt bostadsadress i utrymningsorten och, där så kan ske, i inkvarteringsorten.

Ansökan om utrymningshjälp avseende resa skall därjämte innehålla en på heder och samvete avgiven förklaring, att sökanden saknar medel för resekostnadernas bestridande. Annan ansökan skall såvitt möjligt vara åtföljd av en på heder och samvete avgiven *deklaration* rörande sökandes och gentemot sökande försörjningspliktiga personers ekonomiska förhållanden. Den lokala luftskyddsmyndigheten må, om den finner skäl därtill, förelägga sökande att inkomma med deklaration, och i avvaktan därpå uppskjuta prövningen av ansökan.

Anmälan, som i första stycket sägs, skall innehålla, förutom i andra stycket angivna uppgifter, upplysning om vilket slag av utrymningshjälp, som erfordras. Därjämte skall angivas, huruvida och till vad belopp anmälare anser sig kunna utgiva kontant ersättning för utrymningshjälpen.

Ansökan, anmälan och deklaration, som avses i denna paragraf, skola såvitt möjligt avfattas å blankett, vartill luftskyddsinspektionen fastställer formulär. Ansökan eller anmälan erfordras icke för personer, vilka under utrymningen åtfölja skolklass eller anstalt. Vad ovan är sagt om deklaration eller annan uppgift om ekonomiska förhållanden skall ej äga tillämpning, då fråga är om utrymningshjälp, som meddelas utan återbetalningsskyldighet.

16 §.

Kungörelse om vad hjälpsökande har att iakttaga för erhållande av utrymningshjälp skall, därest utrymning anbefalles eller Kungl. Maj:t eljest det föreskriver, utfärdas av vederbörande länsstyrelse eller lokala luftskyddsmyndighet.

17 §.

Utrymningsbidrag utbetalas i förskott för vecka; dock att länsstyrelsen med avseende å förestående återflyttning eller andra särskilda omständigheter må föreskriva undantag härifrån.

18 §.

Har ansökan om utrymningsbidrag skett gemensamt enligt vad i 15 § första stycket sägs, bör, där ej särskilda skäl föranleda till annat, bidraget utbetalas till den, som förestår hushållet. Vederbörande myndighet äger, där så finnes lämpligt, utbetala hyresbidrag direkt till hyresvärderna.

Kontrollbestämmelser.

19 §.

Beviljar myndighet i inkvarteringsorten ansökan, varom stadgas i 15 § första stycket, utan att i tredje stycket av samma paragraf omfördäld de-

klaration avgivits, skall myndigheten samtidigt förelägga sökanden att inom viss kortare tid inkomma med sådan deklaration vid äventyr, att utrymningshjälpen kan indragas. Myndigheten må ock, där så finnes påkallat, förelägga alla eller vissa hjälptagare att inkomma med ny deklaration.

20 §.

Den, som åtnjuter utrymningshjälp, är skyldig att ofördröjligen till den lokala luftskyddsmyndigheten i inkvarteringsorten lämna uppgift om inträffade förändringar, vilka kunna vara av betydelse för hjälpbehovets bedömande, såsom att hjälptagaren eller gentemot denne försörjningspliktig person erhållit avlönat arbete eller eljest högre inkomster, att hjälptagaren avflyttat till annan ort eller intagits å sjukvårds- eller annan anstalt eller ock att hjälptagaren verkställt ombyte av bostad. För hushåll skall uppgiftsplikten fullgöras av den, som förestår hushållet.

21 §.

Den lokala luftskyddsmyndigheten skall granska inkomna deklarationer och uppgifter och, där så anses nödigt, söka införskaffa kompletterande upplysningar. Finnes uppenbart, att förutsättningar för meddelande av utrymningshjälp ej längre äro för handen, skall vederbörande avstängas från vidare hjälp. Myndigheten må ock kunna besluta om minskning av naturahjälp eller nedsättning av utrymningsbidrag.

Ansvarsbestämmelser m. m.

22 §.

Har någon åsidosatt skyldighet, som i 20 § sägs, eller till stöd för ansökan om utrymningshjälp mot bättre vetande eller av vårdslöshet lämnat oriktig uppgift, straffes med fängelse eller dagsböter, där ej straff å gärningen är i allmänna strafflagen utsatt.

Böter tillfalla kronan.

23 §.

Har någon, som åtnjuter utrymningshjälp, dömts till frihetsstraff, skall den myndighet, som meddelat hjälpen, indraga denna under tiden för straffverkställigheten. Har hjälptagare dömts till annat straff, må myndigheten indraga hjälpen helt eller delvis under viss tid, högst en månad.

Har i annat fall än i första stycket sägs hjälptagare gjort sig skyldig till olämpligt uppträdande mot myndigheter, anstaltspersonal, inackorderingsvärdar eller andra, med vilka han i anledning av utrymningen haft att träda i förbindelse, vårdslöshet vid handhavande av annans egendom, liknöjdhet i fråga om tillsyn över minderåriga familjemedlemmar eller annan därmed jämförlig försummelse, må den försumlige, sedan han blivit hörd i ärendet, av den lokala luftskyddsmyndigheten tilldelas varning; och må han tillika, om skäl därtill äro, avstängas från utrymningshjälpen enligt vad i första stycket sista punkten stadgas.

Om besvär.

24 §.

Är någon missnöjd med beslut, som enligt denna förordning fattats av lokal luftskyddsmyndighet, må han däröver anföra besvär hos länsstyrelsen. Besvären skola före klockan tolv å trettionde dagen efter den, då klaganden erhöll del av beslutet, avlämnas till länsstyrelsen.

För medlemmar av hushåll må talan föras av den, som förestår hushållet.

25 §.

Över länsstyrelses beslut i ärende, som dit fullföljts enligt 24 §, må klagan ej föras.

Annat beslut, som enligt denna förordning meddelats av länsstyrelse, må överklagas hos Kungl. Maj:t inom tid, som i allmänhet är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

Särskilda bestämmelser.

26 §.

Vad i denna förordning stadgas om utrymningshjälp i samband med bortflyttning skall i tillämpliga delar gälla vid omflyttning inom luftskyddsart.

Finnes utrymningshjälp böra utgå i andra fall än förut i denna förordning är sagt, meddelar Kungl. Maj:t bestämmelser härom.

27 §.

Erforderliga anvisningar för tillämpningen av denna förordning utfärdas av luftskyddsinspektionen, som därvid har att samråda med den enligt familjebidragslagen förordnade tillsynsmyndigheten.

Denna förordning träder omedelbart i kraft.

Kommitténs förslag.

Bilaga B.

Förslag

till

Lag om skyldighet att utgiva ersättning för utrymningshjälp.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

I fråga om skyldighet att utgiva ersättning till staten för utrymningshjälp, som enligt vad därom är särskilt stadgat lämnats i samband med ut-

rymning av luftskyddsort eller annat område, skall gälla vad nedan i denna lag stadgas.

2 §.

Den, som för egen del mottagit utrymningshjälp, är skyldig att härför utgiva ersättning. Sådan ersättningsskyldighet må dock ej göras gällande, medan utrymningen varar, såvida ej anledning finnes till antagande, att betalningsskyldigheten kan fullgöras.

Den, som i annat fall än i 3 § sägs är underhållsskyldig mot person, till vilken lämnats utrymningshjälp, är ersättningsskyldig för hjälpen, i den mån det ålegat honom att utgiva underhåll till hjälptagaren. Denna ersättningsskyldighet må ej så länge utrymningen varar göras gällande, med mindre det finnes anledning antaga, att underhållsskyldigheten åsidosattes.

Har avtal träffats om utrymningshjälp in natura mot kontant betalning, må den myndighet, som meddelat hjälpen, utkräva betalningen utan hinder av ovan stadgade inskränkningar i rätten att göra ersättningsskyldighet gällande.

3 §.

Den, som är underhållsskyldig mot barn tillhörande utrymd skolklass, skall för sådant barn såsom ersättning för alla av utrymningen förorsakade kostnader erlægga 70 öre för dag. Beloppet erlägges månadsvis i efterskott. Kan den underhållsskyldige icke fullgöra denna betalningsskyldighet, må dock på ansökan befrielse därifrån helt eller delvis meddelas honom.

4 §.

Från ersättningsskyldighet, som i 2 och 3 §§ sägs, äro frikallade:

den, som vid utrymningens början icke uppnått en ålder av sexton år; värnpliktig samt hans hustru och barn för utrymningshjälp, som åtnjutits av den värnpliktiges familj, medan den värnpliktige varit inkallad till militär-tjänstgöring; samt

den, som uttagits till ständig luftskyddstjänst tillsvidare samt dennes make och barn för utrymningshjälp, som åtnjutits av den tjänstgörandes familj, medan tjänstgöringen pågått.

Ersättningsskyldighet föreligger ej för utrymningshjälp, vid vars meddelande tillkännagivits eller uppenbarligen förutsatts, att hjälpen lämnades utan återbetalningsskyldighet.

5 §.

Ersättning för förplägnad in natura ävensom, i förekommande fall, för kontant bidrag för bestridande av smärre personliga utgifter må sammanlagt ej bestämmas till högre belopp, än som skulle kunna hava utgått till hjälptagaren i underhållsbidrag. För inkvartering in natura må ej fastställas högre ersättning än som skulle kunna hava utgått i hyresbidrag.

6 §.

Skyldighet att utgiva ersättning, som vid utrymningens upphörande kvarstår ogulden, må ej gentemot ersättningsskyldig person göras gällande till

högre belopp, än denne med hänsyn till sin inkomst och förmögenhet kan antagas vara i stånd att erlægga inom loppet av två år efter sagda tid.

Sedan tre år förflutit från utrymningens upphörande, må ersättningskyldighet, som avses i denna lag, icke vidare göras gällande.

7 §.

Har utrymningshjälp, som icke avser resa, lämnats person, som mottagits till stadigvarande försörjning av fattigvårdssamhälle eller som omhändertagits av barnavårdsnämnd, åligger det fattigvårdssamhället att härför till staten utgiva ersättning, i den mån staten i följd av utrymningen fått vidkännas kostnader, som eljest skolat stanna å samhället.

8 §.

Konungen eller myndighet, som Konungen förordnar, äger, när särskilda skäl därtill äro, meddela befrielse helt eller delvis från ersättningskyldighet även i andra fall än förut är sagt.

9 §.

Lärare, läkare, vårdare eller annan erforderlig personal, som medföljer vid utrymning av skola, sjukhus eller annan anstalt, skola under utrymning avlönas av den, som driver anstalten. I fråga om skyldighet för sådan personal att utgiva ersättning för utrymningshjälp skall, där ej Konungen annorlunda förordnar, gälla vad i 2—8 §§ stadgas.

10 §.

Fråga om skyldighet att utgiva ersättning för utrymningshjälp eller om befrielse från sådan skyldighet prövas medan utrymningen varar av vederbörande överexekutor i utrymningsorten.

Sedan utrymningen upphört, prövas fråga, som i första stycket sägs, av en särskild nämnd (*utrymningsnämnd*).

11 §.

Utrymningsnämnd består av ordförande och två ledamöter. Sådana nämnder skola, när Konungen så förordnar, utses inom varje utrymningsort till det antal länsstyrelsen bestämmer. Länsstyrelsen skall ock fastställa visst område för varje nämnd.

Ordförande i utrymningsnämnd jämte suppleant för denne utses av länsstyrelsen. Övriga ledamöter, en var jämte suppleant, utses på sätt om valda ledamöter i taxeringsnämnd är stadgat. I fråga om behörighet att vara ledamot i utrymningsnämnd och rätt att avsäga sig sådant uppdrag skall gälla vad som är stadgat beträffande ledamöter i taxeringsnämnd. Utrymningsnämnd är ej beslutför, där ledamot är frånvarande, såvida ej suppleanten tjänstgör i den frånvarandes ställe. Över nämndens beslut skall föras protokoll.

skall hållas tillgänglig för granskning under tjugu dagar, inom vilken tid anmärkning mot längden och ansökan om befrielse helt eller delvis från ersättningsskyldighet må skriftligen göras hos nämnden. Det åligger nämnden att härom utfärda kungörelse och till varje sakägare avlåta underrättelse genom rekommenderat brev; och skall i sådant brev angivas för sakägaren i längden upptaget fordringsbelopp. Nämnden fastställer därefter slutlig ersättningslängd. Finner nämnden uppenbart, att anledning till befrielse helt eller delvis från ersättningsskyldighet föreligger enligt 6 §, åger nämnden besluta om sådan befrielse, ändå att ansökan därom icke blivit gjord. Den slutliga ersättningslängden skall, efter därom utfärdad kungörelse, hållas tillgänglig för granskning under tjugu dagar.

Sedan den slutliga ersättningslängden av utrymningsnämnden överlämnats till den myndighet, som verkställer uppbörderna av kronoutskylder, skall sistnämnda myndighet debitera ersättningsbeloppen till uppörd, fördelade på två år, samt verkställa uppbörderna. Indrivning må, om så erfordras, ske i den ordning, som är stadgad med avseende å kronoutskylder.

15 §.

Fråga om ersättningsskyldighet för fattigvårdssamhälle enligt 7 § prövas av länsstyrelsen i det län, där samhället är beläget. Har utrymningshjälpen meddelats inom annat län, bör det ankomma på länsstyrelsen därstädes att göra framställning om åläggande av ersättningsskyldighet.

16 §.

Enskild sakägare, som är missnöjd med överexekutors beslut i fall, som avses i 12 eller 13 §, må anföra besvär hos kammarrätten. Besvären skola avlämnas till överexekutor, i fall, som avses i 12 §, före klockan tolv å trettionde dagen efter den, då klaganden erhöll del av beslutet, och eljest inom samma tid efter det ersättningslängden blev tillgänglig för granskning.

Är kronoombud eller enskild sakägare missnöjd med utrymningsnämnds beslut, varigenom slutlig ersättningslängd fastställts, må klagan föras hos kammarrätten. Besvären skola före klockan tolv å trettionde dagen efter den, då längden blev tillgänglig för granskning, avlämnas till utrymningsnämndens ordförande.

Klagan över länsstyrelses beslut i ärende, som i 15 § sägs, må av vederbörande fattigvårdssamhälle föras hos kammarrätten. Besvären skola inom tid, som förut nämnts, räknat från det klaganden erhöll del av beslutet, avlämnas till länsstyrelsen.

Överexekutor eller länsstyrelse, som enligt vad förut är sagt mottagit besvär, skall insända besvären jämte eget yttrande till kammarrätten. Vad sålunda är stadgat skall äga motsvarande tillämpning, då besvär avlämnats till utrymningsnämnds ordförande, dock att yttrandet över besvären skall avgivas av nämnden.

Över kammarrättens beslut må klagan icke föras.

17 §.

Beslut om ersättningsskyldighet verkställs utan hinder av att beslutet icke vunnit laga kraft.

Hava besvär, som av enskild sakägare förts över honom ålagd ersättningsskyldighet, bifallits, och är klaganden i följd därav berättigad till återbäring av erlagt eller uttaget ersättningsbelopp, skola stadgandena om restitution av kronoutskylder och om ränta därvid äga motsvarande tillämpning.

18 §.

De närmare bestämmelser med avseende å tillämpningen av denna lag, som finnas erforderliga, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling; och skola lagens bestämmelser äga tillämpning även beträffande utrymningshjälp, som meddelats dessförinnan.

*Bilaga C.***U t k a s t**

till

Kungörelse om inkvarteringsnämnder.

Kungl. Maj:t har funnit gott att, med stöd av 5 § lagen den 1940 (nr) om vissa skyldigheter för kommun i avseende å utrymning m. m. samt 42 § förordningen den 1940 (nr) om utrymningshjälp, förordna som följer:

1 §.

Inkvarteringsnämnd åligger:

a) att vidtaga förberedelser för ordnande av inkvartering åt de personer, för vilka kommunen vid utrymning i anledning av krig eller krigsfara av luftskyddsart eller annat område är enligt föreliggande planer avsedd att vara uppehållsort;

b) att vid utrymnings genomförande och under den tid den äger bestånd handhålla nyssnämnda inkvartering, meddela utrymningshjälp samt i övrigt lämna bistånd och råd åt de personer, vilka av myndighet blivit i vederbörlig ordning ålagda eller uppmanade att i anledning av utrymningen bortflytta och därvid tagit uppehåll inom kommunen; samt

c) att fullgöra de uppgifter, vilka eljest föranledas av att beträffande kommunen sådan föreskrift meddelats, som avses i lagen om vissa skyldigheter för kommun i avseende å utrymning m. m.

2 §.

Inkvarteringsnämnd skall vid fullgörandet av sina åligganden ställa sig till efterrättelse de föreskrifter och anvisningar, som meddelas av statens utrymningskommission.

Den närmare tillsynen över särskild inkvarteringsnämnds verksamhet utövas av en utav utrymningskommissionen efter samråd med länsstyrelsen förordnad *inkvarteringschef*.

Har inkvarteringsnämnd att handlägga ärende av större vikt, som berör länsstyrelsens ämbetsområde, skall nämnden samråda med länsstyrelsen eller med denna underlydande organ för det verksamhetsområde, varom fråga är.

3 §.

Inkvarteringsnämnd har att såsom förberedelse för inkvarterings ordnande vidtaga, bland andra, följande åtgärder:

a) att tillhandagå statens utrymningskommission med undersökning av möjligheterna att inom kommunen anordna internatförläggning eller enskild inkvartering genom det allmännas försorg;

b) att föra förteckning över de byggnader inom kommunen, om vilka nämnden från statens utrymningskommission erhållit meddelande, att de enligt föreliggande planer äro avsedda att tagas i anspråk för internatförläggning eller enskild inkvartering genom det allmännas försorg;

c) att i fråga om de under b) omförmälda byggnaderna vidtaga, i första hand på frivillighetens grund, sådan ändring eller förflyttning av inredning eller utrustning, som erfordras för att de må bliva tjänliga för sitt ändamål, eller, i den mån därigenom avsevärd skada eller olägenhet skulle vållas med hänsyn till byggnadens normala användning, vidtaga sådana förberedelser, att nyssnämnda åtgärder sedermera kunna vidtagas med minsta möjliga tidsutdräkt; samt

d) att vidtaga nödiga förberedande åtgärder för anskaffande av inventarier och övrig utrustning för den inom kommunen planlagda inkvarteringen.

4 §.

Då planlagd utrymning skall verkställas, åligger det inkvarteringsnämnd, bland annat:

a) att, i den mån så ej redan skett, skyndsamt låta utföra de inrednings- och utrustningsarbeten, som erfordras för att de för inkvartering avsedda lokalerna skola bliva tjänliga för sitt ändamål;

b) att, i den mån den för vederbörandes avlöning ansvarige ej tillhandahåller personal från utrymningskommunen för driften av internatförläggning, anställa sådan personal;

c) att föranstalta, att envar, som genom det allmännas försorg inkvarteras i kommunen, vid ankomsten erhåller upplysning om den för honom avsedda inkvarteringsplatsen samt i mån av behov bistånd med transporten dit, ävensom ombesörja att, därest den avsedda inkvarteringsplatsen ännu icke kan tagas i anspråk, provisorisk inkvartering erhålles; samt

d) att genom förhandlingar söka befrämja, att frivilliga överenskommelser

bliva träffade rörande upplåtelsevillkoren i fråga om den genom det allmännas försorg ordnade enskilda inkvarteringen.

5 §.

Under tiden från det utrymning verkställts, till dess återflyttning ägt rum, åligger det inkvarteringsnämnd, bland annat:

- a) att i egenskap av driftsstyrelse ansvara för samtliga med driften av internatförläggning sammanhängande arbetsuppgifter;
- b) att fullgöra de uppgifter, som enligt förordningen om utrymningshjälp ankomma å inkvarteringsnämnd; samt
- c) att med råd och upplysningar bistå de i kommunen inkvarterade personerna.

6 §.

Kunna sådana frivilliga överenskommelser ej ernås, som erfordras för vidtagande av de i 3 § under c) samt 4 § under a) och d) omförmälda åtgärderna, skall inkvarteringsnämnd, i den mån föfoganderätt för ifrågavarande ändamål finnes, vidtaga nödiga anstalter för att denna rätt må bliva tagen i anspråk.

7 §.

Särskild inkvarteringsnämnd skall bestå av ledamöter till det antal, minst tre och högst sju, som kommunen bestämmer.

Länsstyrelsen förordnar en ledamot i särskild inkvarteringsnämnd bland inom kommunen boende personer. Övriga ledamöter utses av dem, som i allmänhet utöva kommunens beslutanderätt, dock att, om kristidsnämnd finnes, denna skall bland sig utse en ledamot, vartill jämväl utom kommunen boende ledamot av kristidsnämnden må väljas. Minst en av de utav kommunen valda ledamöterna skall vara kvinna. Vid kommunens val skall därjämte tillses, att inom nämnden kommer att förefinnas erfarenhet rörande hjälpverksamheten inom kommunen, ävensom, såvitt möjligt är, kännedom om de delar av kommunen, som äro avsedda att inrymma största antalet inkvarterade.

För envar av ledamöterna skola finnas suppleanter. Vad i andra stycket sägs om ledamot gäller ock om suppleant.

Nämnden utser bland sig ordförande och vice ordförande.

Ledamöter och suppleanter i särskild inkvarteringsnämnd förordnas för kalenderår; dock att, då nämnd första gången tillsättes, förordnandet gäller intill utgången av näst därefter följande kalenderår. Meddelas i vederbörlig ordning beslut, att kommunen ej längre skall hava särskild inkvarteringsnämnd, skall förordnandet därmed upphöra.

8 §.

Inkvarteringschef har att särskilt tillse, att nämndens verksamhet bedrives i överensstämmelse såväl med denna kungörelse och med stöd därav meddelade föreskrifter som med gällande bestämmelser om handhavande av utrymningshjälp, att enhetliga grunder därvid tillämpas inom de olika kommunerna samt att nämndens åtgärder planläggas och verkställas på ändamålsenligt sätt och under iakttagande av sträng sparsamhet.

Statens utrymningskommission skall bestämma verksamhetsområdet för inkvarteringschef och därvid, under hänsynstagande till det planlagda antalet inkvarterade, söka tillgodose intresset av enhetlighet i de olika inkvarteringsnämndernas beslut i den utsträckning som utan allvarligt men för inkvarteringschefens övriga tillsynsuppgifter låter sig göra.

9 §.

En av kommunen därtill utsedd ledamot i särskild inkvarteringsnämnd skall tillika tjänstgöra såsom *inkvarteringsledare*. I denna sin egenskap har han att följa förhållandena vid den genom det allmännas försorg ordnade inkvarteringen, särskilt såvitt angår internatförläggning. Har ej från den kommun, varifrån utrymning skett, medföljt särskild föreståndare (*förläggningsschef*), skall inkvarteringsledaren tillika vara föreståndare för förläggningen; dock att, där inkvarteringsnämnd för lättande av inkvarteringsledares arbetsuppgifter så finner nödigt, annan person må av nämnden förordnas att vara föreståndare.

10 §.

Utrymningskommissionen utfärdar närmare föreskrifter rörande inkvarteringschefens och inkvarteringsledares arbetsuppgifter.

11 §.

Särskild inkvarteringsnämnd sammanträder å det ställe och å de tider nämnden bestämmer samt därutöver så ofta ordföranden eller inkvarteringschefen finner det nödigt eller utrymningskommissionen därom förordnar.

12 §.

Särskild inkvarteringsnämnd är beslutför, när minst halva antalet ledamöter är tillstädes.

Vid lika röstetal inom nämnden gäller den mening ordföranden biträder.

13 §.

Inkvarteringschefen, av utrymningskommissionen därtill förordnad person ävensom föreståndare för internatförläggning äga närvara vid särskild inkvarteringsnämnds sammanträden och deltaga i överläggningarna.

14 §.

I ärenden, som röra större omändrings- eller inredningsarbeten å förläggningslokaler eller mera betydande anskaffning av inventarier eller annan utrustning, så ock eljest i ärenden, som röra större ekonomiska värden eller som äga betydelse utöver det föreliggande fallet, skall särskild inkvarteringsnämnds beslut underställas inkvarteringschefens prövning. Finner inkvarteringschefen sig icke kunna fastställa beslutet, skall ärendet hänskjutas till utrymningskommissionens avgörande.

Utrymningskommissionen äger enligt i första stycket angivna grunder utfärda närmare föreskrifter angående vilka ärenden, som skola underställas inkvarteringschefens prövning.

15 §.

I fråga om klagan över inkvarteringsnämnds beslut enligt denna förordning skola bestämmelserna i förordningen om utrymningshjälp äga motsvarande tillämpning.

Denna kungörelse träder i kraft dagen efter den, då kungörelsen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Propositionen	1
<i>Förslag till förordning om utrymningshjälp</i>	2
<i>Förslag till lag om vissa skyldigheter för kommun i avseende å utrymning m. m...</i>	10
<i>Förslag till lag om ändrad lydelse av 18 § luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504)</i>	12
<i>Förslag till förordning med vissa bestämmelser om legosängsavgifter under utrymning</i>	12
Utdrag av statsrådsprotokollet den 8 mars 1940	13
<i>Gällande bestämmelser om utrymning</i>	13
<i>Sociala försvarsberedskapskommittén</i>	16
Kommitténs förslag s. 16. — Yttranden över kommitténs förslag s. 19.	
<i>Departementspromemorian</i>	19
Promemorians innehåll s. 19. — Yttranden över promemorian s. 20.	
<i>Departementschefens förslag</i>	20
Utrymningsens organiserande	20
Kommittén s. 20. — Promemorian s. 21. — Yttranden s. 25. — Tillsättande av statlig utrymningskommission s. 30. — Departementschefen s. 32.	
Utrymningskostnaderna	38
Kommittén s. 38. — Promemorian s. 38. — Yttranden s. 39. — Departementschefen s. 43.	
Förordning om utrymningshjälp	46
Olika former av utrymningshjälp och dessas innebörd	46
Kommittén s. 46. — Yttranden s. 50. — Departementschefen s. 52.	
Förutsättningarna för erhållande av utrymningshjälp	55
Kommittén s. 55. — Yttranden s. 57. — Departementschefen s. 60.	
Skyldigheten att ersätta erhållen utrymningshjälp	62
Kommittén s. 62. — Yttranden s. 64. — Departementschefen s. 67.	
Ersättningskyldighetens realiserande	71
Kommittén s. 71. — Yttranden s. 73. — Departementschefen s. 74.	
Specialmotivering	76
Lag om vissa skyldigheter för kommun i avseende å utrymning m. m...	86
Lag om ändrad lydelse av 18 § luftskyddslagen	90
Förordning med vissa bestämmelser om legosängsavgifter under utrymning	90
Departementschefens hemställan	93

	Sid.
<i>Bilaga A. Kommitténs förslag till förordning om utrymningshjälp</i>	94
<i>Bilaga B. Kommitténs förslag till lag om skyldighet att utgiva ersättning för utrymningshjälp</i>	99
<i>Bilaga C. Utkast till kungörelse om inkvarteringsnämnder</i>	104
